

SUCEAVA

ANUARUL MUZEULUI JUDETEAN

1988

SUCEAVA
ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN XVI

- 1989 -

STUDII ȘI MATERIALE — Istorie. vol. I, 1969 ; vol. II, 1971 ; vol. III, 1973 ; SUCEAVA — ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN, vol. IV, 1977 ; vol. V, 1978 ; vol. VI-VII, 1979-1980 ; vol. VIII, 1981 ; vol. IX, 1982, vol. X, 1983 ; vol. XI-XII, 1984-1985 ; vol. XIII-XIV, 1986-1987 ; vol. XV, 1988 (Emil Ioan Emandi, Mihai Ștefan Ceașu — *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava, 1388-1988*).

Mircea D. Matei, Emil Ioan Emandi, Octav Monoranu — *Cercetări arheologice privind habitatul medieval rural din bazinul superior al Samuzului Mare și al Moldovei — secolele XIV-XVII* (supliment I), 1982 ; CIPRIAN PORUMBESCU (1853-1883) : *Studii privind viața și opera compozitorului* (supliment II), 1983 ; Nicolae Ursulescu — *Evoluția culturii Starcevo — Criș pe teritoriul Moldovei* (supliment III), 1984 ; *Aspecte ale civilizației românești în secolele XIII-XVII* (supliment IV), 1986.

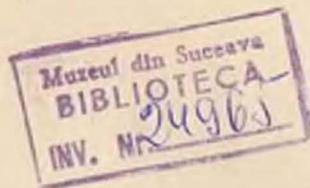
COLEGIUL DE REDACȚIE: PAVEL BLAJ, NICOLAE CARIAN (președinte de redacție), MIRCEA IGNAT, BRÎNDUȘA STEICIUC, EMIL IOAN EMANDI

COPERTA : IRINA MARINIUC
FOTOGRAFII : MIHAI UNGUREANU

Orice corespondență se va adresa
la MUZEUL BUCOVINEI SUCEAVA,
Str. Ștefan cel Mare, 33
5 800 Suceava, tel. 1 61 39

Toute correspondance
envoyer à
SUCEAVA
5 800

SUCEAVA

ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN XVI

— 1989 —

STUDII ȘI MATERIALE — Istorie, vol. I, 1969 ; vol. II, 1971 ; vol. III, 1973 ;
SUCEAVA — ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN, vol. IV, 1977 ; vol. V, 1978 ; vol.
VI-VII, 1979-1980 ; vol. VIII, 1981 ; vol. IX, 1982, vol. X, 1983 ; vol. XI-XII, 1984-
1985 ; vol. XIII-XIV, 1986-1987 ; vol. XV, 1988 (Emil Ioan Emandi, Mihai Ștefan
Ceașu — *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea istoriei orașului Su-
ceava, 1388-1988*).

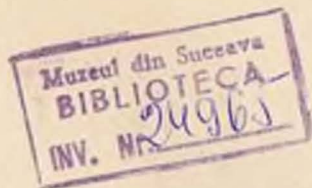
Mircea D. Matei, Emil Ioan Emandi, Octav Monoranu — *Cercetări arheolo-
gice privind habitatul medieval rural din bazinul superior al Samuzului Mare și al
Moldovei — secolele XIV-XVII* (supliment I), 1982 ; **CIPRIAN PORUMBESCU**
(1853-1883) : *Studii privind viața și opera compozitorului* (supliment II), 1983 ;
Nicolae Ursulescu — *Evoluția culturii Starcevo — Criș pe teritoriul Moldovei*
(supliment III), 1984 ; *Aspecte ale civilizației românești în secolele XIII-XVII*
(supliment IV), 1986.

COLEGIUL DE REDACTIE : PAVEL BLAJ, NICOLAE CARLAN (secretar
de redacție), **MIRCEA IGNAT, BRÎNDUȘA STEICIUC, EMIL IOAN
EMANDI**

COPERTA : IRINA MARINIUC
FOTOGRAFII : MIHAI UNGUREANU

Orice corespondență se va adresa
la **MUZEUL BUCOVINEI SUCEAVA**,
Str. Ștefan cel Mare, 33
5 800 Suceava, tel. 1 64 39

Toute correspondance sera
envoyée à : **MUZEUL BUCOVINEI**
SUCEAVA, 33 rue Ștefan cel Mare
5 800 Suceava, Roumanie

SUCEAVA

ANUARUL MUZEULUI JUDEȚEAN XVI

— 1989 —

I. Bucovina-scurta privire istorică

În contextul politic și militar din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, cînd în estul și sud-estul Europei se ciocneau interesele Rusiei, Austriei, Prusiei și Imperiului otoman, cele două principate românești, Moldova și Muntenia, au avut de suportat, în afară de prezența pe teritoriul lor a trupelor de ocupație cu tot cortegiul lor de nenorociri, și pretențiile anexioniste ale Rusiei și Austriei.

În anul 1772, Austria, Prusia și Rusia împart pentru a treia oară Polonia, Habsburgilor revenindu-le Galiția. După această anexiune, diplomația austriacă s-a gândit imediat la posibilitățile creării unei legături directe între Galiția și Transilvania. Și cum această legătură nu se putea face decît prin teritoriul Moldovei, puternicul vecin hotărăște să rupă din acest străvechi pămînt românesc, așa cum reiese din scrisoarea adresată, la 20 septembrie 1774, de cancelarul Kaunitz lui Thugut, ministrul austriac la Constantinopol: „Precum v-am înștiințat, deciziunea imperia-lă este de a lua în stăpînire cunoscutul județ al Moldovei“¹⁾. Între motivele care l-au determinat pe împăratul Iosif al II-lea să anexeze „...acel colț care se mărginește cu Transilvania, Maramureș și Pocuția“²⁾, enumerăm: stăvilirea emigrărilor populației românești din Transilvania peste munți, exploatarea din punct de vedere comercial a zonei prin influențarea comerțului de la gurile Dunării în avantajul Austriei, atitudinea binevoitoare a Rusiei față de această anexiune ar fi deschis calea unei apropieri ruso-austriece care, la rîndul ei, ar fi determinat, poate, Petersburgul, la o atitudine de neamestec în problemele confesionale din Transilvania unde habsburgii duceau o intensă activitate de catolicizare și, nu în ultimul rînd, marile avantaje economice ce se profilau din exploatarea solului și subsolului Bucovinei.

Și cum Moldova era ocupată de trupele țariste ca urmare a războiului ruso-turc, diplomația austriacă avea nevoie de „colaborarea“ feld-mareșalului Rumianțev, comandantul șef al armatei I ruse. „Bunăvoința“ acestui general rus este cîștigată de habsburgi printr-un cadou de 5.000 galbeni și o tabachere de aur împodobită cu briliante“. La 1 octombrie 1774, după ce trupele țariste au evacuat ținuturile Cernăuțului, Sucevei și Cîmpulungului, armatele habsburgice intră în Moldova, ocupînd partea de nord a acesteia, care se va numai apoi Bucovina. Însuși Kaunitz recu-

noaște brutalitatea procedurii arătînd că : „...Poarta va protesta în contra purtării noastre samavolnice“⁴.

Și pentru ca totul să se aranjeze ca între marile puteri care hotărâse după bunul plac soarta altor popoare, diplomația habsburgică mituește cu sume mare de bani pe înalții funcționari ai Porții. La 3 iulie 1775 Thugut, consulul Austriei la Constantinopol trimite cancelarului Kaunitz „nota de plată“ care a costat pe habsburgi recunoașterea de către Turcia a răpirii nordului Moldovei : „Am onoarea a vă alătura în două exemplare expunerea despre acele cheltuieli extraordinare care au trebuit să se facă cu ocazia afacerii bucovinene... Aceste cheltuieli laolaltă se urcă pînă acum la suma de 15.012 piaștri și 20 parale, sau în monedă ces reg la 16.889 florini $3\frac{1}{4}$ cruceri“⁵.

Teritoriul anexat însuma 10.441 kmp și o populație de 75.000 locuitori (16.000 familii) în majoritate covârșitoare, români⁷. Recensămîntul efectuat în 1776 în Bucovina din ordinul generalului Spleny a dat următoarea structură a populației pe clase : 328 familii de boieri și răzeși, 1055 preoți și călugări, 330 dregători și negustori, circa 15.000 familii de țărani. Conform aceluiași recensămînt, în afară de populația românească net majoritară, se mai aflau 526 familii de evrei, 294 de țigani și 58 de armeni⁸. Din numărul total al țăranilor, circa 60.000 erau români și numai 6.000 erau huțuli veniți din Pocuția și stabiliți în nordul Moldovei pe la 1756⁹.

În perioada cît Bucovina s-a aflat sub dominație habsburgică, se disting mai multe etape.

1. Etapa așa-zisului guvernămînt militar, deși scurtă, a avut importanța ei prin aceea că a constituit o perioadă de acomodare în care autoritățile militare au luat măsuri menite să integreze acest teritoriu sistemului economic, administrativ și politic austriac. A fost perioada în care sub directa supraveghere a autorităților militare, opoziția românească, activă sau pasivă în manifestarea ei a fost sistematic și dibaci reprimată prin masiva colonizare a Bucovinei cu străini, prin desființarea centrelor de puternică spiritualitate românească (mînăstirile ortodoxe) și la nevoie prin măsuri polițienești. Atunci cînd autoritățile habsburgice au considerat că dețin toate pirghiile vieții social-economice, politice și militare ale Bucovinei, au trecut neîntîrziat la lichidarea autonomiei acesteia, incluzînd-o la provincia Galiția.

2. Etapa încorporării la Galiția poate fi considerată ca cea mai nefastă din istoria Bucovinei, a românilor de aici. Bine gîndită din punct de vedere al stăpînirii habsburgice, includerea forțată a Bucovinei la Galiția poloneză și catolică a însemnat continuarea mult mai intensă și mai brutală a distrugerii a tot ceea ce era românesc, în toate domeniile de activitate. Sistemul de organizare economic tradițional românesc cu instituțiile sale a fost desființat, Bucovina fiind reorganizată după sistemul austriac și încadrată cu personal german și slav. În scopul exploatării cît mai intense a bogățiilor Bucovinei dar și pentru a fi folosite în scop militar, se iau măsuri pentru refacerea rețelelor de drumuri și construirea

altor noi. Astfel între anii 1786 — 1809 se construiește un drum de mare importanță strategică între valea Prutului și valea Moldovei. În anul 1814 se termină lucrările de modernizare a vechiului drum Cernăuți — Siret — Suceava — Gura Humorului — Cîmpulung Moldovenesc — Vatra Dornei.

Limba română, limba populației autohtone a fost alungată din școală, din biserică, din toate instituțiile publice, devenind, deși limbă a populației majoritare, limbă neoficială.

Puternic lovită a fost biserica ortodoxă, instituție păstrătoare a tradițiilor românești. Prin secularizarea averilor minăstirești și ale bisericilor, prin desființarea a numeroase minăstiri și schituri, prin obligativitatea ca preoții ortodocși să se pregătească în seminarii catolice unde studiul se făcea în limba germană și latină, prin subordonarea Bisericii ortodoxe din Bucovina mitropoliei din Karlowitz, prin promovarea în fruntea bisericii ortodoxe a unor elemente străine, s-a urmărit ruperea legăturilor firești cu Moldova, cu tot ce era românesc, cu trecutul neamului nostru.

În încercarea lor de a șterge din sufletul și memoria românilor trecutul istoric al acestui pământ strămoșesc, autoritățile habsburgice pun următoarea rezoluție pe memoriul locuitorilor din Suceava care cereau ocrotirea bisericii Mirăuților : „...de va trebui oricui din țirgoveți piatră pentru casă sau pentru alte zidiri noi“, să ia piatră necesară“... din zidirile cele vechi“¹⁰.

Populația românească s-a pronunțat împotriva incorporării forțate a Bucovinei la Galiția, împotriva politicii de deznăționalizare promovată de imperiul habsburgic. În acest sens stau mărturie memoriul lui Vasile Balș prezentat, la 1781 Consiliului aulic de război de la Viena și apoi împăratului Iosif al II-lea¹¹, memoriul lui Dosoftei Herescu din 1786¹², răscoala din 1805 a țăranilor din vechiul ocol al Cîmpulungului Moldovenesc împotriva stăpînirii habsburgice¹³.

3. Etapa 1848—1918 reprezintă o adevărată renaștere politică, economică, socială și culturală a românilor de aici, o puternică afirmare a acestora pe toate planurile societății.

Revoluția română de la 1848 din care a făcut parte integrantă și revoluția din Bucovina a demonstrat unitatea de gândire și acțiune, idealurile pentru care luptau revoluționarii din provinciile istorice românești. În Bucovina revoluția se declanșează la 22 martie 1848, cînd la Cernăuți are loc o mare adunare populară cu care prilej se constituie un comitet revoluționar și o gardă națională. Asemenea acțiuni au loc și în celelalte orașe din Bucovina¹⁴, între care și la Suceava, unde comandant era Serafim Cărușel¹⁵.

În condițiile avîntului revoluționar are loc la Cernăuți o adunare a românilor din toate categoriile sociale cu care prilej se alcătuieste un program în 12 puncte cu care românii urmau să se prezinte la alegerile din vara anului 1848. Printre cele mai importante cereri menționăm :¹⁶ Separarea Bucovinei de Galiția și crearea unui ducat independent al Bu-

covinei; conservarea naționalității române prin toate instituțiile; desființarea clăcii și dijmei; îmbunătățirea sistemului fiscal; libertatea comerțului în special al schimburilor cu Moldova; înființarea unui institut de credit; întocmirea unui nou cadastru funciar; libertatea credinței, egalitatea confesiunilor, scoaterea bisericii ortodoxe din Bucovina de sub dependența mitropoliei din Karlowitz.

Programul revoluției române de la 1848 din Bucovina, cunoscut sub numele de Landespetition der Bukowina (Petiția Țării), este o dezvoltare a programului în 12 puncte elaborat în martie 1848. Programul sintetiza principalele revendicări ale românilor, dar nu și pe cele referitoare la țărani¹⁷.

La 24 iunie 1848, cu prilejul alegerilor, populația Bucovinei a desemnat pe cei 8 deputați pentru Parlamentul imperial, nefiind ales nici un boier sau cleric ci 7 țărani și un intelectual din partea orașului Cernăuți. Aceștia erau Mihai Bodnar din Voitin, Miron Ciupercovici din Fundu Moldovei, Vasile Cirste din Boian, George Timiș din Cupca, Luchian Cobiliță din Putila, Vasile Morgoș din Coțmani, Ion Daneliuc din Ilatna și profesorul Anton Kral, directorul gimnaziului din Cernăuți¹⁸. Rezultatul acestor alegeri era o expresie a setei de dreptate și voinței masei țărănești dornice să-și facă auzit glasul la cea mai înaltă tribună a dezbatărilor. Hotărârea arăta neîncrederea țărănimii față de boierimea liberală care consultată de guvernatorul Bucovinei în problema aplicării deciziei imperiale, din 17 aprilie, tergiversa desființarea boierescului¹⁹. În diferitele comisii ale parlamentului țărani au fost apărători fideli și intransigenți ai celor mai avansate revendicări sociale și naționale. Cu îndreptățită temei, deputatul Cernăuțiului, Anton Kral, într-un manifest din 1849, către populația Bucovinei relatea: „...parlamentul n-a răspuns întrutotul așteptărilor noroadelor“, dar preciza el, „vina nu e numai a parlamentului ci mai mult a particularei naturi a statului austriac și a sistemului ocîrmuitor de dinaintea lunii martie care în loc să apropie deosebitele naționalități, unele de altele, le pune în neconținută dușmănie“²⁰. Astfel, cînd deputații români împreună cu Anton Kral reprezentantul minorității germane au cerut despărțirea Bucovinei de Galiția și acordarea statutului de autonomie, ceea ce însemna înlocuirea administrației și limbilor germană și polonă cu limba română, cercurile imperiale au încurajat și susținut cererea rutenilor de a menține Bucovina în cadrul Galiției, pentru a anihila cererile românilor.²¹ Încît, nota Anton Kral, unii deputați ai Bucovinei au petiționat împotriva lor, pentru că „...au fost un instrument în mină străină“²². Sintetizînd numeroasele petiții sosite din satele bucovinene, Mihai Bodnar a înmînat parlamentului un impresionant memoriu cerînd autonomia Bucovinei, alegerea în dregătorii mai ales a pămîntenilor, înființarea școlilor naționale de toate gradele, inclusiv a unei universități. După cum arăta, mai tirziu, Mihai Bodnar, revendicările cu caracter național și social urmăreau să spulbere falsele acuzații ale unor deputați care îi atacau pe deputații români că, prin autonomia Bucovinei, ar voi să mențină populația: „în robia preoților și boierilor“. Pro-

GHEORGHE HURMUZACHI.

FRONTISPICIUL ZIARULUI „BUCOVINA”.

nunțându-se pentru „un viitor mai bun pentru întreaga patrie“, deputații români în frunte cu Mihai Bodnar doreau asigurarea unor condiții mai drepte și mai umane de viață și muncă în cadrul Bucovinei autonome, pentru locuitorii de aici „fără nici o asăbuire de lege și limbă“²¹.

În ceea ce privește programul social al revoluționarilor din Bucovina, acesta a fost formulat în chip diferit. În timp ce boierii liberali împreună cu reprezentanții clerului s-au limitat să înscrie în diferite programe doar ideea reglementării relațiilor dintre țărani și marii proprietari, fără să indice și modalitățile de rezolvare a acestor probleme, deputații țărani din parlament s-au situat însă pe o poziție ferm revoluționară, pe care au exprimat-o clar și cu curaj. În acest sens, cînd la începutul lunii august 1848, parlamentul a luat în discuție această problemă, Anton Kral a cerut ca în Comisia pentru desființarea boierescului să fie ales cel puțin un reprezentant al țărănimii din Bucovina. La 11 august 1848, deputatul Mihai Bodnar demascînd abuzurile ce le săvîrșeau marii proprietari, arendașii și funcționarii imperiali, cere, în parlament, desființarea boierescului și a tuturor servituților feudale, fără nici o despăgubire²². Făcîndu-se exponentul țăranilor bucovineni Mihai Bodnar împreună cu alți țărani deputați, mai propune: desființarea dărilor către preoți și salarizarea lor din Fondul religios, ușurarea obligațiilor militare și de graniță, încetarea colonizării Bucovinei, restabilirea drepturilor pe care țăranii le-au avut din moși strămoși de a aduce lemne din pădure și de a folosi pășunile, de a vîna și pescui, de a face mori și pive și de a fi liberi să le stăpînească, de a putea extrage slatina²³. Revendicări sociale asemănătoare au prezentat în petițiile lor și țăranii din Dărmănești, Marginea, Horodnic, Pătrăuți, ocolul Cimpulungului Moldovenesc, în memoriul locuitorilor comunelor Gura Ilmorului, Ilișești și Brașca²⁴.

Manifestul „Fraților țărani din Bucovina“ redactat și semnat de Mihai Bodnar, deputatul Rădăuțiului în parlament este o dezvoltare a revendicărilor naționale și sociale din Petiția Țării, la care se adaugă noi revendicări, reprezentînd punctul de vedere exprimat în parlament de deputații țărani ai românilor și Anton Kral, reprezentantul minorității germane, deputat din partea orașului Cernăuți. La data publicării acestui document, dezbaterile parlamentare de la Viena fuseseră intrerupte la 22 octombrie în vederea reluării lor la Kremsier, la 22 noiembrie 1848. Pe adresa deputaților erau trimise numeroase plingeri și petiții din satele Bucovinei²⁵. În același timp deputații doreau să informeze cît mai exact pe sătenii rămași acasă despre intervențiile și poziția lor în parlament, despre felul cum le apără interesele, acest manifest fiind o dovadă în acest sens. Manifestul „Fraților țărani din Bucovina“ este unul din documentele programatice de cea mai mare importanță ale revoluției române de la 1848, prin faptul că exprima punctul de vedere al țărănimii, care în acea perioadă reprezenta forța socială principală a revoluției.

Problema dobîndirii autonomiei, promisă la sfîrșitul anului 1848 și legiferată prin Constituția din 4 martie 1849, este mereu tergiversată de

cercurile imperiale, care sub presiunea acțiunilor revoluționare, imbină perfid acordarea concesiilor cu măsurile represive. La 10 ianuarie 1849 este instituită în Bucovina starea de război, gărzile naționale sînt desființate și confiscate armele de la particulari, străzile sînt supravegheate de patrule ale poliției, adunările sînt interzise²⁸. După primele ciocniri între trupele revoluționare ale lui Bem cu unitățile imperiale ale lui Urban²⁹, în Bucovina se încearcă în lunile februarie-martie 1849, ridicarea gloatelor pentru a împiedica intrarea trupelor maghiare dinspre Transilvania, dar populația de aici refuză să acorde ajutor generalului Bem, sau chiar să se înroleze în trupele acestuia³⁰. În aprilie 1849, țarul Nicolae I dă un manifest prin care anunța că, la cererea împăratului Austriei, trupele rusești vor interveni în Imperiul Habsburgic pentru a zdrobi acțiunile revoluționare de aici³¹.

Autoritățile habsburgice au adunat de la populație mari cantități de alimente, îmbrăcăminte, fin, bani, animale și căruțe, locuitorii localităților fiind obligați să facă diferite prestații, să repare drumurile și podurile. Povara aprovizionării trupelor ruse, foametea, epidemia de holeră, mizeria, au dus la izbucnirea unui val de nemulțumiri care a culminat cu răscoala rădăușenilor. În prima parte a lunii septembrie 1849, răscoală înăbușită în sînge de trupele rusești³².

După elaborarea Constituției din 4 martie 1849, problema centrală care a stat în atenția fruntașilor politici români din Bucovina a fost realizarea autonomiei. Guvernul de la Viena începe să acționeze împotriva cererilor românilor, un primul pas în acest sens reprezentîndu-l numirea în fruntea administrației Bucovinei a baronului Eduard Bach și nu a unui român. La Cernăuți se constituie un comitet în frunte cu Eudoxiu Hurmuzachi pentru elaborarea proiectului de constituție a Bucovinei și a regulamentului pentru alegerile dietei provinciale. Neținînd seama de cererile românilor, baronul Bach trimite în secret la Viena propunerile favorabile statului. Acest fapt a stîrnit protestul populației românești. Referindu-se la acest lucru ziarul „Bucovina“ scria: „...ne este greu a descrie mirarea și indignarea ze au produs această purtare a autorității noastre politice, chiar în interesele cele mai importante ale nației noastre“³³. Cercurile politice românești considerau ca nesatisfăcătoare propunerile baronului Bach referitoare la componența viitoarei diete a Bucovinei (38 membri dintre care 15 mari proprietari, 15 țărani și 8 orășeni). Românii cereau ca fără să fie diminuat numărul deputaților țărani, să se mărească, tot la 15, numărul reprezentanților orașelor³⁴.

La protestul ferm al românilor propunerile baronului Bach au fost anulate și, în septembrie 1849, s-a întocmit un nou proiect de constituție precum și statutele pentru desfășurarea alegerilor în dietă, de către un comitet larg, sub conducerea șefului administrației Bucovinei. Proiectul de constituție avea 57 de articole și prevedea: Bucovina este ducată autonom cu capitala la Cernăuți; toate treburile ținutale sînt rezolvate de reprezentanții acestui teritoriu prin intermediul unei diete provinciale formată din 48 membri aleși pe timp de 3 ani, din care: 16 deputați

țărani, 14 proprietari laici, 2 proprietari din partea fondului religios și 16 deputați ai orașelor. Dreptul de a alege îl au cetățenii care plătesc o contribuție de 2 florini la sate, 2,30 florini în târguri, 3 florini la Rădăuți, Siret și Suceava și 4 florini la Cernăuți. Putea fi ales în dietă „fiecare” care se bucură de toate drepturile civile și politice, născut în Bucovina sau așezat acolo de 5 ani, avînd vîrsta de 30 de ani. Teritoriul Bucovinei era împărțit în 16 districte „alegătoare” fiecare cu cel puțin 20.000 de locuitori. Cei 16 deputați ai orașelor trebuiau repartizați astfel: 6 din rîndul intelectualilor, iar 10 din domeniile industriei, comerțului și altor ramuri, fiind însă repartizați inegal: 5 din Cernăuți, cîte unul pentru orașele Suceava, Siret, Rădăuți, unul pentru orașele Cîmpulung Moldovenesc și Gura Humorului și unul pentru Sadagura și Vijnița. Se prevedea ca dieta să se întrunească anual, în noiembrie, în ședințe publice, atribuțiile ei vizînd: bugetul provinciei, treburile comunale, bisericesti și școlare, etc. Legile adoptate în dietă trebuiau să întrunească majoritatea absolută a membrilor. Dintre membrii dietei se alegea Comitetul țării însărcinat să vegheze la aplicarea și respectarea legilor țării, rezolvarea problemelor legate de viața economică, social-politică și culturală din ducat. Comitetul provizoriu instituit cu acest prilej, anunța că sînt anulate toate dispozițiile anterioare și urmează să fie reglementate chestiunile decurgînd din separarea Bucovinei de Galiția³⁵.

Noua constituție, din decembrie 1851, prin care era introdus absolutismul, menținea prevederea ca Bucovina să fie ducat autonom.

În anii care au urmat, procesul organizării autonome a Bucovinei a fost încetinit apoi sistat. La 22 aprilie 1860, Curtea din Viena hotăra din nou alipirea Bucovinei la Galiția. Puternicile manifestații de protest din Bucovina, zecile și sutele de semnături, memoriile, au determinat cercurile imperiale ca prin Constituția din 26 februarie 1861 să proclame definitiv autonomia Bucovinei³⁶.

Unirea Principatelor, la 24 ianuarie 1859, a dat un puternic avînt luptei pentru libertate și unitate națională. În orașele din Bucovina au avut loc acțiuni cu care prilej românii își manifestau bucuria și speranța de unire a tuturor provinciilor istorice românești.

În anul 1871, studenții români grupați în societatea „România Jună” au organizat la Putna manifestații prilejuite de împlinirea a 400 de ani de la zidirea minăstirii Putna, la care au participat reprezentanți din întreg spațiul locuit de români³⁷. Cu acest prilej a fost turnată în argint o urnă în care s-a depus simbolic de către participanți cîte un pumn de pămînt din toate provinciile istorice românești³⁸. Dominată de ideea unității naționale și respectului pentru trecutul glorios al poporului nostru, serbarea de la Putna a constituit o înălțătoare manifestare a conștiinței de neam și țară a românilor de pretutindeni, evocîndu-se ca simbol al unității noastre naționale chipul marelui voievod Ștefan.

Proiectatelor manifestații ale autorităților habsburgice, care în 1875 doreau să celebreze 100 de ani de la anexarea Bucovinei, românii bucovineni le raspund printr-o atitudine de protest unanim. Pentru monu-

mentul care trebuia să marcheze actul de la 1775 autoritățile habsburgice au deschis o colecție publică de fonduri, Comitetul Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina refuză să facă subscripții, iar cu prilejul inaugurării universității germane din Cernăuți, membrii Societății refuză să ia parte la ceremonie.

Presa din România, societățile culturale, personalități ale vieții politice, culturale și științifice și-au ridicat glasul împotriva serbărilor care preamăreau actul răpirii Bucovinei. La Iași, sub președinția lui Nicu Gane are loc o adunare de protest cu care prilej poetul bucovinean Dimitrie Petrino a ținut un inflăcărat discurs politic : „Dați-mi voie mie ca român din Bucovina și ca fost cetățean al Austriei până la momentul umilitor pentru noi și rușinos pentru dînsa, cînd s-a hotărît serbarea seculară ce s-a celebrat în Cernăuți, în memoria zilei fatale care i-a răpit Bucovina din brațele Moldovei, să rostesc și eu aici, puține cuvinte, fiindcă vin să pun lacrimile sărmanei Bucovine pe mormîntul domnului martir Grigore Ghica, care pentru dînsa și cu dînsa împreună a căzut, el în miinile ucigașilor săi, ea sub jug străin... Azi mai mult ca oricînd Bucovina se simțeste românească și mai tare ca oricînd, astăzi, ea vine să protesteze în fața lumii de pe piatra acestui mormînt“³⁹.

În 1875 apare lucrarea „Răpirea Bucovinei“ scrisă de Mihail Kogălniceanu, lucrare care demonstrează pe bază de documente toate mașinațiunile care au dus la anexarea Bucovinei de către habsburgi. Prin adresa din 11 octombrie 1875, ministrul de interne de la Viena comunica guvernatorului Bucovinei, Alesany, că la Paris a apărut broșura „Răpirea Bucovinei“ care după cuprins constituie crimă de stat⁴⁰.

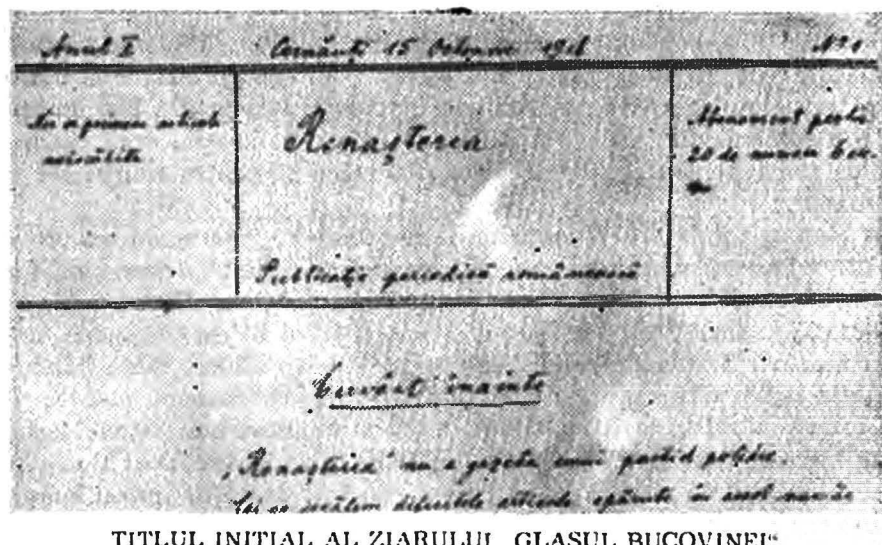
În anul 1876, consulul austriac de la Iași raportează Vienei că după informațiile sale, în Bucovina se desfășoară o intensă propagandă politică și că refugiatul bucovinean Dimitrie Petrino redactează la Iași un apel către toți românii din Ardeal și Bucovina prin care aceștia erau chemați să ridice arma pentru „...liberarea lor din robie și pentru unirea lor cu România“⁴¹.

În toamna anului 1877, autoritățile habsburgice intentează un proces de înaltă trădare Comitetului de conducere al societății „Arboroasa“ format din Ciprian Porumbescu, Constantin Morariu, Orest Popescu, Eugen Sireteanu și Zaharia Voronca, care a demascat rolul pe care l-a avut Austria în asasinarea domnitorului Grigore Alexandru Ghica, trimițînd primăriei din Iași o telegramă cu următorul text : „Arboroasa, societatea junimei române din partea detrunchiată a vechii Moldove aduce condoleanțe pentru tutorul decapitat“⁴². Opinia publică românească din Bucovina intervine energic în favoarea patrioților români, procesul terminîndu-se cu achitarea inculpaților⁴³.

Proclamarea independenței de stat a României și intrarea ei în război pentru cucerirea cu arma în mină a neatrînării a produs un mare entuziasm patriotic în rîndul românilor bucovineni. Mai mulți elevi de la

SEXTIL PUȘCARIU
unul dintre fondatorii
ziarului
GLASUL BUCOVINEI

TITLUL ÎNȚĂL AL ZIARULUI „GLASUL BUCOVINEI”.

liceul din Cernăuți între care Alecu Giurgiuveanu, Emilian Hnidei, Gheorghe Levescu, Ilie Gherghel și Partenie Sireteanu au trecut granița înrolându-se în armata română⁴⁴. Femeile din Bucovina constituite în comitete județene pentru sprijinirea frontului, a ostașilor români răniți, au organizat colecte în bani, medicamente, bandaje. În fruntea acestor acțiuni de solidaritate se aflau Elena Popovici, Victoria Zotta, Eufrosina și Natalia Hurmuzachi, Eufrosina Petrino, Anisia Mustățâ⁴⁵.

Cucerirea independenței de stat a României a constituit un imbold pentru românii bucovineni care, au intensificat lupta pentru libertate națională.

În anul 1872 ia ființă la Cernăuți prima societate politică, românească intitulată „Societatea autonomiștilor naționali” al cărui scop era : „...de a cultiva în popor instrucțiunea politică și conștiința națională, precum și de a stăruii realizarea, întărirea și dezvoltarea organică a autonomiei în toate ramurile vieții publice”⁴⁶.

În anul 1885, la Cernăuți se pun bazele societății politice „Concordia” care își propusese : „unirea tuturor românilor sub un drapel unitar național, de a deștepta interes pentru o viață politică națională, de a instrui poporul despre drepturile și îndatoririle lui patriotice și politice”⁴⁷. Guvernatorul Bucovinei, Anton Pace intensifică politica de asuprire națională a românilor, ceea ce face ca grupările politice românești să acționeze, să se organizeze într-un singur partid reprezentat de societatea politică „Concordia”⁴⁸.

Procesul intentat la Cluj, în 1894, memorandiștilor, a prilejuit românilor bucovineni mari manifestații de protest față de actul samavolnic al autorităților, de solidaritate față de lupta dreaptă a românilor ardeleni⁴⁹.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, lupta românilor din Bucovina pentru independență și unitate națională capătă noi valențe.

În timpul primului război mondial cind poporul român a luptat pentru apărarea pământului strămoșesc, împotriva cotropitorilor, pentru eliberarea provinciilor istorice românești de sub dominația străină, pentru făurirea statului național unitar român, populația de pe meleagurile bucovinene și-a adus o importantă contribuție la realizarea Marii Uniri.

În ziua de 15/28 noiembrie 1918, în sala de marmură a Palatului metropolitan din Cernăuți s-a întrunit Congresul reprezentanților populației din Bucovina la care au luat parte, pe baze democratice, 74 delegați români, 7 delegați ai minorității germane, 6 delegați ai minorității poloneze și 13 delegați ruteni. Congresul general al Bucovinei intrupând suprema putere a țării, investit cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale, hotărăște Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vecile ei hotare pînă la Ceremuș, Colacin și Nistru cu regatul României⁵⁰.

II. Privire generală asupra presei românești din Bucovina

Pentru românii din Bucovina, pământ al moșilor și strămoșilor noștri, aflat timp de aproape un secol și jumătate sub dominație habsburgică, presa de limbă națională a constituit una din formele, din mijloacele de rezistență împotriva politicii de deznaționalizare promovată de imperiu, o tribună de educație patriotică ce menținea vie flacăra conștiinței unității de neam și țară, o tribună a luptei politice pentru apărarea limbii, culturii, a ființei lor naționale.

De aceea, nu mult după anexarea Bucovinei de către coroana de habsburg, au apărut, ca o necesitate imperioasă, primele încercări de a înființa o publicație în limba română.

Astfel, în anul 1803 învățătorul Ioan Bilievici din Suceava cerea autorităților habsburgice aprobarea pentru tipărirea unei gazete „pentru inteligența moldovenească”⁵¹. Nu știm care a fost răspunsul autorităților și dacă Ioan Bilievici a reușit în încercarea sa.

În anul 1809, un alt învățător, Vasile Țintilă din Tereblecea reușește să tipărească primul „*Calendariu*” românesc pentru Bucovina⁵² care prin conținutul său este de o mare importanță istorico-literară.

„*Chrestomaticul românesc*” al lui Teodor Racoce, considerat multă vreme primul ziar românesc în Bucovina⁵³, „...sfărșimăturile materialului destinat gazetei”⁵⁴, „lucrare singulară în felul ei în peisajul culturii noastre vechi”, înscrie una dintre cele mai interesante pagini de început în ziariaștica românească. Teodor Racoce, „k.k. talmaciu a Guberniei de Galiția”, din Lemberg, conștient de faptul că națiunea sa a rămas „...atît de mult în urmă în privința științifică” și îndemnat fiind de „...mai mulți cetățeni din Bucovina și Moldova”, solicită autorităților galițiene, în iunie 1816, aprobarea pentru „...a redacta atît un ziar politic cît și o revistă științifică în limba românească”⁵⁶. Ziarul urma să poarte titlul „*Gazeta moldovenească*”⁵⁷, cu apariție săptămînală, în paginile sale urmînd să apară în traducere românească articole „potrivite” apărute în ziarele politice privilegiate precum și în revistele științifice cenzurate⁵⁸.

Ne aflăm în fața unei acțiuni politico-naționale românești, cu atît mai evidentă cu cît *Apelul* pe care Teodor Racoce îl lansează la 8 martie 1817 (Înștiințare pentru *Gazete românești*), pentru sprijinirea acestei întreprinderi, se adresează tuturor românilor „...iubitori de neam și de propășirea limbii patrioticești”⁵⁹. Ziarul urma să apară la Cernăuți, aproba-

rea Guberniului din Lemberg, din 20 ianuarie 1817, fiind adresată Kreis-matului din Bucovina⁶⁰.

Conștient de unitatea națională a tuturor românilor, de faptul că românii sint „o nație de mai multe milioane, o limbă au, aceeași lege și tot aceleași obiceiuri, precum și aceleași cărți ai aceeași scrisoare“⁶¹, Teodor Racoce își anunță compatrioții că vor găsi în gazeta preconizată, „informații“ vrednice de știut ce se află în gazetele de Londium în Englitera, de Paris în țara franțozască, de Berlinu, Hamburgu și alte eparhii a Germanii, precum și la gazetele din erarhiile Italii și a Ispanii⁶².

Ziarul preconizat de Racoce și care se adresa românilor „socoțiți de împreună facu o nație de mai multe milioane, care de mult acum simțeste bunățiile polituiri și dorește a fi părtașa culturii celorlalte neamuri Europii“⁶³, era tocmai organul necesar emancipării naționale, politice și culturale a românilor („i-au lipsitu acesta organu — ziarul n.n. — prin care să poată primi toate acele procopsiri de care au avut partea alte noroade“⁶⁴). Așadar *Înștiințarea* se constituie într-un adevărat program, Teodor Racoce formulind „primele repere ideologice la noi, privitoare la rolul presei în viața politică, socială și spirituală a unui popor“⁶⁵.

Distribuirea ziarului în celelalte provincii românești urma să se facă prin „agențiile austriaco-împărătești din Iași și București“⁶⁶ ceea ce înseamnă că vor fi fost amatori să primească gazeta și în Muntenia.

Din păcate proiectul lui Racoce nu s-a putut realiza din lipsă de prenumeranți⁶⁷. În această situație, în 1820 sub denumirea de *Chrestomaticul românesc*, Racoce publică la Cernăuți în tipografia lui Petru Ekart, materialele adunate pentru rubricile cultural-literare ale preconizatei gazete.

După această încercare infructuoasă de editare a unui ziar în limba română în Bucovina, singurele publicații de largă circulație și aderență în rîndul poporului vor rămîne calendarele.

Revoluția română de la 1848 va aduce un suflu nou și pe meleagurile bucovinene, materializat în domeniul presei în editarea ziarului „Bucovina“, la un moment dat, organ de presă al revoluției române din toate provinciile istorice.

Marile evenimente din viața poporului român, revoluția de la 1848, făurirea statului național modern român, la 24 ianuarie 1859, cucerirea independenței de stat a României la 1877, au trezit un puternic ecou în conștiința românilor din Bucovina, au constituit un imbold în intensificarea activității pentru propășirea cultural-națională. Aceste viguroase manifestări s-au desfășurat în domenii de activitate și forme diferite, într-o permanentă legătură cu celelalte provincii istorice românești. În acest sens iau ființă societăți politice, asociații și societăți cu caracter cultural-patriotic, cabinete de lectură, se editează diferite broșuri, lucrări științifice care popularizau originea comună a românilor, comunitatea de limbă, obiceiuri, cultură, ideea de luptă națională.

Remarcabil este faptul că, în pofida hotarelor nedrepte impuse de puternicii noștri vecini, ideile, aspirațiile neamului românesc au circulat

în toate sensurile, formînd un univers de viață spirituală unitară, temelie a făuririi statului național unitar român, în anul 1918.

În această largă mișcare de emancipare națională cu o contribuție importantă se înscrie și presa. Dacă în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Bucovina apar numai 3 publicații periodice (două *Calendare* și gazeta Bucovina), în perioada anilor 1865—1918 numărul acestora a crescut la 72. Creșterea este nu numai cantitativă ci și calitativă, atît prin diversitatea tematică concretizată în periodice de natură politică, economică, cultural-literară, etc, cît și prin nivelul de combativitate și orientare politică națională și probitate științifică.

După făurirea unității naționale statale, în 1918, în contextul presei naționale românești, presa din Bucovina și-a adus contribuția la efortul general de dezvoltare și consolidare a patriei unite.

Lucrarea este rezultatul cercetărilor întreprinse la Biblioteca Academiei, Biblioteca Centrală de Stat din București, fondurile documentare ale Muzeului Județean Suceava, Casa memorială Simeon Florea Marian, Biblioteca municipală Suceava, Muzeul lemnului Cîmpulung Moldovenesc, Filiala județeană Suceava a Arhivelor Statului, colecții particulare. Parte din aceste periodice sînt menționate în lucrări cu caracter special și cu caracter general.⁶⁷

Lucrarea cuprinde și periodicele apărute în altă parte decît Bucovina dar editate de bucovineni. Cuprinde și publicațiile descrise în studiile apărute în SUCEAVA — Anuarul Muzeului Județean (nr. V — 1978; VI—VII — 1979—1980; VIII — 1981).

Anul 1809.

1. *CALENDARIU* pe anul... Cernăuți. Apare cu intermitență în anii 1809, 1811, 1812, 1813, 1814, 1816, 1820, 1824, în scriere chirilică și gotică. Este redactat de Vasile Țintilă, dascăl la școala moldovenească din Tereblecea. Tiparul la tipografia lui Petru Ekhart. În 1812 schimbă titlul în *CALENDARUL PENTRU CASA*. În 1813 schimbă titlul în limba germană *NEU UND ALT EINGERICHTETER HAUS KALENDER*. În 1820 schimbă titlul în *CALENDARUL PENTRU CASA*. În 1824 schimbă titlul în *CALENDARUL A BISERICII RĂSĂRITULUI*.

Este cea mai veche publicație periodică care a apărut în Bucovina. Cuprindea pe lîngă partea propriu-zis calendaristică și o parte literară denumită „alegate de petrecere” destinată producțiilor literare ale românilor bucovineni. Foarte interesant este calendarul pe anul 1824, intitulat *Calendar Veșnic* care cuprinde un calendar „... nu pe un an, o sută sau o mie de ani ci din început pînă la sfîrșitul lumii, numai iubitul cetitor să știe ce slovă a Pascaliei slujește pe anul acela ce vrea să caute”⁶⁸. Păstrător al celor mai vechi încercări literare românești în Bucovina, *calendarul* capătă o deosebită importanță istorico-literară.

Anul 1841.

După încetarea apariției *Calendarului pentru casă*, timp de peste douăzeci de ani în Bucovina nu a mai apărut nici o altă publicație periodică pentru popor. În anul 1837 Porfirie Dimitrovici catihet la vechia

școală moldovenească din Cernăuți termină un calendar pentru popor, înaintându-l cenzurei autorităților galiciene. Abia în anul 1841 cenzura aprobă calendarul. În felul acesta apare.

2. **CALENDARUL PENTRU BUCOVINA**, cuprinzând întregul calendar pentru greci, latini, iudei și mahomedani. Cernăuți 1841—1873. Scriere chirilică. Numărul din 1854 apare la Leov (Lemberg). Întocmit de Porfirie Dimitrovici (între 1841—1873), Samoil (ulterior dr. Silvestru Morariu Andrievici) între 1848—1873. Tiparul la Ioann Ekhardt „tipograful țănutului Bucovinei” (între 1841 și 1853; 1855—1867), la Eduard Viniarj (1854) și la Rudolf Ekhardt (între 1868—1873). În anul 1853 partea culturală și literară se intitulează „Calendariu de petrecere a timpului”, pentru ca în anul 1860 să se numească „Almanah literar”.

În paginile calendarului sînt prezentate informații administrative și bisericești, cunoștințe științifice la nivel de popularizare: „Despre eclipsurile (întunecimile) anului 1841”, „Despre cele patru timpuri ale anului”, „Răsăritul și apusul soarelui pentru orizontul Cernăuților” (1841), „Pietrele meteoare” (1852), sfaturi practice pentru agricultori: „Regulă a vremii (timpului) pentru țărani (lucrători de pămînt) și alte din economia folositoare” (anul 1841), „Oprirea gerului de la arbori”, „Stirpirea furnicilor”, „Păstrarea poamelor întregi” (anul 1842), „Prisăcăriia” (anul 1853), „Boale de holde” (1858), „Despre creșterea vîrmilor de mătase” (1864), sfaturi medicale: „Spițeria de casă și de călătorie” (1851), „Cum trebuie să ne purtăm către cei înecați”, „Cum trebuie să ne purtăm către cei înveninați” (1862).

Sînt oferite cititorilor sfaturi utile pentru folosirea serviciilor poștei: „Însemnare a sosintelor și mergîntelor poștei cu răvașuri la k.k. Dirigătoare poștii Eraricească de graniță din Cernăuți” (1841), „Tariful pentru trimiterea răvașelor prin poștă” (1843), „Prospect a sositoarelor și purcezătoarelor poște de răvașe și a delijentului la k.k. Inspectorat a poștei din Cernăuți” (1844), „Conspect asupra taxelor celor mai obicnuite de timbre” (1866), „Observăciune în privința poștei de epistole” (1870).

Interesante și destul de bine realizate poetic și cu „morală” sînt fabulele „Cucușeica și Vrabia”, „Flămîndul motan”, „Dreapta și Stînga” autor Teoctist Blajevici (1842), „Albina și furnica”, „Luna și stelele” autor S. Andrievici. În fabulele „Cucușul curcănit” și în satira „Calendarul vechi către cel nou” (1848), Samuil Andrievici face evidente aluzii la societatea bucovineană a timpului, la cei care uitîndu-și limba și portul imită tot ceea ce este străin.

În condițiile în care autoritățile habsburgice promovau o politică de intensă deznăționalizare în toate sferile de activitate, păstrarea și promovarea limbii românești a constituit pentru românii din Bucovina o permanență a luptei pentru apărarea ființei lor naționale, a drepturilor de popor băștinaș al acestui străvechi pămînt. În acest sens poezia lui T. Vasilovici „Limba noastră către noi” (1843) merită atenție, prin aceea că autorul face un vibrant apel către românii bucovineni să-și iubească limba mai presus de orice.

CONSTANTIN MORARIU — fondatorul ziarului „DEȘTEPTAREA”.

Frontispiciul ziarului „DEȘTEPTAREA”.

Conștiința unității naționale a tuturor românilor iese cu pregnanță în evidență în poezia „Portul românesc” pe care Vasile Bumbac o publică în „Calendar”, în anul 1863 :

„Voi fii bravi ai ginții mele
Viță de Traian
Ce-nfloriți ca ramuri bele
Neamul cel român
Ce din Tisa pin la Nistru
O limbă-n tonați
Ah, purtați și portul vostru
Ca români stimați

Toga, tunică, sumanul
Ce mai ornămînt ? !
Astea le-a purtat romanul
Suvenir prea sfînt
Deci copii din Românie
Le purtați și voi
Spre amintire să fie
de străbuni eroi”.⁶⁹

În poezia „O noapte pe ruinele Sucevei” (1863), Gavril Berariu Ieremievici reia tema inaugurată în poezia noastră de Vasile Cîrlova. Poezia evocă gloria de altădată a Cetății de Scaun a Sucevei :

„Vă salut cu fală ziduri dărîmate
Căci ați fost odată prin mulți secoli tari
Ce sinteți azi țării măturii prea sfînte
Gloriei trecute, României mari.

Călătorule român ! cînd pe-aici vei trece
Să privești trecutul strămoșilor tăi
Să te-nchini ruin i triste și străveche
Și du-ți suvenirea nepoților tăi.”⁷⁰

Ceea ce atrage atenția, în mod curios, este faptul că în perioada revoluției de la 1848—1849, și după aceea, „Calendarul” nu a publicat nici un fel de materiale referitoare la acest eveniment. Părerea noastră este că cenzura a oprit apariția unor astfel de materiale.

Cît privește faptul că nici frații Hurmuzachi și nici Aron Pumnul nu au publicat în *Calendar*, credem (Ion Nistor susține că aceștia nu au înțeles importanța Calendarului pentru popor), că atît cenzura cît și dificultățile editării „Bucovinei” au fost cele care au ținut departe de *Calendar* pe Pumnul și Hurmuzăchești.

Din motive necunoscute nouă, în *Calendarul* pe anul 1870, 1871, 1872 și 1873, nu mai apare partea literară.

Și cum în ultimii ani apariția *Calendarului* a întâmpinat tot mai multe greutăți, Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina preia sarcina editării acestuia.

Anul 1848.

3. *BUCOVINA*, gazetă românească pentru politică, religie și literatură. *Römanische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur*. Cernăuți, 4 octombrie 1848—20 septembrie 1850. Apare săptăminal. De la 20 ianuarie 1850 apare de două ori pe săptămână. Redactori responsabili: Gheorghe Hurmuzachi (pînă la 7 octombrie 1849) și Alexandru Hurmuzachi. Tipografia Johann Eckhardt și fiul.

Inițiat de frații Alexandru și Gheorghe Hurmuzachi ca o necesitate stringentă, ca o tribună de luptă pentru apărarea intereselor naționale ale românilor bucovineni, la sugestia și cu sprijinul revoluționarilor Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu refugiați la Cernăuți și Cernaucă după înfringerea revoluției de la 1848 din Moldova.

Ziarul apărea în limba română și germană tocmai ca autoritățile habsburgice să cunoască care sînt doleanțele românilor din Bucovina.

Articolul-Program publicat în primul număr ne lămurește pe deplin asupra programului politic al gazetei, program ce nu putea fi altul decît cel al revoluției române de la 1848 din Bucovina, exprimat cu claritate în *Petiția Țării* (*Landespetition der Bukowina*) și în *Promemoria zur Landespetition*: „Foaia noastră va fi dar defensorul intereselor naționale, intelectuale și materiale a Bucovinei, reprezentantul dorințelor și nevoinelor ei, organul bucuriilor și suferințelor ei”⁷¹, iar mai departe cerea: „...deplină îndrituire a tuturor naționalităților, autonomie provincială, întreg și nemărginit progres în toate ramurile activității omenești, acestea sînt principiile noastre pe care foaia noastră nici odinioară nu le va pierde din ochi”.⁷² În același timp în Program se arăta că: „...asemine și tot ce este rău, vrednic de aruncat, prejudetul jignitor binelui comun și abuzul din orice parte să vie — mai ales în relațiile publice a țării noastre în multe privinți atît de înapoiată — se vor ataca de către noi liber, fără cruțare și cu întreaga putere a unei convenții bine gînditoare”.⁷³

Constantă a gîndirii politice a revoluției române de la 1848, care a avut un caracter unitar în toate provinciile istorice, unitatea națională, este cu pregnanță enunțată în program: „Aflindu-ne la granița Moldovei din care Bucovina pînă în 1775 a făcut parte întregitoare și cu care aceasta din urmă este unită prin fireștile legături a unei aceeași naționalități, a istoriei, a religiei, a năravurilor și a mai multor altor relații de trebi și de familii, noi nu putem tăgădui interesul nostru cel mai viu ambelor principate și cercările lor de a-și îmbunătăți starea și de a călca pe calea libertății și fericirii... noi nu ne putem opri de a trage în sfera cercetărilor noastre călcatele lor drituri și de a face să răsune prin foaia noastră glasul nefalsatului adevăr, pe care un terorism fără pildă se

pare că voințe în aceste asuprite țări a-l osindi la o veșnică tăcere... Nu vom lipsi asemenea și de soarta fraților noștri români — în număr de mai mult de trei milioane — din Ungaria și Transilvania și așa vom aduna știri regulate despre lucrările lor, ca prin aceasta să le dovedim frățesca împărtășire la care prin aceeași naționalitate sintem îndatorați⁷⁴.

Așadar ziarul se adresa în paginile sale întregului neam românesc, apăra interesele națiunii române, cuprindea în sfera sa de activitate, în totalitate, spațiul în care locuiau românii, făcând abstracție de hotarele politice impuse vremelnice de marile imperii cu care ne învecinăm.

În lupta pentru apărarea drepturilor naționale ale românilor din monarhia habsburgică ca și a celor din Basarabia, Moldova și Muntenia, argumentele istorice și lingvistice erau folosite ca armă politică. În acest sens ziarul publică parțial „Dorințele partidei naționale în Moldova”⁷⁵, program al revoluției române din Moldova, elaborat și publicat de Mihail Kogălniceanu, la Cernăuți, în august 1848, studiile istorice referitoare la revoluția română din Transilvania, între care : „La istoria românilor din Transilvania”⁷⁶, „Faptele belice ale românilor transilvăneni în 1849”⁷⁷, „Batalionul I din al doilea regiment român în rezelul unguresc”⁷⁸.

Ca ziar al revoluției române de la 1848, „Bucovina” considera acest eveniment ca „...cea mai frumoasă pagină a istoriei nouă a României”⁷⁹, lucrător pentru România întreagă⁸⁰, care a avut menirea : „... să aducă aminte fiilor României că ei sint români, de origină română, cu o istorie română”⁸¹.

Conștienți de unitatea poporului român, redactorii Bucovinei analizează revoluția română de la 1848 ca un eveniment politic unitar care a avut loc pe întreg spațiul locuit de români : „Mișcările din Moldova mai întâi, revoluția din Valahia, manifestările naționale din Banat, Ardeal și Bucovina”, au fost nu „efectul revoluției europene” ci rezultat a înseși situației din țările române, arătând că : „...nația română avea de rezolvat două chestii, una strict națională și alta politică și socială”⁸². Conștientă de dorința de unitate a tuturor românilor, în articolul „Unirea Moldovei cu Țara Românească”, redacția gazetei reliefează faptul că : „această unire între două țări ale aceeași nații, de la întemeierea principatelor s-au dorit pururea de cei mai însemnați bărbați ai României”⁸³.

Numeroase sint știrile apărute în „Bucovina” referitoare la înfrângerea revoluției de la 1848, prin coalizarea reacțiunii interne și interna-venția brutală, militară, a marilor imperii, otoman, țarist și habsburgic. Sint viguroși infierate actele de trădare ale marii boierimi care lovește în „cea mai frumoasă pagină a istoriei României”⁸⁴. Este vehement atacat regimul absolutist al lui Mihail Sturza, dușmanul de moarte al „Bucovinei”, instaurat în Moldova de baionetele trupelor țariste, care : „urmează cu obrăznicie calea începută de 14 ani”⁸⁵, și „pune pe fugă pe moldovenii patrioți”⁸⁶. Cu mult curaj revista dezvăluie „mîrșăviile d-lui Sturza, mărimea abuzurilor sale și blestemele mijloace ce au întrebuințat ocîrmuirii sale”⁸⁷, asemănîndu-l cu un tiran „care astăzi nu-și

GEORGE POPOVICI

IANCU FLONDOR

poate găsi pereche nici între despoții Africii și Asiei⁸⁸, tiranie, „care face necinste Europei“⁸⁹.

În același timp gazeta se ridică cu curaj împotriva susținătorilor externi ai absolutismului din Moldova, arătând că : „nu vom conțeni de a protesta și în contra Rusiei pînă cînd aceasta nu va înțelege că este a necinstei numele nației și guvernului său, apărînd pre o viperă ca Sturza în contra voinței unui popor întreg, în contra opiniei publice, acest mare tribunal al lumii, dinaintea căruia trebuie astăzi să se plece împărații cu toți simpli muritori“⁹⁰.

„Bucovina“ condamnă curajos intervenția militară a marilor puteri care nu au ținut cont de interesele fundamentale ale poporului român. Gazeta relatează cu lux de amănunte rezistența eroică a românilor din Muntenia împotriva trupelor cotrarevoluționare otomane : „...poporul și din oraș și de la țară, în număr de mai multe mii, tăbărăște în dreptul taberei turcești. Steagurile tricolore, prapurile corporațiilor, crucea, se împlintă față în față cu corturile asupra cărora lucește semiluna“⁹¹, luptele eroice ale pompierilor români cu trupele otomane în Dealul Spirii, rezistența armată pe care o pregătea generalul Magheru împotriva intervenționiștilor⁹². Forțat de atitudinea duplicitară a Franței și Angliei, de intervenția consulilor acestor țări, generalul Magheru este obligat să-și desființeze corpul de armată, după care (fapt semnificativ pentru unitatea de acțiune a tuturor românilor), trece în Transilvania cu tot cu arme pe care le dăruiește Gărzii naționale române⁹³.

Referindu-se la revoluția din Transilvania redacția „Bucovinei“ dă dovadă de discernămint în aprecierea evenimentelor, susținînd în mod corect că românii și ungurii aveau un dușman comun și anume regimul feudal-absolutist habsburgic, și că numai unitatea de vederi și acțiune a acestora poate aduce înfringerea habsburgilor. Atitudinea disprețuitoare a lui Kossuth față de celelalte naționalități din Transilvania, pretențiile străine adevăratelor idealuri ale revoluției, a făcut ca românii să se dușmănească cu ungurii : „Lumea întreagă știe, cu cit entuziasm românii ardeleni primiră principiile de libertate, de egalitate și frățietate pe care își fundează maghiarii guvernul lor de la mart. Cine, intradevăr nu s-ar bucura de asemenea principii frumoase ? Ei bine, ele pentru români nu sînt decît pe hirtie. Ministrul Kossuth voiește, în contra marelui principiu al epocii noastre, a nimici toate naționalitățile din Ungaria și Transilvania spre a întemeia numai una singură și exclusivă, adică naționalitatea maghiară“⁹⁴.

Revista se ridică împotriva unor afirmații dușmănoase care susține că românii ar face jocul habsburgilor arătînd că : „nimeni nu-i poate învinovăți pe români ; ei apără o cauză sfîntă, naționalitatea lor. Ei sînt

hotărâți a se stinge mai bine de pe fața pământului decît a rămîne sclavi unei alte națiuni⁹⁵. Solidaritatea revoluționarilor români din Bucovina cu cei din Transilvania s-a manifestat și prin colectele de alimente, bani, pentru legiunile lui Avram Iancu, prin sprijinul acordat revoluționarilor transilvăneni refugiați la Cernăuți.

Conștientă că lupta românilor nu va fi zadarnică, gazeta își exprimă speranțele într-un viitor luminos al poporului nostru: „Nu va veni oare timpul ca și acest popor, de veacuri înstrîmțat, să fie și el privit ca aceea ce nu vrea să se împileze pe alții, dar care vrea ca și alții să nu-l împileze și nu cer decît aceea ce recunoaște și celorlalte națiuni, adică să i se respecte și driturile sale și naționalitatea sa, precum și el le respectă pre aceste la ceilalți⁹⁶”.

Revoluționarii transilvăneni refugiați la Cernăuți între care Timotei Cipariu, Iacob Bologa, Grigore Mihali, dar cu deosebire Aron Pumnul și Gheorghe Barițiu și-au adus prin activitatea desfășurată în cadrul redacției ziarului, o importantă contribuție la dezvoltarea legăturilor Bucovinei cu Transilvania. Astfel Aron Pumnul, însera în revista „Bucovina” articole și note privitoare la viața politică și culturală a românilor ardeleni, în timp ce Barițiu publica în „Gazeta de Transilvania” și „Foaie pentru minte, inimă și literatură” articole referitoare la românii bucovineni. În acest fel se realizează între gazetele românești din imperiu o strînsă colaborare ce viza apărarea intereselor fundamentale ale românilor din cele două provincii istorice. În acest sens este semnificativ sprijinul dat de Barițiu ziarului „Bucovina” acuzat de lipsă de onestitate de către ziarele germane „Siedenbürger Bote”, „Kronstadter Zeitung”, „Oesterreichische Correspondenz⁹⁷”, „Bucovina” descrie cu lux de amănunte evenimentele militare și politice care au loc în Transilvania, apărînd cauza dreaptă a românilor, lupta eroică a moșilor conduși de Avram Iancu. În această direcție ziarul publică în limba germană raportul pe care Avram Iancu l-a înaintat guvernatorului Transilvaniei⁹⁸.

În martie 1850 autoritățile habsburgice suspendă „Gazeta Transilvaniei” și „Foaie pentru minte, inimă și literatură” pentru atitudinea lor patriotică⁹⁹. În această perioadă ziarul „Bucovina” a devenit purtătorul de cuvînt al românilor ardeleni frustrați în drepturile lor naționale de către autorități¹⁰⁰. Semnificative sînt, în acest sens, cuvintele generalului Wohlgemuth, guvernatorul militar al Transilvaniei care aprecia ziarul „Bucovina” ca fiind scris mai mult pentru românii din Ardeal¹⁰¹.

Prin apărarea fermă a intereselor națiunii române, prin colaborarea cu revoluționarii din toate provinciile istorice, ziarul „Bucovina” era organul de presă al tuturor românilor. A avut colaboratori străluciți ca Vasile Alecsandri, Costache Negri, Costache Conachi, Dimitrie Bo-

Intineanu, Vasile Cirlova, Vasile Pogor, Mihail Kogălniceanu, Andrei Șaguna, Andrei Mureșanu, Aron Pumnul, Gheorghe Bariț, etc.

În paginile ziarului își face loc preocuparea pentru școală în general și pentru școala românească din Bucovina în special, în condițiile în care limba română ca limbă a populației majoritare era alungată din școală. Scopul activității ziarului „Bucovina“, în acest sens, era realizarea unui învățământ național românesc în care să se folosească limba, istoria și cultura națională, recunoscînd, în același timp, dreptul celorlalte naționalități la învățatură în limba maternă. De aceea Aron Pumnul milita în paginile ziarului pentru : „eternul, înăscutul și neînstrăinabilul drept (al popoarelor, al națiunilor n.n.) de a-și întrebuința în toate trebuințele vieții, limba maternă în casă, în biserică, în școală și în administrație“ ¹⁰². „Bucovina“ pledează pentru o reformă radicală a învățămîntului din provincie, pentru înființarea de „școli populare“ în toate satele, acestea constituind : „...mădularul cel dintîi și cel mai important în sistemul învățămîntului public“ ¹⁰³. Convinși că „în ziua de azi nu este trebuință a dovedi că luminarea poporului este cea dintîi și cea mai importantă datorie a oricărei ocîrmuirii ce este pătrunsă de sfințenia chemării sale“ ¹⁰⁴, redactorii ziarului considerau că în ceea ce privește viitorul școlii românești în Bucovina : „cu cît vom găsi mai bine organizate instituțiile de învățămînt pentru clasele de jos ale societății, cu atît vom vedea că poporul stă mai sus pe scara culturii“ ¹⁰⁵.

Ziarul cerea imperios înființarea unei universități românești la Cernăuți, ca o : „neaparăbilă condițiune a dezvoltării noastre intelectuale și morale“ ¹⁰⁶, universitate care trebuie să pregătească cadrele necesare pentru dezvoltarea autonomă a Bucovinei în toate planurile activității social-economice și politice.

În ceea ce privește folosirea limbii române în instituțiile din Bucovina, ziarul a militat pentru înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin în scrierea românească, pentru dezvoltarea unitară a limbii române în toate provinciile istorice românești, ca o condiție a realizării cu un ceas mai devreme, a unității politice. În acest sens, în numărul 60/1850 al gazetei, Aron Pumnul scria : „oare să nu fi sosit timpul ca să ni scriem limba cu literele ei proprii, făcute după trupul și firea ei, adică cu litere străbunești, romane, și să o vorbim, să o scriem și să o formăm cu toții după aceeași lege, scoase din firea și organismul ei ? Oare nu au sosit timpul ca să dăm în mîna copiilor noștri români cărți tipărite cu literele ei străbune“ ¹⁰⁷.

Lupta pentru limbă a fost ridicată de gazeta „Bucovina“ la rangul de crez politic, ea fiind o parte integrantă a luptei pentru unitate națională.

Referindu-ne la activitatea literară desfășurată de „Bucovina“, semnificative sînt aprecierile lui Nicolae Iorga care o asemăna cu activitatea „Daciei literare“¹⁰⁸.

Anul 1850.

4. *FOAEA LEGILOR ȘI A GUVERNULUI ȚĂRII*. Țara de Coroană a Bucovinei. Cernăuți, 1850.

5. *GENERALA FOAEA A LEGILOR ȘI A GUVERNULUI ȚĂRII*, pentru Țara de Coroană a Bucovinei. Cernăuți, 7 octombrie 1850, continuă.

Anul 1853.

6. *FOAEA guvernului țării pentru ducatul Bucovina. LANDES REGIERUNGSBLATT FÜR DAS HERZOGTHUM BUKOWINA*. Cernăuți 31 ianuarie 1853—1860.

Anul 1861.

7. *FOAEA LEGILOR IMPERIULUI* pentru Rigatul Galiciei și pentru Bucovina. Cernăuți, 11 martie 1861.

8. *ORDENACIUNILE* cesaro-regeștilor oficiolate de țara pentru ducatul Bucovinei. Cernăuți, 12 octombrie 1861—1862.

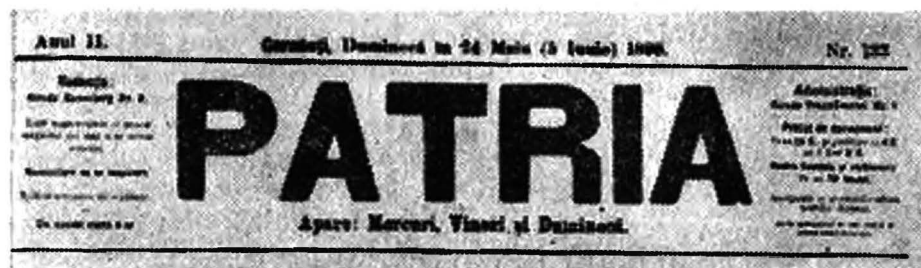
Anul 1863.

9. *FOAE DE LEGI ȘI ORDINACIUNI* pentru Ducatul Bucovinei. Cernăuți, 20 martie 1863—1869.

Anul 1865.

10. *FOAIA SOCIETĂȚII* pentru literatura și cultura românească în Bucovina. Cernăuți, 1 martie 1865 — decembrie 1869. Apare odată pe lună. Redactor și editor Dr. Ambrosiu Dimitroviță. Tipografia Rudolf Ehardt. Începînd cu 1 august 1866, redactor și editor Ion al lui Gheorghe Sbierra. Este revista Societății pentru literatura și cultura română în Bucovina. Timp de 15 ani, de la dispariția ziarului *Bucovina*, românii din această provincie istorică nu au mai avut un organ de presă. Ziarele românești care apăreau în afara granițelor Bucovinei, *ALBINA*, *CONCORDIA*, *AMICUL ȘCOALEI*, *OBSERVATORUL*, *GURA SATULUI*, *TELEGRAFUL ROMÂN* publicau în paginile lor, sub semnăturile lui Iacelie Porumbescu, Aron Pumnul, Vasile Bumbac, Isidor Procopovici, Artemie Berariu, Nestor Vorobchievici, diferite articole care oglindeau realitățile bucovinene. Se impunea înființarea unui organ de presă al românilor din Bucovina. În vara anului 1864, un grup de intelectuali hotărâse editarea unui ziar care să poarte titlul *STEUA BUCOVINEI*, sub redacția lui Veniamin Iliuț sau Samuil Morariu-Andrievicei¹⁰⁹. Instaurarea absolutismului a făcut ca ziarul să nu mai poată apărea. În această situație mai lesne de realizat era o revistă literară, care și apare la 1 martie 1865. Scopul acestei reviste este clar redat în articolul „Către cetitorii noștri“: „Foaia aceasta după cum arată însăși numirea ei, este chemată a servi „Societății în Bucovina“ de organ de expresiune a lucrărilor, a stăruințelor și a cugetărilor ei. Menirea foaiei este dar de a conlucra la reînvierea noastră spirituală, a întruni inteligențele din țară și de peste marginile ei spre a înlesni pe osebitele căi ale literaturii împlinirea scopului Societății: a

Frontispicii ale unor ziare apărute în BUCOVINA.

descepta simțirile amortite, a vorbi față de nămolul amestecătoriu a idioamelor streine din Austria, iubitorilor compatrioți, în dulcea noastră limbă română, despre ceea ce poate lumina spiritul și însufleți inima în cercul tărmurit al unei foi literare... Foaia noastră se va ocupa (...) mai înainte de toate cu literatura națională în osebitele ei ramuri, contribuind prin lucrări originale și alese la înăvuierea ei. Ea va urmări cu scumpătate mișcarea intelectuală la toți conaționalii noștri și dezvoltarea literaturii române pretutindene și va încunosciița pe cetitorii ei despre toate produsele literare ieșite la lumină orișunde în limba patriei, supunându-le la o critică nepărtinitoare și folositoare. Ea va tracta despre științi încit aceste vor putea contribui la împlinirea scopului Soțietății. Ea nu va trece cu vederea nici întrebările zilei despre cauzele momentoase ale vieții naționale care vor sta în legătură cu tendința literară a Soțietății" ¹⁰⁹.

Anul 1868.

11. **FOAEA ORDINACIUNILOR** Constitoriului episcopal în trebile bisericesti ale Diecesei Bucovinei. Cernăuți. martie 1868—1927. Apare neregulat. Tipografia Rudolf Eckhardt.

Din 1878 : „Foaea ordinăciunilor Consistoriului arhiepiscopal în trebile bisericesti ale Arhidiecesei Bucovinei“. De la 15/27 iulie 1881 : „Foaia ordinăciunilor a Consistoriului arhiepiscopescu în afacerile Arhidiecesei ort. orient. a Bucovinei“. De la 28 iunie/10 iulie 1883, întregeste cuvintele „ort. orient“, „ortodox orientale“. Din 1883, tipografia arhiepiscopală ; din 1890 tipografia Arch Silvestru Morariu Andrievici ; din 1895, tipografia universitară c.r. Rudolf Eckhardt ; din 1901 tipografia Societatea tipografică bucovineană.

Anul 1870.

12. **FOAEA LEGILOR ȘI ORDINACIUNILOR** pentru Ducatul Bucovinei. Cernăuți. 12 ianuarie 1870 — continuă.

Anul 1872.

13. **PATRIOT**. Cernăuți. 30 aprilie — 24 decembrie 1872. Săptăminal. Apare în limba germană.

Prin toate mijloacele, autoritățile habsburgice se străduiau să transforme Bucovina într-o țară germană, să creeze un anumit tip de cetățean, fără conștiința apartenenței etnice. Acest tip de cetățean trebuia să fie simplu, *bucovinean* care să vorbească limba germană. În felul acesta ia ființă *Bukowinerthum*-ul, concepția bucovinistă care va deveni cu timpul o adevărată doctrină politică. În fața acestei situații se manifestă viguroase acțiuni de rezistență românească materializate prin constituirea de asociații și societăți cu caracter cultural-patriotic, cabinete de lectură, prin editarea de calendare, reviste și ziare, diferite broșuri, lucrări științifice care popularizau originea comună a românilor, comunitatea de limbă, obiceiuri, cultură, promovau ideea luptei naționale. Astfel, în anul 1872 ia ființă la Cernăuți „Societatea autonomiștilor naționali“ al cărui scop era : „...de a cultiva în popor instrucțiunea politică și conștiința națională“, precum și de a stărui pentru realizarea, întărirea și dezvoltarea

organică a autonomiei în toate ramurile vieții publice“¹¹. Ziarul *Patriot* este organul de presă al acestei societăți politice.

Anul 1874.

14. *CALENDARIU* redigat de Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina. Cernăuți. 1874—1885. Anual. Redactor Miron Călinescu (1874—1881). Editura Societății. Tipărit la Tipografia Rudolf Eckhard. Începînd cu anul 1882, redactat de Ion Bumbac. Începînd cu anul 1884 redactat de Calistrat Coca. Tiparul la Tipografia arhiepiscopală. Scopul apariției acestei publicații era emanciparea socială și culturală a românilor din Bucovina. În redactarea Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina, „Calendarul“ a atins un nivel deosebit, pregătind, într-un anume fel, condițiile pentru apariția ziarului „Revista Politică“. Are meritul de a contribui la promovarea limbii literare. Printre colaboratori găsim pe S. Fl. Marian, I. G. Sbiera, T. V. Ștefanelli, S. V. Isopescul, Vasile și Ion Bumbac, Constantin Morariu, I. Berariu, etc.

Anul 1878.

15. *AMICUL POPORULUI*. Organ și proprietate a Societății pentru lățirea de cunoștințe folositoare între poporul de la țară în Bucovina. Cernăuți. 12 iulie 1878 — martie 1896. Apare odată la două luni. Redactor responsabil : Andrei Mikulitsch. Coredactori : Demetrie Isopescul, Elie Luția, Ion Zurkanoviciu și Ion Ilibowicki. Editor : Silvestru Morariu Andrievici. Tipografia C. Levicki. Redactori responsabili : Ferd Kreck (1881—1884), Grigore Halip (1885—1888), Hieronim Topală (1889—1892), Georg Forgaci (din 1893). Coredactori : Ilie Filipovici (1879—1880). Din 1879, editura Societății „Amicul Poporului“. Din 1881 tipografia Eckhardt, apoi tipografia Arhiepiscopală și, din 1895, tipografia Ekhardt.

16. *PIPERUȘA*. Viena. 1878—1879.

Este o publicație umoristică studentască a cărui inițiator a fost Ciprian Porumbescu. Apare litografiată¹².

Anul 1881.

17. *AURORA ROMÂNĂ*. Organu beletristicu-literaru alu „Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina“. Cernăuți. 1 august 1881 — 15 decembrie 1882 și ianuarie—august 1884. Apare odată pe lună. Redactor responsabil și editor Ion I. Bumbacu. Tipografia H. Czopp. Din ianuarie 1884 : *Aurora Română*, *Revistă științifică-literară*. Din mai 1884 tipografia R. Eckhardt.

Sufletul acestei reviste a fost Ion Bumbac (1843—1902), profesor și apoi director la liceul din Cernăuți. În calitate de secretar al societății pentru cultura și literatura română în Bucovina editează „*Aurora Română*“ care s-a bucurat de un deosebit succes atât în Bucovina cât și în Transilvania și în România. Articolul lui Ion Bumbac apărut în nr. 4/1881, intitulat : „Venitu-au Românii ce locuiesc astă-di teritoriul Daciei Traiane — din părțile pindo-balcanice — sau sint ei urmașii direcți ai Colonielor Traiane, ce nu mai părăsiră Dacia Traiană după ocuparea ei la anul 106 d. Chr ?, evocă lupta îndirjită pe care poporul nostru a dus-o veacuri de-a rindul pentru păstrarea ființei naționale și continui-

tății sale pe teritoriul în care s-a născut și dezvoltat : „Grea și ostinitoare, lungă și înverșunată și într-adevăr unică în felul său a fost și este această luptă purtată de poporul român pentru moșia sa strămoșească (...), unde-s goții, unde-s hunii, longobarzii și avarii, cumanii și tătarii (...) ce năvăliră ca lăcustele asupra Daciei Traiane ? S-au dus pierzându-se în întunericul trecutului ca și când nici n-ar fi fost, numai românul a rămas locului și stăpîn pe moșia sa, numele, limba și credința sa ; a rămas la postul său pentru că a crezut virtos în adevărul cunoscut și prețuit din moși strămoși : apa trece, pietrele rămîn.“¹¹³.

Combate teoriile neștiințifice despre spațiul în care s-a format și dezvoltat poporul român, aducînd, în acest sens argumente lingvistice.

Anul 1882.

18. *CANDELA*, jurnalul bisericescu literariu. Cernăuți. 1 iulie 1882-1946. Apare odată pe lună. Redactori : Dr. Vasiliu Mitrofanovici și Isidor Vorobchievici. Editor : Arcadiu Ciupercovici. Tipografia W. Kerekjarto.

Anul 1883.

19. *STELUȚA*, foaie pentru poporul român de la țară. Corovia. 9/21 septembrie 1883 — august 1884. Apare de două ori pe lună. Redactor : Pr. Simeon Cobilanschi.

Anul 1886.

20. *CALENDARIU* pe anul ordinaru... Cernăuți. 1886—1895. Redigat de Societatea „Academia Ortodoxă pentru literatură, retorică și muzică bisericească în Seminarul archidieceșanu din Cernăuți“. Editura Tipografiei arhiepiscopale. Tiparul la Tipografia arhiepiscopală. Începînd cu anul 1891, tiparul la Tipo și litografia concesionată arh. S. Morariu-Andrievidi.

Începînd cu anul 1886 în cuprinsul „Calendarului“, în afară de partea calendaristică propriu-zisă sînt prezentate cele mai importante date privind istoria universală, în strînsă legătură cu istoria românilor, cele mai semnificative evenimente politice, culturale din viața poporului român. În rubrici speciale sînt prezentate date utile privind organizarea și funcționarea instituțiilor din Bucovina.

Rubrica „Almanah“ cuprinde partea literară a Calendarului. Printre colaboratori găsim pe Isidor Ieșan, Orest Dlujanschi, Ștefan Marian, Dimitrie Bucevski, Victor Zaharoschi, Constantin Latiș, Averche Macovei, George Moroșan, P. U. Brădoiu, S. Simiganovschi, Atanasie Gherman, Emilian Vasiloschi, Vasile Jucan, Tit Popescu și alții.

21. *REVISTA POLITICĂ*. Suceava. 3/15 mai 1886 — 1 aprilie 1891. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil și editor : Dr. Mateiu Lupu. Tipografia arhiepiscopală Cernăuți. De la 3/15 ianuarie 1887, tipografia R. Eckhardt, Cernăuți. În anul 1891 apare neregulat.

Intensificarea măsurilor de asupraire socială și națională a românilor din teritoriile aflate vremelnic sub stăpînire habsburgică, a determinat din partea acestora o puternică reacție de apărare a intereselor economice, politice și culturale, a ființei lor naționale, amenințate de politica

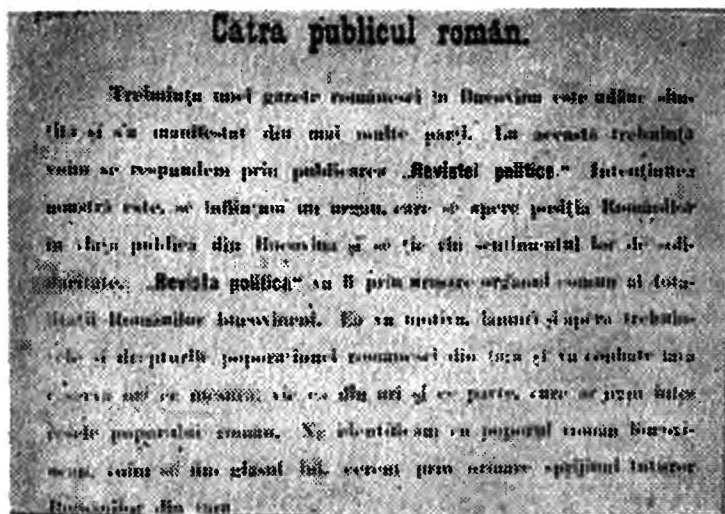
reacționară a guvernului austro-ungar. Împotriva politicii de „oportunitate” promovată de marii boieri români adepți ai doctrinei „bucoviniste” se ridică tinerii intelectuali proveniți din rindurile burgheziei și țărănimii. În anul 1885 aceștia pun bazele societății politice „Concordia” al cărui scop era : „...de a deștepta interes pentru o viață politică națională, de a instrui poporul despre drepturile și îndatoririle lui patriotice și politice”¹¹⁴. Gruparea politică de la „Concordia” care își propusese : „...unirea tuturor românilor sub un drapel unitar național”¹¹⁵ a jucat un rol deosebit de important prin aceea că a condus lupta politică de pe poziții mult mai radicale, mai îndrăznețe, constituind, în același timp, nucleul viitorului Partid Național Român din Bucovina. În aceste condiții, apare la Suceava „REVISTA POLITICĂ”, la conducerea căreia se aflau Florea Lupu, și Simeon Florea Marian. Este prima gazetă românească apărută la Suceava. Este, în perioada la care ne referim, organul de presă reprezentativ al românilor bucovineni. Propunându-și să apere poziția românilor în viața politică, ziarul se consideră : „...organ comun al totalității românilor bucovineni”¹¹⁶. Atacînd în paginile sale politica habșburgică față de români, ziarul are meritul de a fi făcut cunoscută opiniei publice situația social-economică și culturală grea în care se afla Bucovina, de a fi contribuit la antrenarea românilor spre o nouă viață politică, de a fi militat pentru organizarea românilor într-un partid național. Aceste idei ferm exprimate de revistă de-a lungul întregii sale existențe au fost răsădit expuse încă din primul număr, în articolul program intitulat : „Către publicul român” : „Trebuința unei gazete românești în Bucovina este adînc simțită și s-a manifestat din mai multe părți. La această trebuință voim să răspundem prin publicarea „Revistei Politice”. Intențiunea noastră este să înființăm un organ care să apere poziția românilor în viața publică din Bucovina și să ție viu sentimentul lor de solidaritate. Revista Politică va fi prin urmare organul comun al totalității românilor bucovineni. Ea va motiva, lămurii și apăra trebuințele și drepturile populațiunii românești din țară și va combate fără rezervă orice măsură, vîc ea din orice parte, care ar jigni interesele poporului român. Ne identificăm cu poporul român bucovinean, voim să fim glasul lui, cerem prin urmare sprijinul tuturor românilor din țară”¹¹⁷.

În condițiile intensificării aspirării naționale, ridicarea culturală a poporului a reprezentat pentru mișcarea națională a românilor bucovineni, un obiectiv important menit să trezească interesele maselor pentru lupta politică.

În acest sens colectivul redacțional și colaboratorii de la „Revista Politică” au acordat o deosebită importanță problemelor culturale, cu deosebire societăților culturale, școlare, cluburilor de lectură și bibliotecilor, creațiilor literare, învățămîntului în general și celui în limba română în special, limbii române ca element important în procesul de conservare a individualității naționale. Între acestea și-au găsit un bine-meritat loc în paginile ziarului „Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina”, „Societatea arheologică”, „Clubul român”, dar mai

Frontispiciul ziarului „REVISTA POLITICĂ”.

Programul ziarului „REVISTA POLITICĂ”.

ales „Școala română“ înființată la Suceava în 1883, a cărei activitate rodnică în domeniul dezvoltării învățămîntului românesc prin editarea de manuale școlare, acordarea de burse și de ajutor elevilor merituosi dar lipsiți de mijloace materiale, înființarea de școli sătești, a fost intens popularizată. Ziarul a sprijinit și încurajat prin diferite mijloace specifice presei, activitatea acestor societăți care se constituiau în adevărate nuclee de apărare și promovare a culturii naționale românești.

Pornind de la realitățile existente în Bucovina a cărui învățămînt era slab dezvoltat, „Revista Politică“ și-a propus în program și a pornit o adevărată campanie de presă, ce viza ridicarea culturală a poporului prin școală. În acest sens în paginile ziarului, Constantin Morariu publică un istoric al școlii din Bucovina pînă în 1890, sînt aduse la cunoștința cititorilor neajunsurile în care se sbătea învățămîntul și căile de înlăturare ale acestora. Alți oameni de cultură între care Teodor Ștefanelli, Iralie Porumbescu, Ștefan Ștefureac, Dimitrie Dan fac cunoscut opiniei publice prin intermediul ziarului, folosind statisticile vremii, starea școlară la românii din Bucovina.

Conștiința de faptul că școala în limba română era o prioritate națională în Bucovina, slujitorii cărturari ai neamului nostru cereau cu insistență autorităților, prin intermediul ziarului, folosirea limbii române, ca limbă a populației autohtone, în școlile de toate gradele, în administrație, în întreaga activitate economică și politico-socială. O adevărată campanie de presă s-a dus în paginile „Revistei Politice“ pentru introducerea limbii române în clasele superioare ale liceului din Suceava¹¹⁸. Lipsa de manuale școlare în limba română, a căutat să fie înlăturată prin editarea, la îndemnul redacției ziarului, de către societatea „Școala Română“, a unor manuale pentru școlile populare și secundare¹¹⁹.

Rubrica „Foița Revistei politice“ pe care o găsim aproape în fiecare număr de ziar, avea menirea să publice literatură (poezii, schițe, nuvele, folclor), diferite știri de la manifestări cultural-literare, adresate în primul rînd, țaranului român. Evident, în paginile ziarului și-au găsit loc și creații de literatură cultă, printre autori aflîndu-se Vasile Bumbac, T. Robeanu, Teodor Ștefanelli, Averchi Macovei.¹²⁰

Revista politică a promovat intense legături cu presa, oamenii politici și de cultură din celelalte provincii istorice românești în paginile ziarului aflîndu-și loc știri despre activitatea politică, științifică, literară, a românilor din Monarhie și din Țară, creații ale lor. Moartea poezilor Mihai Eminescu și Vasile Alecsandri prilejuiește publicarea de articole elogioase la adresa acestora, de poezii, etc.¹²¹. În același timp, colaboratori din Bucovina ai „Revistei Politice“ publicau în „Convorbiri literare“, „Arhiva“, „Tribuna“, „Transilvania“, „Gazeta Transilvaniei“, „Familia“, realizînd o adevărată pregătire spirituală, ideologică, a unității politice¹²².

Anul 1888.

22. **CĂLINDARUL POPORULUI BUCOVINEAN.** Cernăuți, 1888—1913. Editura Bibliotecii populare bucovinene (1888), Editura Librăriei Ramuaid Schally (între 1891—1895), Editura gazetei populare „Deșteptarea” (între 1896—1913). Întocmit de Silvestru Morariu Andrievicei (între 1888—1894) și Eugeniu Nesciuc (între 1895—1900). Tiparul la Tipo și litografia concesionată Arch. Silvestru Morariu Andrievicei. Începînd din 1896 tiparul la Tipografia universitară c.r. Rudolf Eckhardt. Începînd din 1898 tiparul la Societatea tipografică bucovineană Cernăuți.

Scopul Calendarului era luminarea poporului. Calendarul este editat din inițiativa fruntașilor mișcării populare între care dr. Vasile Găină, Constantin Morariu, Victor Zaharoschi.

Publică literatură cu caracter educativ, evocarea trecutului istoric, cultivarea limbii și a tradițiilor românești sub formă de versuri, proză, studii de lingvistică, de folclor, de istorie, reportaje, informații.

Inegal în ceea ce privește exigența literară.

Între colaboratorii bucovineni găsim pe Simeon Florea Marian, I. Gh. Sbiera, Vasile Bumbac, Constantin Morariu, I. I. Nistor.

În Calendar au apărut creații literare valoroase semnate de Mihai Eminescu, Ion Creangă, Nicu Gane, Vasile Alecsandri, Alexandru Vlahuță, Ion Slavici, George Coșbuc, Petre Ispirescu, Ion Dragoslav, Ion Pop Rețeganul, Iacob și Costache Negruzzi, Petru Dulfu, I. A. Bassarabescu, Al. Depărățeanu etc.

Anul 1891.

23. **GAZETA BUCOVINEI.** Cernăuți, 2/14 mai 1891—6/18 aprilie 1897. Apare de două ori pe săptămînă. Director : Pompiliu Pipoșiu (pînă la 24 ianuarie/5 februarie 1893 și editor de la 25 oct./10 nov. 1892—24 ianuarie/5 februarie 1893). Redactor responsabil : Vasile Marco (pînă la 16/18 martie 1895). Editor : Modest cav de Grigorcea (pînă la 25 octombrie/6 noiembrie 1892 și de la 14/26 sept. 1895 — 6/18 aprilie 1897). Tipografia R. Eckhardt. Director George Bogdan (9/21 mai 1893—24 iulie/3 august 1894). Redactori responsabili : Eusebie Ștefanelli (19/31 martie — 30 iulie/11 august 1895). Ilie cav de Reus Mărza (6/18 august 1895), Dionisie Voronca (20 august/1 septembrie 10/12 septembrie 1895), Mihai Teliman (14/26 septembrie 1895—8/20 februarie 1896), Dimitrie Bucevschi (11/23 februarie 1896—6/18 aprilie 1897). Editor : Zaharie Voronca (11/23 iunie—30 iulie/11 august și 20 august/1 septembrie—10/22 septembrie 1895) și Ilie cav de Reus Mărza (6/18 august 1895). Editori și proprietari : Eusebie Ștefanelli (28 ianuarie/9 februarie, 18/30 aprilie 1893), Societatea politică „Concordia” (22 aprilie/4 mai 1893—8/20 iunie 1895). De la 14/26 septembrie 1895—6/18 aprilie 1897, proprietatea societății politice „Concordia”. De la 7/19 mai 1892, tipografia Arch. Silvestru Morariu-Andrievicei ; de la 20 august/1 septembrie 1895, tipografia Rudolf Eckhardt și de la 22 decembrie/1896 — 3 ianuarie 1897, tipografia Societatea tipografică bucovineană.

Pentru o mai bună coordonare a activității politice naționale a românilor bucovineni, conducerea societății politice „Concordia”, pe baza unei înțelegeri prealabile cu redacția „Revistei Politice”, hotărăște crearea unui organ de presă românească mai puternică, prin transformarea „Revistei Politice” în „Gazeta Bucovinei”, care va continua lupta politică inaugurată de predecesorii săi. Conflictul dintre bătrînii politicieni și guvernatorul Anton Pace, ca și înăsprirea măsurilor luate împotriva românilor, a căror emancipare nu era văzută cu ochi buni, a determinat înțelegerea între cele două grupări politice românești. La 7 martie 1892, are loc la Cernăuți o mare adunare națională în care se proclamă: „...solidaritatea tuturor românilor din Bucovina în afaceri politice, naționale, bisericești și organizarea lor într-un partid compact reprezentat prin societatea politică „Concordia”¹²³. Momentul marchează de fapt actul de naștere la Partidul Național Român din Bucovina, al cărui organ de presă era „Gazeta Bucovinei”. Printre primele măsuri luate au fost și constituirea unui Comitet electoral compus din deputații români din Dieta Bucovinei și din Consiliul Imperial, din tineri intelectuali, comitet care avea sarcina să organizeze și să conducă activitatea politică în timpul campaniilor electorale, să desemneze candidații din partea românilor. Astfel organizați, românii obțin un strălucit succes în alegerile din 4-11 aprilie 1892, pentru Dietă, ceea ce atrage după sine înlăturarea guvernatorului Anton Pace¹²⁴. În anul 1894, ziarul duce o susținută campanie de sprijinire a memorandiștilor judecați în procesul de la Cluj, ceea ce îi atrage măsuri represive din partea autorităților care au confiscat mai multe numere¹²⁵.

24. **FOAIA SĂTEANULUI**. Cernăuți. 5/12 mai—29 decembrie 1891. Este suplimentul la „Gazeta Bucovinei”. Au apărut numai 8 numere. Director: Pompiliu Pipoșiu. Redactor responsabil: Vasile Marco. Editor: Modest cav de Grigoreca. Tipografia R. Eckhardt.

Anul 1892.

25. **TINERIMEA ROMÂNĂ**. Cernăuți. Ianuarie 1892. Apare de două ori pe lună. Redactor: Ștefan Bodnărescu. A apărut un singur număr litografiat. Litografia I. Dușenco, Cernăuți.

26. **INCERCĂRI LITERARE**. Cernăuți. 1/13 februarie—1/13 iulie 1892. Apare odată pe lună. Redactor responsabil: Ștefan Bodnărescu. Colaboratori: C. Berariu și G. Toma. Editor: Petru Ionescu. Tipografia Arch. Silvestru Morariu Andrievici.

Apare în locul revistei „Tinerimea Română”, din care reproduce o parte în primul număr. Revista este rodul inițiativei unor studenți români de la Universitatea din Cernăuți. În primul număr se arată: „Spre a satisface dorinței generale ne-am decis a sciepa o foaie tipărită, sperînd că onoratul public român va binevoi a arăta și pe viitoriu tot aceleași interese față de întreprinderea noastră și a ne sprijini prin abonarea foaiei, căci numai astfel vom putea dezvolta în tinerimea română o iubire mai mare pentru limba și literatura națională”¹²⁶.

Anul 1893.

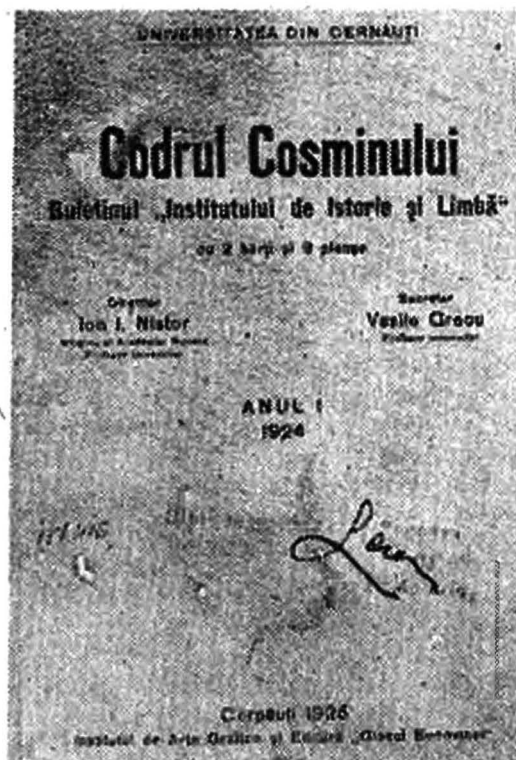
27. **DEȘTEPTAREA.** Gazeta pentru popor. Cernăuți. 1/13 ianuarie 1893—7/20 noiembrie 1904. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil : Ilie Dimitrovici (până la 1/13 august 1898). Editor : Dimitrie Bucevski (până la 1/14 aprilie 1900). Tipografia Arhiepiscopul Silvestru Morariu-Andrievici. De la 2 septembrie 1900, schimbă subtitlul în : „Foaia partidului poporal național“. De la 22 aprilie 1900 apare odată pe săptămână și de la 2 septembrie 1900, de două ori pe săptămână. Redactori responsabili : Dimitrie Bucevski (15/27 august 1898—1/14 aprilie 1900), Atanasie Gherman (22 aprilie 1900—17/30 mai 1901) și George Bor (de la 20 mai la 2 iunie 1901). Editori : Atanasie Gherman (22 aprilie 1900—17/30 mai 1901) și Eusebie Ștefanelli (de la 20 mai—2 iunie 1901). De la 1/13 septembrie 1895, tipografia Însotirea tipografică din Cernăuți, care devine apoi (din ianuarie 1897) Societatea tipografică bucovineană.

Din anul 1900, „Deșteptarea“ devine organul de presă al Partidului Poporal Național. În numărul 27 din 2 septembrie 1900, care a apărut cu subtitlul : „Foaia partidului poporal național“ se arată că : Partidul poporal național — creat la sfârșitul lunii august 1900 — are drept țință dobândirea drepturilor poporului român din Bucovina pe toate terenele vieții politice. Aderenții partidului s-au grupat în jurul ziarului poporal „Deșteptarea“, care de acum înainte a se privi ca organ al partidului poporal român. „Deșteptarea va înlocui în viitor și pe fostul ziar „Patria“¹²⁷.

Ziarul reprezintă o prețioasă sursă de informații privind viața politică din Bucovina, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. În timpul procesului de la Cluj, intentat în 1894, de autoritățile austro-ungare, conducătorilor politici ai românilor din Transilvania în rubrici speciale, cum ar fi : „Procesul cel mare de la Cluj“, „Procesul națiunii române“, „Procesul Memorandului“, ziarul și-a ridicat glasul împotriva oprimării românilor, a protestat energic împotriva înscenării judiciare de la Cluj, a fost în permanență alături de cei ce luptau pentru drepturile poporului român.

Gruparea națională a „românilor tineri“ din cadrul fostului P.N.R., înființează în august 1900, Partidul Poporal Național Român. Explicînd apariția acestui partid pe scena vieții politice din Bucovina, dr. George Popovici spunea : „...cauza ținutei noastre e urmarea firească a nesuferitelor stări de lucruri din această țară, este urmarea dureroaselor noastre pătenii, e strimtoarea, asuprirea și robirea noastră națională de la împreunarea Bucovinei cu Austria pînă în ziua de azi“¹²⁸.

Ziarul „Deșteptarea“ care de la 2 septembrie 1900, devine organul de presă al Partidului Poporal Național Român scrie că acesta „...a simțit înainte de toate trebuința unei organizări pentru că a simțit trebuința vieții poporului românesc, a vieții cu conștiința de sine, adică trebuința ca să trăim ca aceia ce sîntem și nu să ne pierdem în noianul străinismului ce ne-a copleșit, ci să ne apărăm“¹²⁹. Baza socială a

Pagină de titlu — revista „CODRUL COSMINULUI”.

Frontispiciul revistei „VIAȚA BUCOVINEI”.

partidului o formau țărani, meseriași, preoți, funcționarii, profesorii. În fruntea partidului se afla un Comitet central al cărui președinte a fost mai întâi George Popovici și după plecarea acestuia în România, Iancu Flondor. Partidul avea comitete districtuale la Storojineț, Rădăuți, Suceava, Siret, Gura Humorului, Cimpulung Moldovenesc¹³⁰. Programul Partidului Poporal Național Român a fost publicat în ziarul „Deșteptarea” nr. 48/15 noiembrie 1900. Iată câteva dintre principalele prevederi programatice : „...deplina autonomie a bisericii noastre ; conservarea neştirbită a caracterului istoric român al bisericii noastre ; vom susține pacea confesională-dacă biserica și drepturile sale vor fi respectate și de celelalte confesiuni ; cerem creșterea și instruirea poporului nostru pe baza învățămîntului național ; absolut nu vom suferi ca școlile să se abată de la menirea lor și să se prefacă în institute de deznaționalizare și propagandă politică ; cerem dregătorii imparțiale și obiective cu cunoștința țării, neamului și limbii noastre ; ne vom opune cu toată puterea contra ocupării posturilor la dregătorii cu bărbați străini de țară ; cerem separarea completă a Bucovinei în toate afacerile sale publice de influența galițiană, prin urmare înființarea neîntîrziată a unei curți de apel și a unei direcțiuni a căilor ferate bucovinene în țară ; vom lucra din răspuțeri, ca țăranul român să rămînă stăpîn al pămîntului și averii sale, conștiința fiind că dinsul este temeliea neamului nostru ; vom cere instituțiuni pentru reglementarea creditului agricol ; instituțiuni de asigurări asupra averii mobile și imobile a țăranului ; tarife vamale excepționale în comerțul cu țările învecinate ; reglementarea chestiunii muncitorilor agricoli ; vom lucra la dezvoltarea autonomiei țării cu condiția însă ca existența noastră națională ne va fi garantată ; pretindem ca poporul român să fie reprezentat în corpurile legiuitoare nu numai corespunzător numărului și importanței sale istorice ci și a principiilor sale politice ; ne vom interpuce deci pentru dobîndirea sufragiului universal și direct”¹³¹.

Prin organul său de presă, în cadrul a zeci de adunări populare, în dieta Bucovinei, partidul nou creat se angajează ferm pentru apărarea intereselor naționale fundamentale ale românilor. Încercărilor guvernului de a discredita partidul în fața opiniei publice, arătînd că nu poate exista un partid în opoziție a poporului român, de vreme ce poporul român s-a împăcat cu guvernul (aluzie la „pactul” încheiat cu conservatorii), ziarul „Deșteptarea” răspunde : „Dacă s-a făcut o împăcare între guvern și românii din Bucovina, apoi care sînt roadele acelei împăcări ? Au nu urmează nedreptățile și loviturile date românilor acum ca mai înainte ? Deci cum s-a împăcat guvernul cu poporul românesc ? S-a împăcat ca să-l lovească iar poporul să rabde și să tacă ? Nu, căci vedem că loviturile zilnice sînt îndreptate împotriva întregului popor. Nefiind poporul împăcat cu guvernul, nici în totalitate și nici în parte, urmează necesar că nu-i nici dezbinare în popor”¹³². Se dovedește prin aceasta că împăcarea cu guvernul a fost opera unor oameni politici conservatori, nu a tuturor românilor.

Răspunzind atacurilor repetate la adresa tricolorului, simbol al unității tuturor românilor, adresându-se direct guvernatorului Bucovinei, care participa la dezbaterile dietei, Iancu Flondor spunea: „Domnule președinte, te rog să iei cunoștință că culorile roș-galben-albastru le privim drept culori naționale române și că e sub demnitatea noastră de a discuta cu dumneaele de o putem dovedi prin fapte istorice sau ba, chiar și în caz că aceste culori ar fi identice cu culorile regatului român”¹³³.

Dându-și seama că guvernul Bucovinei, în pofida declarațiilor făcute nu era favorabil românilor, Partidul conservator dă o declarație prin care arată că: „...pactul este desființat pentru că mai multe postulate din el nu au fost îndeplinite de guvern pînă la termenul fixat”¹³⁴, și intră în tratative cu Partidul Poporal Național realizându-se o alianță politică pe bază națională cu respectarea reciprocă a individualității de partid¹³⁵. Activitatea politică a celor două partide era coordonată de o Dirigență compusă din membri desemnați de ambele partide¹³⁶.

Prin această alianță, politica românilor din Bucovina a devenit unitară, creindu-se un for politic românesc unic, exprimat pe plan parlamentar printr-o majoritate românească în dietă.

În condițiile apariției pe scena politică din Bucovina a Partidului Tărănesc Democrat, în fața puternicei coaliții a partidelor neromâne, sprijinită de guvern, redusă numai la colaborarea cu armenii și polonezii, în preajma alegerilor din 1904, Dirigența partidelor unite făcea din ce în ce mai greu față situației politice. În alegerile care au loc, candidații conservatori și poporal-naționali sînt înfrinți pe toată linia. Ca urmare a acestei situații, în luna noiembrie 1904, Partidul Poporal Național se autodizolvă¹³⁷. Cele două ziare, „Deșteptarea” și „Deșteptarea Poporului” își încetează apariția. În ultimul său număr, ziarul „Deșteptarea” scria: „Corpul națiunii noastre este spart în caste separate. Marii proprietari, preoții, învățătorii, poporul rural — toți se separează politicește, unii de alții și se mărginesc a lupta pentru interesele particulare, ale stării căreia îi aparțin: acesta e tristul efect al agitației democraților români... Drept consecință a acestei convingeri este dizolvarea Comitetului central al Partidului Poporal Național și încetarea apariției ziarului nostru”¹³⁸.

Anul 1896.

23. CALENDARIUL pe anul... 1896—1924. Cernăuți. Editat de Consistoriul arhiepiscopesc ort. orient. al Bucovinei. Tiparul la „Însoțirea tipografică din Cernăuți. Începînd cu 1897, tiparul la Societatea tipografică bucovineană. Nu a apărut în anul 1916 și 1918¹³⁹.

Anul 1897.

29. PATRIA. Cernăuți. 2/14 iulie 1897—21 aprilie/4 mai 1900. Apare de trei ori pe săptămînă. Redactor responsabil: Dimitrie Bucevski (pînă la 19 aprilie/1 mai 1899). Editor: Dr. Emilian Criclevici. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană. De la 22 aprilie/4 mai 1898, redactor responsabil Erast Levescu.

Partidul Național Român din Bucovina își desfășoară activitatea pînă în aprilie 1897, cînd tinerii politicieni în frunte cu Iancu Flondor și

George Popovici, nemulțumiți de politica pasivistă a bătrînilor boieri de la „Concordia“ ca și de disensiunile dintre fruntașii politici români, formează un nou comitet de conducere al partidului. Se formează de fapt un nou partid, sub conducerea lui Iancu Flondor și George Popovici. Din acest moment, societatea politică „Concordia“ (care impropriu se mai numește P.N.R.) devine o grupare politică a cărei activitate este pusă în slujba unor interese personale. Ziarul „Gazeta Bucovinei“ își încetează apariția.

În aceste condiții apare la Cernăuți ziarul „Patria“, organ al Partidului Național Radical Român din Bucovina. Suflul ziarului va fi Valeriu Braniște care vine la Cernăuți la chemarea fruntașilor politici Iancu Flondor și George Popovici. Inițial, Braniște fusese solicitat să preia redacția ziarului „Gazeta Bucovinei“ care era în declin, propunîndu-i-se titularizarea ca profesor la catedra de limba și literatura română a universității din Cernăuți, ce urma să devină vacantă prin pensionarea lui I. Gh. Sbiera¹⁴⁰. Deoarece nu avea cetățenia austriacă, pentru a nu atrage atenția autorităților, se înscrie ca student „extraordinar“ al Universității din Cernăuți.¹⁴¹

Valeriu Braniște sosește în capitala Bucovinei, la sfîrșitul lunii iunie 1897, semnînd imediat cu Modest Grigorcea contractul de editare al ziarului „Patria“. Se formează un comitet de redacție al cărui președinte era Iancu Flondor, delegat — Modest Grigorcea, membrii fiind deputații români din Dieta Bucovinei și Reichsrath¹⁴². La 2/14 iulie 1897 apare primul număr al ziarului „Patria“ al cărui director era, fără a fi menționat, Valeriu Braniște. În subsolul paginii a treia erau menționați editorul — dr. Emilian Criclevici și redactorul responsabil — Dimitrie Bucevski. Ziarul apărea de trei ori pe săptămîină și se tipărea la Societatea tipografică bucovineană din Cernăuți¹⁴³. Ziarul este foarte bine primit în Bucovina ca și în provinciile istorice românești aflate sub stăpînire străină. Editorialele lui Valeriu Braniște publicate în ziar au ca semn distinctiv un asterisc, foiletoanele le semnează „vbr“ și „b-a-z“, unele articole fără ascuțit politic le semnează. După numărul 300 al ziarului „Patria“, articolele sale se răresc, deoarece autoritățile îl căutau pentru a-l expulza datorită activității sale politice. Ultimul număr al ziarului în care poate fi recunoscut scrisul său este 324. Comparînd stilul său gazetăresc cu o puternică tentă personală, noi am identificat și alte articole scrise de Braniște și publicate în ziarul „Patria“, după numărul 324. „Se împlinesc trei ani — va arăta mai tîrziu Valeriu Braniște, de cînd noi, un grup de oameni tineri am fondat acest ziar. Conduși de ideea a așeza politica poporului nostru pe baze adevărat naționale am voit ceea ce trebuie să voiască fiecare român de bine, anume a salva neamul românesc pe acest pămînt al istoriei românești și a-i asigura acel loc de frunte care-i compete, ca primul și cel mai important element constitutiv de țară atît în urma trecutului său, cît și a valorii sale numerice și culturale“¹⁴⁴.

Ca director al ziarului „Patria“, Valeriu Braniște desfășoară o intensă activitate de reдеșteptare națională, pentru dreptate și libertate socială și națională : „Erau timpuri grele, notează Braniște. Bărbații ajunși la conducerea destinelor poporului nostru, pe nesimțite s-au apropiat pe atita de culisele palatului guvernamental pe cit s-au depărtat de inima poporului, incit era primejdia de tot aproape, ca voința poporului să fie zero, iar influența guvernului totul, în tabăra politicianilor care reprezentau așazis partid român“ ¹⁴⁵.

Partidul Național Român din Bucovina — societatea politică „Concordia“ de după 7 martie 1892, se complăcea într-o stare de pasivism politic, dăunător intereselor naționale românești. Referindu-se la această situație, într-unul din articolele editoriale, Valeriu Braniște scria : „Bucovina este pământ istoric românesc cum rar alt colț de pământ locuit de români. Celē mai glorioase reminiscențe istorice naționale sint legate de această țărișoară care cuprinde atitea monumente de strălucire națională, aici zac osemintele lui Ștefan cel Mare, aici monumentele atitor domni ai Moldovei, aici sint minăstirile ridicate spre veșnică pomenire eroismului românesc, singe român a îngrășat acest pământ și sudoare română l-a cultivat... Trăim la finea unui secol în care s-a reдеșteptat conștiința națională... Nu este oare un sacrilegiu, o trădare a celor mai sfinte tradiții naționale, cînd urmașii glorioșilor străbuni dau pradă străinismului acest elenodiu național“ ¹⁴⁶.

Situația impunea reorganizarea Partidului Național Român din Bucovina, pe baze largi, reprezentative, cu conducători energici, cu un program care să slujească interesele românilor bucovineni, să antreneze masele la viață politică națională. Grupul de oameni politici români radicali lansează lozincă : „Nu din grația guvernanților ci din voința ne-strămutată a poporului, bazați pe drept și dreptate voim să știm conduse interesele națiunii românești pe pămîntul Bucovinei“ ¹⁴⁷. Conștient că poporul român este singurul element de guvernămînt, atît în virtutea istoriei sale cit și a situației sale prezente, grupul radical pornește, avînd sprijinul lui Braniște, la reorganizarea partidului.

Programul ziarului „Patria“ era programul Partidului Național Radical Român ¹⁴⁸.

În toamna anului 1897, proiectul pentru reorganizare era gata, fiind trecut prin toate comisiile ce se alcătuiesc în acest scop. În fruntea partidului era o „dirigență“ formată din deputații români din Reichsrath și din Dieta Bucovinei, reprezentanții districtelor românești, directorul ziarului „Patria“. La nivelul imediat inferior se situau comitetele districtuale ale partidului, apoi cele din orașe și reprezentanți ai partidului în fiecare comună. Antrenarea la viață politică națională a celor mai largi pături și categorii sociale din toate disfrictele Bucovinei a contribuit la conștientizarea maselor, maturizarea lor politică, la radicalizarea programului partidului, a ridicat pe o treaptă superioară lupta națională. Conștient de rolul maselor în viața politică a țării, Valeriu Braniște scria, în numele dirigenței partidului : „...un partid politic dacă voiește

să îmbrățișeze viitorul țării și populațiunii în al cărei nume se constituie, trebuie neconținut să lărgească cercul combatanților săi, gregari și căpitani" ¹⁴⁹. În această direcție au acționat conducătorii partidului și prin cele șapte rezoluții referitoare la direcțiile de activitate ale partidului, antrenând la conducerea destinului poporului cele mai largi cercuri ale românilor bucovineni.

Din motive de strategie și tactică de partid, aceste rezoluții nu au fost date publicității, dar, din întreaga activitate desfășurată, acestea se pot lesne sesiza. Principiul liberei întruniri pe care se baza Partidul Național Radical Român nu excludea existența societăților politice, dimpotrivă, în concepția „dirigenței” partidului nou organizat, societatea politică „Concordia” nu trebuia desființată ci sprijinită să-și orienteze activitatea conform noilor obiective ale partidului. Se avea în vedere înființarea de noi societăți politice în districtul Bucovinei ¹⁵⁰.

Reorganizarea partidului impunea dezvoltarea pe o arie mai largă, nu numai a activităților și acțiunilor cu caracter strict politic ci și în

toate sectoarele economico-sociale. Tocmai noua organizare a partidului impunea înființarea de noi societăți, nu numai politice ci și culturale, economice, dezvoltarea și intensificarea activității societăților deja existente. Acest aspect al activității era considerat chiar una din condițiile existenței partidului. Referindu-se la rolul pe care Partidul Național Radical Român trebuie să-l aibă în viața politică a Bucovinei, ziarul „Patria” scria : „Nu ne îndoiim că elementele noi, aduse în fruntea vicțiilor de partid, vor fi pătrunse de conștiința gravei responsabilități ce le incumbă și vor contribui-din toate forțele lor ca viața noastră națională să ia pe toate tercenele un avânt măreț care va purta în sine garanția izbinderii” ¹⁵¹.

Ideea fundamentală care stătea la baza activității partidului era scoaterea politicii românilor bucovineni de sub tutela guvernului și subordonarea acesteia, intereselor românești. Întreaga activitate desfășurată de ziarul „Patria” servea acest scop : „Voim să facem politică din voința liberă a poporului întreg și nu din grația guvernului a căruia artă de guvernămînt se reduce la tradiționalul divide et impera” ¹⁵².

Solidaritatea națională izvorâtă din voința fermă și cunoașterea intereselor care legau indisolubil pe toți românii bucovineni și afirmarea drepturilor cetățenești, constituia garanția viitorului poporului român din Bucovina. În condițiile cînd : „...dușmanii noștri ne tratează drept o masă inertă, incapabilă de-a participa activ la conducerea destinului țării și neputincioasă în cunoașterea și afirmarea drepturilor sale, astăzi cînd dușmanii motivează fătis neîndreptățile ce ni le fac, cu lipsa de cultură și conștiință a poporului nostru, astăzi ne servesc probele despre maturitatea politică a poporului nostru, cea mai neîndoielnică demonstrare că poporul nostru este atît de înaintat în cultură, atît de conștient și pătruns de sentimentul datoriei cetățenești și a responsabilității ce urmează din această conștiință, încît liniștit putem zice că poporul român din Bucovina s-a afirmat și se afirmă drept un factor politic național, puternic și serios” ¹⁵³.

Frontispicii ale unor ziare apărute în Bucovina în perioada interbelică.

În iarna anului 1898, contele Goëss este înlocuit în funcția de guvernator al Bucovinei cu baronul Bourguignon de Bamberg.

Cu prilejul alegerilor pentru dietă, din 1898, izbucnește un conflict deschis între guvern și Partidul Național Român Radical, care refuză să accepte politica umilitoare din trecut. Așa cum se obișnuia, în urma tratativelor duse de guvernul central de la Viena și deputații români din Reichsrath, a fost fixat numărul de mandate ce urmau să fie repartizate românilor de guvernul Bucovinei. Respectînd formal acordul, guvernul, obișnuit cu astfel de practici, și-a rezervat dreptul de a verifica candidaturile românilor, admitîndu-le numai pe acelea care-i conveneau. În felul acesta guvernul nu dorea să scape din mînă controlul asupra dietei, urmărind să împiedice emanciparea vieții politice românești de sub tutela sa.

Alegerile care se pregăteau erau deosebit de importante pentru românii bucovineni care așteptau de la noua dietă o schimbare de esență a stării de lucruri. Ori, această schimbare depindea de deputații ce urmau să intre în dietă, de programul lor politic. Era deci firesc ca partidul să-și îndrepte întreaga atenție asupra campaniei electorale: „Campania electorală ce vom întreprinde și reușita ei, scria ziarul „Patria“, este de importanță decisivă pentru viitorul țărișoarei noastre. De la compoziția dietei viitoare depinde întreaga direcțiune ce o va lua viața politică și națională a țării”¹⁵⁴.

În ziua de 3/15 august 1898, are loc la Cernăuți, sub președinția lui Iancu Lupul, ședința Comitetului național al partidului, cu care prilej, este votată, în unanimitate, următoarea orientare pentru viitoarele alegeri: „...facem politică din voința națională și nu pe placul stăpînirii”¹⁵⁵. Partidul Național Radical Român, eminent partid al țării, corespunzînd prin urmare tuturor intereselor românești, lansează prin intermediul ziarului „Patria“, un apel la unitate națională: „Toți românii atît cei din marea proprietate, cît și cei din orașele și comunele rurale, trebuie să se grupeze în jurul unui singur stîndard: programul național, căci tocmai solidaritatea tuturor românilor, fără deosebire de clasă și cerc de interese, constituie importanța „per excelentiam“ politică a poporului român în viața politică a Bucovinei”¹⁵⁶.

Comitetul național a dezbătut și stabilit tactica partidului în alegeri, componenta noului Comitet național, în conformitate cu cele șapte rezoluții adoptate, convocarea adunărilor electorale districtuale și alegerea reprezentanților fiecărui district în Comitetul național. S-a luat hotărîrea ca la fiecare adunare electorală districtuală să participe cîte un delegat al Consiliului național. Referitor la nominalizarea candidaților partidului s-a hotărît ca acest lucru să se facă în următoarea ședință a Comitetului național¹⁵⁷.

În perioada care a urmat s-au desfășurat adunările electorale districtuale¹⁵⁸. Participanții la aceste adunări s-au pronunțat pentru deplina solidaritate a tuturor românilor din Bucovina sub steagul luptei ridicat de Partidul Național Radical Român. Au existat, este drept, puține cazuri, cînd unii participanți, urmărind ambiții personale, sau făcînd jocul căpitanilor districtuali, n-au aderat la programul partidului. Este cazul arhimandritului Emanoil Ciuntuleac, starețul minăstirii Sf. Ioan din Su-

căva, care, în politică : „...jucase toate apele“¹⁵⁰. Aceste tendințe au fost izolate, fără ecou în rindul maselor populare.

Ideea centrală care s-a detașat net în aceste adunări electorale a fost aceea că partidul național „...este singura reprezentanță adevărată a poporului nostru, chemată a decide asupra destinului poporului pe care în-suși trebuie să și le făurească“¹⁶⁰.

În telegrama adoptată de adunarea electorală din orașul Suceava adepții programului național exprimau președintelui partidului : „...sincerul său vot de încredere și iubire“¹⁶¹. Adunările electorale din orașe și districte au ales comitete electorale formate din cite 10—12 membri¹⁶².

Potrivit Constituției austriece, alegerile fiind indirecte, listele de alegători erau afișate la primăriile comunale și supuse controlului public. Alegătorii desemnau, la rindul lor, electorii care votau candidații pentru dictă. Guvernul, prin intermediul căpitanilor districtuali, iar aceștia la rindul lor prin autoritățile comunale, dirijau alegerile în sensul dorit. Ziarul „Patria“ a oglindit în paginile sale activitatea de pregătire a alegerilor, a lansat apeluri la antrenarea maselor populare, în special a țărănimii, la acțiunea de verificare și respingere a tuturor listelor de alegători aranjate în favoarea guvernului : „Listele de alegători și alegerea electorilor formează pentru noi, în adevăr, linia în care am postat avangarda... Controlarea neobosită a listelor și alegerea de electori independenți și devotați partidului aceasta e problema pe care, în acest stadiu al campaniei electorale avem să o deslegăm“¹⁶³. În acest sens, ziarul „Patria“ cheamă „...întreaga inteligență română din fiecare comună... tinerimea noastră care cu ardoare urmărește dezvoltarea spre bine a iubitei sale națiuni, să activeze pentru ca alegătorii din comunele rurale să se grupeze în jurul unor români împiedicînd, în acest fel, pe căpitanii districtuali... acei faimoși furnizori de deputați... să-și exercite nefasta lor influență“¹⁶⁴.

O luptă electorală aprigă s-a declanșat, în special în comunele rurale, între alegătorii români și autorități care căutau să impună oamenii credincioși guvernului. Referindu-se la aceasta ziarul „Patria“ scria : „Conștiința alegătorilor s-a trezit și populația țării nu mai dorește să lase drepturile sale pradă volniciei căpitanilor districtuali“¹⁶⁵. Ziarul demasca abuzurile săvîrșite de Duzinkiewicz, căpitanul districtului Suceava, care l-a proclamat, în pofida opoziției populare, pe arhimandritul Ciuntuleac, candidat al cercului electoral al comunelor rurale din districtul Suceava, ca și altele din celelalte districte ale Bucovinei. Toate aceste au determinat ziarul să atragă atenția „...președintelui țării asupra acestor cazuri flagrante de violare a conștiinței și sugrumare a libertății cetățenești. Reclamăm alegeri libere, căci numai astfel pot lua curs firese treburile țării atît de dezolate prin păcatele trecutului“¹⁶⁶.

În ziua de 18/30 august 1898, are loc la Cernăuți, prima ședință a Comitetului național român în noua sa alcătuire¹⁶⁷. Reprezentanții tuturor păturilor și categoriilor sociale ale românilor din întreaga Bucovină au proclamat cu acest prilej solidaritatea națională, aprobînd în unanimitate programul electoral al Partidului Național Român : „Partidul Na-

țional Român, seria „Patria“, este singurul partid serios de guvernământ care îmbrățișează toate interesele țării. Germanii bucovineni sînt vreo cîțiva coloniști și funcționari care au copleșit țara, polonii sînt funcționari și mari proprietari, evreii sînt comercianți, mișcarea din sinul poporului rutean este numai un reflux al luptelor politice a rutenilor din Galiția, prin urmare cu centrul intereselor în afară de țară, singur Partidul Național Român cuprinde în sine toate păturile țării de la marea proprietate pînă la populația comunelor rurale“¹⁶⁸.

Ziarul publică manifestul „Către alegătorii români pentru dieta țării a Ducatului Bucovina“, lansat în aceeași ședință de către Comitetul național.¹⁶⁹

Guvernul a folosit toate mijloacele ce-i stăteau la îndemînă pentru a combate candidații partidului național, folosind în acest scop și unii candidați „guvernamentali“ din rîndul românilor, puțini la număr, care au acceptat colaborarea cu autoritățile, printre aceștia numărîndu-se arhimandritul Ciuntuleac la Suceava, Gh. Balmoș la Cîmpulung Moldovenesc, Ilarion Onciul la Rădăuți. Sistemul alegerilor indirecte practicat în mediul rural dădea posibilitatea guvernului ca prin intermediul căpitanilor districtuali și al autorităților polițienesti să „dicteze“ liste de alegători, să îndeparteze pe aderenții partidului național, să facă presiuni asupra electorilor pentru ca aceștia să voteze candidații guvernamentali. În multe comune din districtul Suceava, listele de alegători au sosit abia în ziua alegerilor, sau în cel mai bun caz cu o zi înainte, așa încît cetățenii nu au avut timpul necesar să le controleze. Fruntașii comunelor, în majoritate aderenți ai Partidului Național Român, nu au fost trecuți pe listele de alegători, așa cum s-a întimplat la Părhăuți, Costina, Mihoveni, Pătrăuți, Podirești. Ziarul „Patria“ sub titlul „Violențele de la Suceava“ demasca în fața opiniei publice acțiunile vădit antiromânești ale acestora.¹⁷⁰

Încă de la sosirea în orașul Cernăuți, electorii au fost sechestrați în grădina Gruft, păziți de jandarmi, fiind amenințați că dacă nu votează cu candidatul „guvernamental“ (care a fost desemnat în persoana lui Gustav Marin — gruparea conservatorilor germani, abia cu două ore înainte de alegeri), li se vor mări obligațiile către stat.¹⁷¹ Încolonați, avînd de-o parte și de alta jandarmii înarmați, electorii au mers în localul unde au „ales“ candidatul guvernamental. Relatînd modul cum s-au desfășurat alegerile pentru districtul Cernăuți, Valeriu Braniște arăta în editorialul pentru care ziarul „Patria“ a fost confiscat: „Grădina lui Gruft, păzită de jandarmi a fost mormîntul libertății electorale. Căpitanul districtului s-a ținut de cuvînt și a „ales“, împlinînd vorba, cu „ciomagul“, un candidat clandestin care nici astăzi nu știu „alegătorii“ săi că cine este și ce este“¹⁷². Referindu-se la faptul că în asemenea condiții candidatul partidului, Nicu Blîndu nu a fost ales, același ziar scria: „Noi am luptat cînsti!, am făcut totul ce ne-a stat în puteri, mai mult nu s-a putut cere de la noi. Rezultatul nu ne înspăimîntă. Ce am dobîndit, am dobîndit cu puterile proprii nu cu ajutor de jandarmi, ci contra jandarmilor. Vom

lupta și mai departe fără șovăire, fiindcă dreptatea este de partea noastră¹⁷³

Alegerile în comunele rurale s-au încheiat cu patru strălucite succese ale candidaților Partidului Național Român: Iancu Lupul la Gura Ilu-morului, dr. George Popovici la Cîmpulung Moldovenesc, Modest Grigoriev la Storojineț și Tudor Flondor la Siret.¹⁷⁴

Alegerile în curiile marilor proprietari, încheiate la 10 septembrie/1 octombrie 1898, au dat următoarele rezultate: în colegiul I al marilor proprietari (fondul bisericesc) au fost aleși în unanimitate de voturi dr. Ioan Țurcan și Myron Călinescu, iar în colegiul II al marilor proprietari au fost aleși în unanimitate de voturi dr. Iancu Flondor, Nicu Mustatza, George Vasilco și dr. Iancu Volcinski.¹⁷⁵

Ziarul face o succintă prezentare a dietei, în noua sa componență, a ceea ce ar fi putut ea reprezenta pentru Bucovina în următorii ani. Dieta era compusă din 31 deputați, repartizați astfel după naționalitate: 13 români, 8 germani, 4 armeni și polonezi, 4 ruteni, 2 neapartinind nici unei naționalități¹⁷⁶. Numărul mare de deputați germani surprinde, creînd impresia, falsă de altfel, că avem de-a face cu o țară pe jumătate germană. În realitate nu este vorba de reprezentanți ai populației germane ci ai atotputernicei birocratii habsburgice care sufoca Bucovina. Din punct de vedere politic, împărțirea în partide a deputaților este dificilă deoarece mulți dintre ei nu aparțineau vreunui partid sau grupări politice, fiind pur și simplu oameni de manevră ai guvernului. În aceste condiții nu se putea forma o majoritate fără alianțe, deoarece, nici un grup nu era destul de puternic ca să o alcătuiască. Nici chiar grupul românilor, deși cel mai numeros, nu putea alcătui o majoritate deoarece nu toți deputații erau adepți ai programului Partidului Național Român. În ceea ce privește situația celorlalte grupuri etnice, rutenii aparțineau la două grupări politice rivale, iar grupul deputaților germani era format din conservatori, naționali și liberali. Deși românii au pierdut un loc în dietă față de legislatura precedentă, prin faptul că între noii deputați se aflau Iancu Flondor și George Popovici, adepți ai luptei naționale active, interesele românilor vor fi mult mai bine reprezentate. Rezultatul alegerilor au arătat că deputații români constituiau cea mai importantă forță din dietă, în jurul căreia se putea constitui singura majoritate viabilă. Dar guvernul a manevrat în așa fel în alegeri încît noua dietă, în loc să ofere garanția unei activități favorabile dezvoltării social-economice a țării, va dezlănțui vechile conflicte între grupările politice și naționale, vizînd, în primul rînd, să înlăture pe români din viața politică prin alcătuirea unei majorități antiromânești. Demascînd manevrele guvernului care intenționa să schimbe raportul numeric și deci și național al Comitetului țării, în defavoarea românilor, ziarul „Patria” scria: „Noi românii trebuie să ținem neclînit la raportul de pînă acum. Noi sîntem elementul băstinaș de țară; de existența noastră este legat caracterul țării, noi sîntem elementul cel mai puternic și nouă ne compete majoritatea în comitetul țării”¹⁷⁷.

Indignați de abuzurile pe care guvernul Bucovinei le-a săvârșit în defavoarea românilor, cu prilejul alegerilor dietale, grupul de deputați români din parlamentul de la Viena în frunte cu dr. George Popovici și Ion Țurcan au interpellat guvernul central cu această problemă. Partidul Național Român prin organul său de presă continua să demaște acțiunile guvernului care urmărea: „...strivirea național-politică a românilor”¹⁷⁸. La 10 aprilie 1899, guvernatorul Bucovinei anunța în dietă aspre măsuri împotriva românilor, restringerea libertăților acordate presei, măsuri restrictive care erau îndreptate în primul rînd împotriva ziarului „Patria”, singurul ziar politic al românilor bucovineni¹⁷⁹. Măsurile samavolnice împotriva românilor se țineau lanț, iar ținta tuturor acestor atacuri era ziarul „Patria” și directorul său Valeriu Braniște: „În contra acestui organ, în contra ziarului nostru ca reprezentant al opiniei publice românești din Bucovina, care conduce lupta deschisă contra dușmanilor noștri s-a dezlănțuit furia atotputernicilor care voiesc să-l stirpească de pe fața pămîntului... De o săptămînă încoace ni se confiscă ziarul aproape număr de număr. Redacțiunea și tipografia sînt asediate de o droaică de detectivi, care au strictul mandat de a urmări orice mișcare „suspectă”, localurile unde convin românii sînt indesite de indivizi care pîndesc orice cuvînt, colportorii ziarului nostru sînt excortati ca niște criminali înaintea d-lui Würfel, interogați”¹⁸⁰.

În fața acestei situații, conducerea Partidului Național Român se întrunește la 9-21 iunie 1899, cu care prilej se formează un Comitet executiv alcătuit din Eudoxiu (Doxuța) Hurmuzachi, Iancu Lupul, dr. George Popovici, dr. Iancu Flondor și Nieu Mustatza, care să ducă la îndeplinire măsurile luate pentru apărarea intereselor românești. Comitetul executiv publică un comunicat prin care dă guvernului un puternic avertisment politic, în care se cere încetarea prigoanei contra românilor¹⁸¹. În dieta Bucovinei, deputații români, inclusiv cei „guvernamentali” se solidarizează și dau un vot de neîncredere guvernului”¹⁸². Drept răspuns, guvernul intensifică prigoana, Valeriu Braniște, directorul ziarului „Patria” fiind expulzat din Bucovina, începînd cu data de 18/30 iulie 1899, în condiții deosebit de grele, ascunzîndu-se în locuințele unor prieteni la Cernăuți, Rogojești, Storojineț, trecînd și în Moldova, la Mihăileni, Valeriu Braniște reușește să redacteze mai departe ziarul „Patria”. Urmărit în permanentă, Valeriu Braniște reușește cu tot mai mare greutate să redacteze ziarul. La 21 aprilie/4 mai 1900 apare ultimul număr al ziarului „Patria”, după care, fără a fi prins, Valeriu Braniște părăsește Bucovina.

Activitatea ziarului „Patria” și a lui Valeriu Braniște în Bucovina a reprezentat un moment cu adînci semnificații pentru eforturile pe care toți românii le făceau pentru făurirea celui mai frumos vis, al neamului românesc, statul național unitar.

30. **ȚERANUL**, Supliment la „Foaia economică bucovineană”. Cernăuți, ianuarie 1897—31 decembrie 1903. Responsabil pentru redacție dr. Neumann Wennder. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană.

Joi 21 Aprilie 1927

VIATA POLITICA

Congresul național-țărănesc din Bucovina

Rezumatele discursurilor rostite

Adunarea antirevizionistă a partidului național-țărănesc la Cernăuți

Căpătăriș d-lor Ion Mihalache, V. Madgearu, prof. N. Costăchescu, Saucăr, Săveanu

Titluri ale unor articole apărute în ziarul „GLASUL BUCOVINEI”.

De la 30 aprilie 1902, redactor Mihai Bendevschi. Poartă numărul „Foi” al cărui supliment este.

Anul 1898.

31. *SENTINELA*. Organ independent al românilor bucovineni. Cernăuți. 30 august/11 septembrie — 6/18 decembrie 1898. Apare odată pe săptămână. Redactor responsabil și editor : Dionisie Voronca. Tipografia Emilian Kanarski. Ziarul este organul de presă al vechilor politicieni care nu se împăcau cu pozițiile pe care le pierduseră în conducerea politică a românilor și care în anul 1898, cu prilejul alegerilor dietale, încearcă să formeze un partid în numele căruia să candideze. Această acțiune era simptomatică pentru instabilitatea politică ce domnea în Bucovina, pentru semnele de slăbiciune pe care le dădea unitatea de acțiune a P.N.R.¹⁸³.

32. *GAZETA POPORULUI*. Organ agricol ilustrat pentru trebuințele poporului. Cernăuți. 20 decembrie 1898—1 ianuarie 1899. Apare de două ori pe lună. Redactor și editor : Grigore Halip. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană.¹⁸⁴

Anul 1899.

33. *CALINDARIUL FAMILIAR* pe anul 1899. Redigiat de I. Pașcani. Cernăuți. Editura C. Levițchi.¹⁸⁵

Anul 1900.

34. *TIMPUL*. Ziar național român. Cernăuți. 1 iulie 1900 — 4 ianuarie 1901. Apare de trei ori pe săptămână. Redactor responsabil și editor : Teodor Andoni. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană. Începind cu 24 august 1900 editor și redactor responsabil : Erast Levescu. De la 12 septembrie, 1900 tiparul la Tipografia universitară a lui R. Eckhardt.

Primăvara anului 1900 marchează încetarea activității P.N.R. din Bucovina, prin părăsirea rindurilor acestuia de către boierii conservatori. În cadrul unei adunări plenare, ce a avut loc la 16 martie, membrii clubului dietal român și deputații români din Parlamentul imperial aparținând grupării conservatoare, hotărâse să ducă tratative cu baronul Frederic Bourguignon de Bamberg, guvernatorul Bucovinei în vederea unei apropieri politice, delegând în acest sens pe Doxută Hurmuzachi, Nicolae Mustăță, Barion Onciul și George Vasileco.¹⁸⁶ Motivind părăsirea rindurilor P.N.R. conservatorii susțineau că acesta nu era pregătit pentru o îndelungată luptă de opoziție, iar obiectivul imediat al P.N.R., îndepărtarea guvernatorului Bourguignon, chiar dacă s-ar fi realizat : „...sistemul nu s-ar fi schimbat în favoarea românilor”¹⁸⁷.

Aripa conservatoare care a părăsit P.N.R. se transformă în Partidul Conservator Român, căruia i se mai spunea și Partidul „Pactist” (datorită pactizării cu guvernul). Este ziarul „Timpul” organul de presă al acestui partid. Baza socială a partidului nou format era compusă din marii proprietari, proprietarii mijlocii, unii preoți bogați. Președintele partidului era Ioan Volcinschi, printre membrii marcanti îi aflăm pe Florea Lupu, George Vasileco, Leon Vasileco, Nicolae Mustăță, Tigran Pruncu, Tudor Flondor, Dimitrie Isopescul.¹⁸⁸

Principalul mijloc preconizat pentru înlăptuirea obiectivelor programatice era „solicitarea bunăvoinței guvernului Bucovinei. Partidul ducea o politică de alianțe cu germanii, evreii și polonezii bucovineni, ucrainenii fiind excluși din cadrul acestei colaborări ¹⁹²”.

Anul 1902.

35. **DEȘTEPTAREA POPORULUI.** Cernăuți. 1/14 ianuarie 1902—28 martie/10 aprilie 1904. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil : George Bor. Editor : Eusebie Ștefanelli. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană.

36. **PRIVITORUL.** Viena-Brünn, 1 mai 1902 : Brünn, 15 mai—15 decembrie 1902 și Cernăuți, 1 ianuarie—15 decembrie 1903. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil și editor : Aurel Onciul (pînă la 1 octombrie 1902), editor pînă la 15 decembrie 1902 și proprietar de la 1 ianuarie 1903. Tipografia Oskar Tiller (Brünn). Redactori responsabili : Ion Wetschauer (15 octombrie—15 decembrie 1902), Nicolai Gherman (1 ianuarie—15 octombrie 1903), Alexandru Jijie (1 noiembrie 1903) și Dionisie Voronca (de la 15 noiembrie 1903). De la 15 februarie 1903, proprietatea societății politice „Unirea”. De la 1 ianuarie 1903, tipografia Isidor Wiegler (Cernăuți).

Începutul anului 1902 marchează intrarea în viața politică a Bucovinei a mișcării țărăniște democratice. Promotorul noului curent politic era Aurel Onciul, doctor în drept și economie, un om inteligent, energic, dar care pentru a-și atinge scopurile personale, nu a pregetat să trădeze interesele naționale ale românilor din Bucovina. Prin intermediul ziarului „Privitorul” editat de el, își lansează doctrina sa politică. Guvernatorul Bucovinei, Conrad Hohenlohe Schillingsfürst care nu vedea cu ochi buni politica revendicativă a partidelor române, îl sprijină pe

Onciul în acțiunea sa, facilitându-i apropierea de gruparea „rutenilor tineri”. Pentru a le inspira încredere, dar numai în acest scop, Aurel Onciul publică în ziarul „Privitorul” câteva articole printre care „Condițiunile existenței românilor” și „Problema austriacă” în care susține prezența din vechime a rutenilor în Bucovina ¹⁹³. Este totuși conștient că manevra sa politică se baza pe argumente neștiințifice, dovadă peremptorie în acest sens, fiind faptul că în același ziar, care îi aparținea, apărea pe cheltuiala sa și care era scris aproape în întregime de el, a apărut studiul lui Zaharia Voronca „Rutenizarea Bucovinei” în care se combate cu argumente științifice, „argumentele” fabricate de Aurel Onciul. ¹⁹⁴ În schimbul ajutorului dat de gruparea ucraineană, Aurel Onciul a trebuit să propovăduiască în activitatea sa abandonarea luptei naționale în favoarea unei preținse lupte pentru dreptate socială. Dacă din punct de vedere social lupta împotriva exploatării era justă, politica de alianțe și întreaga activitate a grupării sale a fost defavorabilă cauzei naționale românești, lansind o necruțătoare campanie împotriva conducătorilor Partidului Poporal Național și Partidului Conservator Român

Ziarul „Privitorul” din 31 ianuarie 1903 publică apelul lui Aurel Onciul prin care anunță intenția de a înființa societatea politică „Uni-

rea", intenție care se materializează în cadrul unei adunări constitutive care a avut loc la Cernăuți, la 2 februarie 1903¹⁹². Societatea politică „Unirea” trebuie privită ca fiind de fapt Partidul Țărănesc Democrat. Baza socială a partidului o formau țăranii nemulțumiți de exploatarea marilor proprietari, învățătorii satelor, o parte a intelectualității. Programul partidului prevedea printre altele satisfacerea unor revendicări cu caracter social-politic precum o nouă lege electorală, luarea în arendă de către țăranii a moșiilor Fondului bisericesc. În districtele cu o intensă activitate națională, Suceava, Cîmpulung, Rădăuți, Storojineț, societatea politică „Unirea” nu a avut aderență, datorită insuficienței programului în ceea ce privește cauza națională românească¹⁹³.

37. VOINTA POPORULUI. Organ popular independent, Cernăuți. 1 octombrie 1902—11 octombrie 1908. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil Nicolae Gherman (pînă la 8 octombrie 1903 și de la 29 aprilie—2 septembrie 1904) și editor pînă la 25 decembrie 1905, Tipografia H. Czopp. Redactori responsabili Dionisie Vîronca (Reus) (25 noiembrie 1903—22 aprilie 1904), Ștefan Diacon (9 septembrie 1904—16 aprilie 1905), Mihail I. Berariu (23 aprilie 1905—15 aprilie 1906) și Dimitrie Sidoriuc (de la 22 aprilie 1906). De la 15 noiembrie 1902, tipografia „Austria”; de la 10 ianuarie 1903, tipografia Isidor Wiegler; de la 1 ianuarie 1905, Societatea tipografică bucovineană și de la 28 octombrie 1906, tipografia E. Karnaski.

Este organul de presă al grupării politice „Unirea” condusă de Aurel Onciul și Florea Lupu. Datorită politicii de alianțe dusă de conducătorii acestui nou partid (Partidul Țărănesc Democrat), celelalte partide politice românești rup orice legătură cu aceștia¹⁹⁴.

Ziarul reflectă în paginile sale evoluția vieții politice din Bucovina a cărei dominantă o reprezenta lupta politică pentru reforma electorală. Deoarece la încheierea lucrărilor dietei Bucovinei, la 10 noiembrie 1902, reforma electorală preconizată de Aurel Onciul nu a fost votată datorită opoziției partidelor naționale care apărau cauza românească, la inițiativa lui Aurel Onciul se realizează o înțelegere politică între Partidul Țărănesc Democrat și grupările politice ale ucrainenilor, germanilor și evreilor care se autointitulează *Tovărășia Țărănească* (Progresistă)¹⁹⁵, alcătuită din cluburi naționale distincte ce aveau deplină libertate de mișcare în problemele naționale, fiecare club avînd dreptul de a-și desemna candidații pentru alegerile dietale, considerați candidați ai *Tovărășiei Țărănești*¹⁹⁶. Redusă numai la colaborarea cu gruparea politică armeanopolonă, dirigența partidelor conservator și popular național făcea din ce în ce mai greu față situației politice, dezorientarea românilor avînd drept consecință înfrîngerea tuturor candidaților Partidului Popular Național și victoria categorică a „*Tovărășiei Țărănești*” în alegerile pentru dietă din iulie 1904. Avînd majoritatea în dietă, „*Tovărășia Țărănească*” impune o nouă lege electorală, total nefavorabilă românilor (ucrainenii cîștigă 11 mandate în plus, evreii 8 mandate iar românii numai 6 mandate), ceea ce atrage după sine pierderea de către români a majorității în dietă.¹⁹⁷

Alianța politică bazată mai mult pe compromisuri și interese personale, care era „Tovărășia Țărănească” nu putea rezista prea mult. Ziarul „Voința Poporului” nr. 10/5 martie 1905 publică articolul „Neimpăcarea poporalilor”, semnat — un poporal — în care se face un apel la unirea tuturor forțelor politice românești : „Spre binele poporului român... uniți vom fi în stare cu ajutorul unui Florea Lupu, Iancu Flondor și Aurel Onciu a respinge toate atacurile care ne periclitează individualitatea noastră”¹⁹⁸. Articolul care, evident, nu era al unui poporal, ci al unui membru marcant al Partidului Țărănesc Democrat, poate chiar al lui Aurel Onciu, dezvăluia șubrezenia „Tovărășiei Țărănești”, chiar puternice contradicții interne, de vreme ce articole apărute în organul de presă al Partidului Țărănesc Democrat se referă la atacurile străinilor care periclitează existența națională a românilor. Unele articole apărute în ziarul „Voința Poporului” în care se protestează puternic împotriva manifestărilor șoviniste antiromânești în școlile din Cuciur Mare și Volcineț, vin să întărească părerea că zilele „Tovărășiei Țărănești” erau numărate. Ziarul „Voința Poporului”, în numărul său din 21 mai 1905 scria că : „Din mai multe părți se exprimă părerea că să se convoace o mare adunare a românilor la care să se deie expresie tuturor dorințelor românești și să se croiască o direcție nouă”¹⁹⁹. Curind, între partenerii din „Tovărășia Țărănească”, gravele neînțelegeri izbucnesc fățiș. Conflictul se declanșează în luna mai 1905, cind gruparea politică naționalistă-ucraïneană începe să acționeze în vederea acaparării tuturor pirghiilor economico-administrative ale Bucovinei.

În ziua de 28 mai 1905 este convocată la Cernăuți, o mare adunare a românilor, la care au participat reprezentanți ai tuturor claselor, păturilor și categoriilor sociale, cu care prilej, deputații români din dieta Bucovinei au prezentat un raport al activității lor, hotărînd reînființarea clubului dietal român. Adunarea de la Cernăuți a aprobat ruperea colaborării politice a românilor democrați în cadrul „Tovărășiei Țărănești”. Adunarea pune problema împăcării democraților cu conservatorii, pentru apărarea intereselor naționale românești²⁰⁰.

În paginile ziarului „Voința Poporului” au fost prezentate momentele cele mai dramatice ale mării răscoale a țăranilor români din 1907. Redacția ziarului a fost permanent preocupată, să prezinte adevăratele cauze ale răscoalei țăranilor din România, combătînd în același timp, atitudinea presei de limbă germană care dezinforma opinia publică în legătură cu evenimentele din România. În numărul său din 24 martie 1907, ziarul scria : „Cine cunoaște firea blindă și pașnică a țăranului român, știe că nu degeaba și-a părăsit atîta amar de om casele și s-au adunat să-și ceară dreptate chiar cu primejdia vieții în țara moștenită și apărută cu singe țăărănesc... Țăranii cer pămînt. Ei cer ca ștutul să împărțească pentru plată moșiile sale la țărani și la obștiile sătești și să nu le arendeze”²⁰¹. Același ziar răspundea acuzațiilor aduse țăranilor români de unele ziare printre care „Bukowiner Post”, „Allgemeine Czernowitzer Zeitung” și „Tagblatt”. În articolul intitulat „Răspuns ziarului Buk Post” se arăta : „Ar-

tioul nostru nu cuprinde nici a suta parte din batjocurile pe care le azvîrle Buk Post și celelalte ziare din toată țara, asupra țăranilor români și asupra țării... De cînd au izbucnit tulburările, ziarele din Cernăuți aduc rapoarte din ce în ce mai fantastice și mai tendențioase prin care caută să discrediteze țara și poporul... Aceasta-i o purtare condamnabilă și avem și noi dreptul să-i întrebăm pe domnii de la „Post“ și celelalte ziare, ori de nu li se pare că merg prea departe. Și apoi ce crimă e oare dacă s-ar fi citit printre rînduri simpatia noastră... pentru țăranii români care de veacuri robesc și mor de foame în țara părinților lor, pe cînd aurul scos din munca lor umple pungile străinilor. Oare nu-i tot atît de vrednic țăranul român care în acea țară a fost silit, înainte de doi, trei ani, să măninge pămînt (lut) și păpușoi stricat adus din Argentina, pe cînd moșierii au palate și dau vitelor lor hrană mai bună decît o au țăranii. Și nu e explicabilă răscoala, cînd se cugetă că paharul amarului celor e plin deja?“²⁰². Arătînd adevăratele cauze care au dus la răscoală, „Voința Poporului“ scria: „Nu cărturarii, nu gazetele l-au făcut pe țăranul din România să ădărime prin foc și topor curțile ciocoilor și să alunge lipitorile satelor. Nu! Ci foamea și nevoia... Dar nimeni nu voia să vadă că paharul amarului se umple, că odată plin, tot veninul din el se va revărsa asupra asupritorilor fără milă. Și ceea ce a trebuit fatal să se întimplă, s-a întimplat“²⁰³. În același timp este prezentată și situația grea în care se afla țăranimea română din Bucovina care suporta o dublă exploatare, socială și națională: „În ceea ce privește țăranimea din Bucovina ea nu sta cu mult mai bine ca frații ei din Moldova. Și la noi țăranimea e săracă lipită pămîntului și acum nu i-a mai rămas alta decît pîrbeșia la America. Și la noi, toate moșiile... au încăput pe mîinile ărendașilor..., care jupoaie țăranimea fără îndurare. Și la noi strigă țăranii: Dați-ne drepturile noastre...“²⁰⁴.

Telegrama deputatului dr. Skedl' adresată regelui, în care România era numită „țara barbariei“, ca și poziția ostilă a presei austriece față de țăranii răsculați, a produs o vie nemulțumire și agitație în toate paturile societății românești din Bucovina. Corpul profesoral din Suceava a protestat împotriva calomniilor și a luat apărarea țăranilor răsculați, fapt ce i-a atras prigoana autorităților²⁰⁵. Răspunzînd calomniilor, în numele tuturor românilor din Bucovina, ziarul „Voința Poporului“ scria: „De ce batjocoriți în frații noștri care cu viața și sîngele lor, au înfruntat prin secole valurile barbare din Asia și și-au apărât vatra, nevoile și neamul?... de ce, aici, la noi, ne batjocoriți frații și chiar pe noi înșine? Țăranul nostru e frate bun cu țăranul moldovean. Același trecut, aceleași nevoi îl leagă. Și cine lovește în unul lovește și în celălalt. Și durerea unuia trebuie să o simtă și celălalt“²⁰⁶. Sfirșitul articolului reprezintă un adevărat avertisment adresat stăpînirii habsburgice: „Ne-am săturat și noi de batjocură și înjosire“²⁰⁷.

Anul 1903.

38. *ALMANAH LITERAR*. Cernăuți. 1903 și 1905. Editat de intrinsecă academică română „Bucovina”. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană.

Scopul publicației era cultivarea poporului. În prefața Almanahului din 1905 se spune : „Cu ocazia redactării Almanahului literar pe 1903 am desfășurat ideea despre misiunea inteligenței române în Bucovina”. Din cuprins menționăm proză și poezii scrise de T. Bocancea, C. Morariu, Adrian Forgaci, Elena Voronca, Daniil Verencea, Filimon Taniac, Zaharia Voronca și alții.

Anul 1904.

39. *AGRICULTORIUL*. Cernăuți 1 aprilie 1904—1912 și 1914. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil Tudor cav de Flondor. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană. Este ediția românească la Foaia Consiliului cultural al Bucovinei : Bukowinaer landwirtschaftliche Blätter.

40. *JUNIMEA LITERARĂ*. Revistă literară științifică. Cernăuți, apoi Suceava și iarăși Cernăuți. Ianuarie 1904—august 1914. Apare de două ori pe lună. Sub direcția unui comitet de redacție. Editor și redactor responsabil Iancu I. Nistor. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană. Începând cu luna octombrie 1904, redacția și administrația s-a mutat la Suceava. Din ianuarie 1905, tiparul la Societatea „Școala Română”. Suceava. Începând cu 1 ianuarie 1908, redacția și administrația se mută din nou la Cernăuți. De acum înainte tiparul la Societatea tipografică bucovineană. Din septembrie-octombrie 1908, adaugă ca editor și redactor, responsabil pe George Tofan.

Sub semnătura lui Iancu I. Nistor, în primul număr este publicat programul revistei din care spicuim : „Dorința noastră cea mai vie de care sintem însuflețiți la edarea acestei reviste, este ca să deșteptăm în publicul românesc gustul pentru lucrări-literare românești de valoare și ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale românești... Această revistă aspiră să devie centrul stabil în jurul căreia să se grupeze toți, literații din țară care ar voi să contribuie la realizarea măreței opere pe care ne-am propus-o. Colqanele ei, vor fi deschise lucrărilor literare în viers și proză care prin conținut și formă vor fi potrivite să deștepte gustul publicului nostru pentru literatura românească și să-i ofere totodată o distracție plăcută în dulcea noastră limbă... Pe lângă aceste, urmărește revista și scopul de a oferi publicului informări exacte despre starea cea mai nouă a cercetărilor științifice mai ales din literatura și istoria română. Noi vom și atrage atenția publicului asupra scrierilor celor mai valoroase..., năzuim să formăm gustul literar al publicului și să-l ținem la curent cu rezultatele științei românești” 208.

41. *VIITORUL*. Foaia clerului ortodox român din Bucovina. 15 28 iunie 1904— ? . Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil Adrian Bocca (pină la 15/28 septembrie 1905). Proprietar și editor Ambrosiu Gribovici. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană. De la 1/14 ianuarie

1905, schimbă subtitlul în „Foaie clericală independentă”. De la 1/14 ianuarie 1905 redactor responsabil Tudor Andoni.

42. *ȚĂRANUL*. Cernăuți. 1904—1910. Gazetă populară editată de preotul Bendescu. Cuprinde sfaturi economice și culturale pentru țărani.²⁰⁹

Anul 1905.

43. *CALENDARUL ȘCOALEI ROMÂNE*. 1905—1906. Suceava. Editura, librăria și tipografia „Școala română”.

Nu este un calendar destinat elevilor ci țăranilor și meseriașilor. Cuprinde diverse informații economice, administrative, științifice. Publică literatură cu caracter istoric. „Calendarul” pe anul 1905 este dedicat aproape în întregime comemorării a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. Printre colaboratorii bucovineni găsim pe I. I. Nistor, Elena Voronca, N. Dracinschi, Vasile Bumbac, Traian Brăileanu²¹⁰.

44. *ȘCOALA*. Organ independent. Cernăuți. 4 octombrie 1905— ? . Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil Mihail I. Berariu. Editor și proprietar Grigore Halip. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană. „Revista noastră, se arăta în program, este chemată a servi tuturor instituțiilor noastre culturale, școlii și corpurilor didactice ca organ de expresiune a tuturor afacerilor și intereselor, a lucrărilor și stăruințelor acestora pe toate terenele vieții publice”.²¹¹

Anul 1906.

45. *GAZETA BUCOVINEI*. Cernăuți. 2/15 aprilie—1/14 octombrie 1906. Apare de două ori pe săptămână. Editor și proprietar Constantin cav de Onciul. Redactori responsabili Mihail J. Berariu (2/15 aprilie 1906) și Dimitrie Sidoriuc (de la 30 aprilie/13 mai 1906). Tiparul la Societatea tipografică bucovineană.

La 17 iulie 1905 se desfășoară la Cernăuți ședința de constituire a *PARTIDULUI NAȚIONAL ROMÂN*, format prin fuziunea Partidului Țărănesc Democrat cu Partidul Conservator Român. Se formează o dirigeanță națională cu o conducere având următoarea componență : președinte — Modest Grigorcea, vicepreședinti — Vasile Găină, Grigore Halip, Simion Ciolac. Toți deputații români activi erau membri ai dirigeanței naționale și ai Comitetului Național Executiv. În mod provizoriu, din fiecare oraș și district făceau parte din dirigeanță reprezentanți ai celor două partide care au fuzionat, numărul lor total fiind de șaptezeci și cinci²¹². „Gazeta Bucovinei” este organul de presă al aripei conservatoare a P.N.R., iar „Voința Poporului” organ de presă al aripei democratice a partidului. Baza socială a partidului o formau proprietarii mari și mijlocii, preoți, învățători, orașeni, țărani. În dieta Bucovinei se ducea o adevărată bătălie politică pentru alegerea președintelui Băncii țării. În ședința din 31 mai 1905, după o dezbateri de peste 12 ore, deputații uniți în clubul dietal român obțin o strălucită victorie politică prin alegerea lui Florea Lupu ca președinte al Băncii țării²¹³.

46. *LUPTA*. Organul Partidului social-democrat din Bucovina. Cernăuți, mai 1906-12 iulie 1910. Apare odată pe lună. Editor și redactor responsabil George Grigorovici, apoi redactor responsabil Eugen Mihăi-

leanul. Tiparul la Tipografia I. Wiegler, Cernăuți. Începînd cu nr. 2 anul III, 14 iunie 1908, schimbă subtitlul în Organ al Partidului social-democrat muncitoresc din Bucovina.

Rezultat al eforturilor depuse de socialiștii români bucovineni de a avea un organ de presă propriu, apariția ziarului „Lupta” a reprezentat un succes deosebit. O preocupare constantă a publicației o constituia dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor prin publicarea de articole, apeluri, chemări, organizarea de cursuri, întruniri, cercuri culturale, etc. În paginile sale ziarul prezintă situația social-economică grea în care se află Bucovina, demască exploatarea națională la care erau supuși românii, apărînd drepturile și libertățile cetățenești ale acestora, cultura națională. A constituit un excelent mijloc de dezvoltare a legăturilor cu Țara.

Viața politică din Bucovina în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea se caracterizează printr-un accentuat proces de delimitare a intereselor naționale și de clasă. În această perioadă mișcarea socialistă de aici înregistrează succese importante pe calea organizării ei²¹⁴. Astfel, în anul 1893 are loc la Cernăuți. Congresul asociațiilor muncitorești de într-ajutorare²¹⁵. La 30 august 1896 tot la Cernăuți își desfășoară lucrările, Congresul de constituire a Partidului Social Democrat din Bucovina, cu care prilej a fost adoptat programul partidului²¹⁶. La Congresul de la Viena al Partidului Social-Democrat din Austria, care a avut loc între 6—12 iunie 1897, luîndu-se în considerație interesele diverselor naționalități din imperiu, se adoptă principiul funcționării partidului pe naționalități. Ca urmare a acestei hotărîri, după anul 1900, Partidul Social Democrat din Bucovina se reorganizează pe principiul naționalităților, luînd ființă secțiile română, evrească, germană, polonă și ucraineană, din care făceau parte muncitorii aparținînd respectivelor naționalități.²¹⁷ Toate aceste secții care de fapt funcționau ca partide de sine stătătoare, erau conduse de Organizația regională socialistă internațională din Bucovina, în fruntea căreia se afla un Comitet Executiv Central²¹⁸. Partidele social-democrate din Bucovina, deci și cel român își țineau propriile congrese fiind autonome în problemele privind naționalitatea respectivă, avînd dreptul de a discuta și a face propuneri în problemele politice, economice și sociale ce urmau să fie prezentate la Congresul regional²¹⁹. Congresul organizației regionale internaționale social-democrate din Bucovina se desfășura cu participarea delegaților aleși din partidele social democrate naționale, proporțional cu numărul membrilor fiecărui partid. Congresul social-democrat internațional regional stabilea tactica și strategia, obligatorii de urmat de către partidele social-democrate naționale, în problemele esențiale ale partidului, alegea Comitetul Executiv Internațional Social-Democrat, format din reprezentanți ai tuturor partidelor social-democrate naționale. Comitetul Executiv Internațional nu era ales de către delegația fiecărui partid, ci prin votul general al tuturor delegaților la congres, avînd astfel, mandat să rezolve problemele fundamentale ale mișcării socialiste din Bucovina²²⁰.

În fruntea Partidului Social-Democrat Român din Bucovina se afla George Grigorovici. După constituire, Partidul Social-Democrat din Bu-

covina a depus eforturi susținute pentru întărirea rindurilor sale prin atragerea muncitorilor neorganizați. Semnificativ este, în acest sens, apelul lansat de conducerea partidului : „Frate muncitor, dacă nu faci parte încă din partidul muncitorilor nu întârziea nici un moment de a te uni cu frații tăi uniți în organizații. Nu sta deoparte ci pune-te în fruntea coloanei de luptă... Deci sus muncitori din Bucovina ! Stringeți-vă rindurile“ ²²¹.

Partidul Social-Democrat din Bucovina a condus luptele revoluționare ale muncitorilor bucovineni între care puternicele greve din anul 1905 din industriile forestieră, minieră, construcții și tipografii, care s-au terminat cu victoria muncitorilor, prin recunoașterea de către patroni a organizațiilor lor, acordarea zilei libere plătite pentru 1 Mai, etc. În anul 1907 a avut loc o impresionantă grevă politică în care muncitorii au cerut votul universal.

Socialiștii români din Bucovina s-au ridicat ferm la luptă împotriva asupririi naționale. Semnificative, în acest sens, sînt rindurile scrise în paginile ziarului „Lupta“ din iunie 1909 : „Nu vom răbda nicicînd să ne ridice cineva hotare în privința unității noastre culturale și vom lupta în contra unei astfel de încercări cu toată vigoarea“ ²²². Partidul Social-Democrat Român din Bucovina a întreprins acțiuni energice împotriva măsurii arbitrare a guvernului, care, în mai 1909, îl expulzează din Austro-Ungaria pe marele istoric român Nicolae Iorga. În cele mai importante orașe din Bucovina au fost organizate mitinguri de protest : „Ca socialiști și români noi protestăm cu toată tăria împotriva acestui act barbar împotriva acestei fapte rușinoase, știind prea bine că ele izvorăsc din reacțiunea cea mai întinată a Partidului Creștin-Social din Viena, care începînd cu izgonirea unui profesor universitar român, care voia să facă studii istorice pe teritoriul bucovinean, ușor poate sfîrși cu oprirea literaturii științifice și jurnalistice române, de care noi bucovinenii avem multă nevoie“ ²²³.

Analizînd starea de înapoiere economică în care se afla Bucovina, în nenumărate rinduri socialiștii români au criticat guvernul central de la Viena pentru lipsa de preocupare față de viitorul economic al Bucovinei arătînd că : „...industria stă pe loc nu numai spre dauna politică și economică a Austriei, dar și spre nenorocirea muncitorimii care e împinsă tot mai mult la sărăcie din cauza lipsei de lucru“ ²²⁴.

Socialiștii din Bucovina au acordat o atenție deosebită problemelor social-economice ale țărănimii, un loc important în acest context, revenind problemei improprietății țărănilor.

47. **APĂRAREA NAȚIONALĂ.** Organ național independent. Cernăuți. 17 octombrie 1906—29 septembrie 1908. Apare de trei ori pe săptămînă. Redactor responsabil Dionisie Voronca. Proprietari și editori dr. Eusebie Antonovici, Valerian Halip, Constantin Jescu, Vasile Maghior, Dorimedont Vlad. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană.

Partidul Poporal Național, naționalii, n-au putut ierta unora dintre democrați atitudinea lor antinațională, refuzînd să adere la noul partid format. Criticînd modul în care s-au împăcat democrații cu conserva-

Ediția a doua după confiscare.

JUNIMEA LITERARĂ.

Anul I.

1904.

No. 9

MAZILOR ȘI RĂZEȘILOR
BUCOVINENI.

Apare de două ori pe lună.

Abonamentul în țară: 4 lei
Un număr 25 bani.

Abonamentul în România și străinătate: 6 lei
Un număr 25 bani.

Redacția și Administrația: Cernăuți, Str. Francisc 42.

Bucovina

Tipărit în Bucovina la Cernăuți.

Redacția și administrația: Cernăuți, Str. Francisc 42.

Abonamentul în țară: 4 lei
Un număr 25 bani.

Abonamentul în România și străinătate: 6 lei
Un număr 25 bani.

Redacția și Administrația: Cernăuți, Str. Francisc 42.

Frontispicii ale unor ziare și reviste apărute în Bucovina.

torii, naționalii scriau : „Fără explicații, fără a-și recunoaște greșelile, fără promisiuni ferme că vor fi de acum înainte muncitori cinstiți și că vor sprijini munca cinstită, fără sinceritate și dezinteres, ei încheie pace cu cei ce se încred întrînși...”²²⁵. Înșiși conservatorii recunosc că : „S-au petrecut lucrurile ceva în pripă...” și că „...dirigența partidului național român... a avut numai caracter provizoriu, rămânând să se aleagă definitiv membrii dirigenței la adunările populare districtuale”²²⁶. Cu toate acestea s-au făcut unele încercări de apropiere. Astfel, la 2 noiembrie 1905, Aurel Onciul și Florea Lupu l-au vizitat pe Iancu Flondor la Storojineț. Trebuie că s-au discutat probleme politice, dar nimic nu a fost perfectat²²⁷. Naționalii hotărâse să reinceapă disputa cu democrații. În acest sens ei scot la Cernăuți ziarul „Apărarea Națională”. Scopul era să adune în jurul acestui ziar toate forțele naționale. În felul acesta ia ființă PARTIDUL APĂRĂRIȘT, format în mare majoritate din intelectualii care s-au retras din viața politică după autodizolvarea Partidului Poporal Național. Printre conducători se aflau dr. Ștefan Saghin, dr. Teodor Tarnavschî, Dorimedont Popovici, dr. Vasile Bodnărescul etc. Programul partidului era cel al fostului Partid Poporal Național cu unele modificări impuse de situația social-economică și politică a momentului respectiv²²⁸. Nu avea o organizare proprie unui partid politic. Activitatea desfășurată de „apărăriști” este dezavuată de conservatori. Referindu-se la viața politică a românilor din Bucovina, în perioada respectivă, dr. Ioan Volcinschi spunea : „A forma pentru nimica toată partide și a da prilej străinilor de a se amesteca și nutri zizania în cuibul nostru spre a slăbi forța politică a poporului român e politicește imprudent...”²²⁹. Referindu-se la aceleași probleme, ziarul „Glasul Bucovinei” anunțând încetarea apariției sale scria : „Nu prin lupte între frați și nici prin înjosire reciprocă vom dobîndi realizarea idealurilor naționale”²³⁰.

Cu toate încercările făcute pentru o apropiere între cele două poziții, disputele continuau. „Apărăriștii” convoacă la Suceava, în ziua de 21 februarie 1907, o adunare în care este condamnată procedura prin care s-a constituit dirigența partidelor unite conservator și democrat, respingînd propunerea de colaborare a acesteia. Adunarea hotărâște unirea tuturor românilor bucovineni într-un singur partid național compact, reprezentat printr-un Consiliu național proclamat în cadrul aceleiași adunări²³¹.

Anul 1907.

48. *DREPTATEA*. Gazetă politică populară. Gura Humorului. 14 aprilie 1907— ? Apare de două ori pe săptămînă. Redactor responsabil Victor Moroșan. Tiparul L. Herer, Cîmpulung Moldovenesc.

49. *ȘCOALA*. Organul „Reuniunii școlare române din Bucovina”. Cernăuți. Mai 1907—aprilie 1908. Apare odată pe lună. Redactor responsabil George Tofan. Proprietar și editor Reuniunea școlară română din Bucovina. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

50. *CINSTEA MUNTEANULUI*. Cîmpulung Moldovenesc. 1907. În frunte cu munteanul I. Hurghiș.

Ziar înființat pentru susținerea candidaturii contelui Bellegarde ²³².

51. **DEȘTEPTAREA**. Gazetă pentru popor. Cernăuți. 15 noiembrie 1907—1908. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil Ștefan Scalat. Editor și proprietar Societatea academică „Junimea”. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Este ziarul editat de : „...o mână de tineri din societatea Junimea care au hotărît să scoată „o gazetă scrisă pe-nțeleșul țăranilor”, pentru a aduce : „...lumină celor din întunericul satelor” ²³³.

Anul 1908.

52. **APĂRAREA NEAMULUI**. Organ politic poporal-creștin. Cernăuți. 2 mai 1908— ? . Apare odată pe săptămână. Redactor responsabil Dionisie Voronca. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

53. **BUCIUMUL**. Cimpulung Moldovenesc. 1 februarie — 1 august 1908. Neregulat. Editor și redactor responsabil dr. Temistocle Bocancea. Tiparul la Societatea „Școala Română” Suceava. Din aprilie 1908, redactat de un comitet, responsabil dr. Temistocle Bocancea. Din aprilie 1908 tiparul la Societatea „Școala Română” Cimpulung Moldovenesc.

54. **ROMÂNUL**. Organ național creștin-social al românilor bucovineni. Cernăuți. 16 octombrie 1908—4 februarie 1909. Apare de două ori pe săptămână. Redactor responsabil Emanuil Samușco. Proprietar și editor Atanasie Gherman. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

La 10 octombrie 1908, aripa democrată a P.N.R. și Partidul „Apărărist” fuzionează pe baza următoarelor principii ²³⁴. În ziua de 11 octombrie 1908, o delegație formată din Aurel Onciul, Florea Lupu, Petru Popescul, George Tofan, Ioan Cuparencu, Nicolae Mihăilescul (democrați), Ștefan Saghin, Teodor Tarnavski, Dorimedont Popovici, George Sirbu, Atanasie Gherman și Vasile Bodnărescu (naționali), cite doi studenți din fiecare societate studențească : „Junimea”, „Academia Ortodoxă”, „Dacia” și „Bucovina” pleacă la Storojineț, la Iancu Flondor, solicitându-i să ia conducerea preconizatului partid român ²³⁵. Iancu Flondor acceptă ²³⁶.

La 19 octombrie 1908, are loc la Cernăuți, o mare adunare națională a tuturor românilor bucovineni, cu următoarea ordine de zi : Dare de seamă asupra împăcării, statutul organic, alegerea președintelui și a frunțășilor ²³⁷. Această adunare hotărăște formarea unui singur partid politic românesc în Bucovina, **PARTIDUL CREȘTIN—SOCIAL ROMÂN DIN BUCOVINA** ²³⁸. Șef al partidului a fost ales Iancu Flondor, dirigenta partidului fiind formată din dr. Teodor Tarnavski, dr. Nicu Blindu, Dorimedont Popovici, George Tofan, Claudiu Ștefanelli, Mihai Chisanovici, dr. Cornel Homiuca, George Cuciurean, Zaharia Percec, Nistor Andronicescu, George Sirbu, Constantin Morariu, Atanasie Gherman ²⁴⁰ / Organul de presă al partidului era ziarul „Românul”. Proiectul de statut al partidului a fost publicat de ziarul „Românul” nr. 1/16 octombrie 1908 ²⁴¹. Conducerea partidului nou creat era hotărâtă să combată orice tentativă centrifugă, orice manifestare politică românească în afara partidului. Pentru a evita disputele interne s-a hotărît ca mandatele de

deputați să fie repartizate în mod egal grupărilor componente ale partidului, democrată, conservatoare, națională. Era interzis cumulul de mandate în dieta și parlamentul imperial ²¹².

55. **FOAIA SOCIETĂȚII LIGA ROMÂNILOR.** Organ pentru interesele societăților naționale. Suceava, 6/19 decembrie 1908—25 februarie 1910. Apare lunar. Redactori responsabili Petru Mateciuc, apoi Nichifor Mateciuc (de la 26 martie 1909). De la 25 februarie 1910, iarăși Petru Mateciuc. Editura Societatea „Liga Românilor”. Tiparul la Societatea „Școala Română”, Suceava, apoi la tipografia Emil Kanarski, Cernăuți.

Anul 1909.

56. **CALENDARUL COPIILOR...** 1909—1921. Cernăuți. Editat de societatea „Dacia” în seria „Biblioteca populară Dacia”. Tiparul la Tipografia Kanarski (1909, 1911), la Societatea tipografică bucovineană (1910), la Tipografia societății „Școala Română” Suceava (1912 și 1913), la Tipo-litografia „Austria”, Cernăuți (1914).

Publică proză și versuri educative, literatură patriotică. Sunt prezentate creații literare aparținând lui M. Eminescu, G. Coșbuc, A. Mușeșanu, Octavian Goga, St. O. Iosif, Elena Farago, Filaret Doboș etc.

57. **REVISTA ECONOMICA BUCOVINEANĂ.** Organ economic. 1 februarie 1909—? Apare de două ori pe lună. Proprietar, editor și redactor șef Nicolae Iancu. Redactor responsabil: Nicolae Panteleiciuc. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

58. **PATRIA.** Organul Partidului Național Român. Cernăuți. 7 februarie 1909—27 noiembrie 1910.

În ianuarie, Partidul Creștin Social Român își schimbă numele în Partidul Național Român. Începând cu data de 4 februarie 1909, ziarul „Românul” își încetează activitatea. Sub noua sa denumire partidul își păstrează organizarea și statutul cu mici modificări, dirigența partidului transformându-se în Comitet Național format din patruzeci și șase membri ²¹³. Președintele partidului era Iancu Flondor, vicepreședinți — Aurel Onciul, Dionisie Bejan, secretari — Derimedont Popovici, Zaharia Percec, Mihai Boca, șef secție administrativă — Florea Lupu, membri — Ipolit Calinescu, George Băncescu, Petru Popescu, Tit Onciul, Mihai Chisanovici, șef secție financiară — Cornel Homiuc, membri — Emilian Isopescu, Iraclie Bocancea, Ieronim Popovici, Modest Scalat, șef secție redacțională — Atanasie Gherman, membri — George Tofan, Tică Hurmuzachi. Numărul membrilor partidului, pe districte politice era următorul: Cernăuți — 4517, Boian — 1919, Humor — 3994, Solea — 3637, Dorna — 1473, Cimpulung Moldovenesc — 4060, Rădăuți — 9524, Siret — 3173, Storojineț — 5058, Suceava — 7434, totalul pe întreaga Bucovină fiind de 44.789, iar delegați comunali un număr de 969 ²¹³. Organul de presă al partidului era ziarul „Patria”.

59. **GAZETA ȚĂRANULUI.** Cernăuți. 7 martie 1909—10 decembrie 1909?. Apare în fiecare duminică. Editor și proprietar Mihai I. Berariu. Redactor responsabil Nicolai Panteleiciuc. De la 1 august 1909 redactor responsabil Francisc cav de Draghinda. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

60. *ALBINA*. Organ oficios al Centralei însoțirilor economice române din Bucovina. 20 martie 1909 — ? . Proprietar și editor Centrala însoțirilor economice din Bucovina. Pentru redacțiune Emanuil Samușco. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

61. *FOAIA POPORULUI*. Organul românilor din Bucovina. Cernăuți. 20 decembrie 1909 — nr. 40 anul 1914. Apare săptăminal. Editor și proprietar Aurel cav de Onciul. Redactor responsabil George Bor. Începînd cu 25 decembrie 1910, redactor responsabil Dimitrie Sidoriuc.

Campania electorală, declanșată în vederea alegerilor dietale și parlamentare din 1911 a tulburat liniștea și unitatea partidului. Disputele pentru mandatele de deputați fac ca neînțelegerile să fie tot mai frecvente. Cu toate eforturile depuse de Iancu Flondor pentru păstrarea unității partidului, confruntările dintre cele trei grupări devin tot mai acute. Zădarnice sînt eforturile lui Ambrosiu Comoroșan și ale ziarului „Buciumul” pentru conciliere²⁴⁴. În aceste condiții Iancu Flondor se retrage de la conducerea partidului. În scrisoarea de demisie publicată în ziarul „Patria” din 27 noiembrie 1910, șeful partidului arăta : „În fața acestor împrejurări îmi este peste putință a răspunde pentru viitorul neamului nostru din Bucovina și trebuie cu inima întristată să mă retrag de la conducerea partidului național”²⁴⁵.

Începînd cu 27 noiembrie ziarul „Patria” își încetează activitatea, în locul său, ca organ de presă al partidului, activînd ziarul „Foaia Poporului”. În aceste condiții, la începutul anului 1911, partidul se divizează în cele trei grupări componente, națională, democratică, conservatoare, fiecare prezentînd în alegeri liste proprii, într-o campanie electorală extrem de disputată. În parlamentul imperial, trei deputați români erau conservatori, unul era democrat și unul național. Din cei 23 de deputați din dieta Bucovinei, treisprezece erau naționali, șase democrați și trei conservatori, mitropolitul fiind virilist. Componenta dietei Bucovinei după naționalitate era următoarea : 23 deputați români, 17 ucraineni, 10 evrei, 7 germani, 6 polonezi. Președinte al dietei a fost ales Alexandru Hurmuzachi, iar vicepreședinte Ștefan Smal-Stocki²⁴⁶.

62. *FOIȚA CENTRALEI*, însoțirii economice române din Bucovina. Cernăuți. Este suplimentul la Foaia Poporului.

63. *ALMANAH JUBILIAR „ACADEMIA ORTODOXĂ”*. Cernăuți. Apare pentru perioada 1884/1909. Editat de Societatea studenților în teologie „Academia ortodoxă”. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Are un profil cultural. Publică articole de critică și istorie literară, lingvistică, articole pe teme de istorie și istoria artei.

Printre colaboratori enumerăm pe : I. E. Torouțiu, V. Bumbac, O. Ios-pescul, N. Cotos, Dimitrie Dan, Alexandru Gherman, Ion Grămadă, A. Cotruș, I. Cocirlă-Leandru, V. Greciuc, E. Voiutski, etc²⁴⁷.

64. *GAZETA POPORULUI*. Cernăuți. 8 august — 14 noiembrie 1909²⁴⁸.

Anul 1910.

65. *REVISTA POLITICA*. Suceava. 16 octombrie 1910—26 aprilie 1911. Apare săptăminal. Editor Vasile Lițu. Redactor responsabil Ioan Niculică. Administrator Ieronim Popovici. Tiparul la tipografia Societății „Școala Română”, Suceava. Începînd cu nr. 7 27 noiembrie 1910, nu mai este menționat ca administrator Ieronim Popovici. Începînd din 16 aprilie 1911, editor : Un comitet, iar redactor responsabil Vasile Lițu.

66. *GAZETA MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR BUCOVINENI*. Cernăuți. 18 noiembrie 1910—20 iulie 1914. Apare de două ori pe lună. Proprietar și editor : Prof. dr. Iancu cav de Cuparencu. Redactor responsabil : Teofil cav de Mănescul. Tipografia E. Kanarski. De la 24 decembrie 1910, tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți. Din martie 1912, proprietar și editor : un comitet. De la 29 iulie 1912, redactor responsabil Teodor Andoni.

67. *BUCIUMUL*. Cimpulung. 27 noiembrie — 4 decembrie 1910. Apare săptăminal. Redactor responsabil Calinic Crăciunescu. Editor Dositei Corduș. Tiparul la Tipografia „Școala Română”, Cimpulung Moldovenesc.

Ziarul reapare pentru scurt timp, după o întrerupere de doi ani. Scopul acestuia era de a facilita o apropiere între grupările și partidele politice ale românilor bucovineni.

68. *ANUARUL I* al Gimnaziului i.r. de stat Rădăuți. 1910—1911 (Vezi „Junimea Literară” nr. 10—11/1923 p. 308).

Anul 1911.

69. *ȘCOALA*. Cernăuți. Ianuarie 1911—august 1914. Apare odată pe lună. Proprietar și editor : Asociația corpului didactic român din Bucovina. Tiparul la tipografia universității (Robert Brül).

Asociația corpului didactic român din Bucovina grupa : „Reuniunile învățătoresți județene” formate din învățători români care au părăsit organizațiile pedagogice oficiale intitulate „Bezirkslehrerverein”. „Școala” înlocuiește revista pedagogică oficială intitulată „Die Bukowiner Schule” și „Paedagogische Blätter”, care reprezentaseră interesele școlii bucoviniste din anul 1872 pînă în 1902²⁴⁹. Reapare la 1 ianuarie 1921 sub redacția lui Nicolae Simionovici.

70. *GLASUL POPORULUI*. Organ independent. Cernăuți. 20 mai 1911— ? Apare după trebuință. Editor și redactor responsabil : Dimitrie Sidoriuc. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

70. *UNIREA NAȚIONALĂ*. Organ independent. Cernăuți. 3 iunie 1911— ? Editor și proprietar Tit cav de Onciul. Redactor responsabil : Florea Pântir. Tiparul la Tipografia I. Wiegler.

Anul 1912.

72. *VIATA NOUA*. Organ politic popular național. Cernăuți. 6 ianuarie 1912—septembrie 1914. Apare săptăminal. Redactor : George Stoica, apoi Teodor Andoni. Editor și proprietar : Clubul Național Român. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

După alegerile din 1911, gruparea națională și conservatoare s-au reunit, refăcînd Partidul Național Român. Este ziarul „Viața Nouă”, organul de presă al partidului, și milita pentru punerea unor : „...temelii noi pentru o viață nouă”²⁰. În fruntea partidului se aflau deputații români naționali și conservatori din dieta Bucovinei care s-au grupat în „Clubul Național Român”. Conducerea era asigurată de Eusebie Popovici, Nicu Flondor, I. Tarnavski, printre fruntași aflîndu-se Dionisie Bejan, C. Popovici-Niculîță, Constantin Hurmuzachi, Varteres Pruncul, Dorimedont Popovici²¹. Partidul a adoptat vechiul program național care era, aproape în întregime, comun tuturor partidelor românești, din Bucovina, cu preocupare deosebită pentru rezolvarea dificilei situații economice determinate de hazardantele operații financiare efectuate de „Centrala însoțirilor economice române” care au provocat țăranilor români pierderi de aproximativ 2 milioane de coroane²².

73. *VREMEA NOUĂ*. Organ țărănesc român. Cernăuți. 1 februarie—30 octombrie 1912. Apare săptămînal. Redactor responsabil : George Bor. Editor și proprietar : „Un comitet în frunte cu deputatul Gheorghe Boncheș”. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

74. *LUMINA*. Cîmpulung Bucovina. Cîmpulung Moldovenesc. 1912.

75. *FOAIA INSTITUTULUI BIBLIC ROMÂNESC*. Apare intru înaintarea scopurilor Institutului, numai cînd este de trebuință. Suceava. 1 noiembrie 1912—6 aprilie 1914. Redactor responsabil : Dimitrie Cărbune. Tiparul la Tipografia Societății „Școala Română”, Suceava.

Au apărut numai trei numere, cîte unul în fiecare an.

Anul 1914.

76. *CALENDARUL SOCIETĂȚII PENTRU CULTURA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ DIN BUCOVINA*. 1914. Cernăuți. Editat de Comitetul Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina. Redactor : Ion I. Nistor. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Continuă numai pentru un an „Calendarul poporului bucovinean”. Publică sfaturi gospodărești, agricole, sanitare, maxime, cugetări, evocări, istorice, cronici sociale și culturale. „Calendarul” se remarcă prin efortul de valorificare a folclorului și a tradițiilor populare. Printre colaboratori : Nicolae Iorga, I. I. Nistor, Mihail Sadoveanu, Dimitrie Marmeliuc, T. V. Ștefanelli, Leca Morariu, N. Teaciu, N. Dracinschi, Octavian Goga, G. Rotică, V. Huțan.

77. *TRIBUNA ÎNVĂȚĂTORILOR*. Apare deocamdată odată pe lună. Cîmpulung. 15 mai—18 iulie 1914. Editor : Vlad Sahlean. Redactor responsabil : Dumitru Doroftei și Gustav Oberländer. Tiparul la tipografia „Școala Română”, Cîmpulung Moldovenesc.

Au apărut numai trei numere. Izbucnirea războiului face ca ziarul să-și înceteze apariția.

78. *GAZETA ROMÂNĂ*. Foaie politică națională. Gura Humorului. Ianuarie 1914— ? Editor și redactor responsabil : dr. Ambrosiu Comoșan. Tiparul la tipografia „Școala Română”, Cîmpulung Moldovenesc.

Anul 1915.

79. *CALENDARUL POPORULUI*, pe anul... 1915—1921. Suceava. Editura librăriei „Școala Română”. Tipografia „Școala Română”, Suceava (1915—1916). Din 1919 redigiat de Aurelian Tăutul. Editura și tipografia „Școala Română”.

Nu am văzut numerele pe anii 1917 și 1918.

80. *CALENDARUL CÎMPULUNGULUI*. Cîmpulung Moldovenesc. 1915. Alcătuit de Jan Gorymyka. Tiparul la Tipografia „Școala Română”. Cîmpulung Moldovenesc.

A apărut în limbile română, polonă, rusă, rutenă²³.

Anul 1916.

81. *REVISTA BUCOVINEI*. Culturală — Politică — Economică — Literară București. 1 aprilie — 1 august 1916. Apare de două ori pe lună. Sub îngrijirea unui comitet. Tiparul la Tipografia „Bucovina”, I. E. Torouțiu.

Au apărut numai 9 numere. Revista este editată de refugiații români bucovineni la București. Reunește în jurul ei intelectualitatea română din Bucovina care după izbucnirea primului război mondial s-a refugiat în România pentru a-și pune inteligența și brațul în slujba patriei, pentru realizarea idealului național — unirea tuturor provinciilor istorice românești aflate vremelnic sub dominație străină, cu patria mamă — România.

În articolul „Rostul nostru” apărut în nr. 1/1 aprilie 1916 se spune : „Veniți ca soli ai fraților la frați, noi sintem purtătorii sfintei misiuni a pregătirii sufletului unui neam pentru unul din cele mai mari și înălțătoare momente din cîte le va cunoaște istoria sa... Locul nostru e cît se poate mai în fruntea celor ce vor să frîngă lanțurile ruginite ale sclaviei seculare, în care zace frumoasa Bucovină de 142 de ani, iar chemarea noastră-i să le luminăm calea spre această țintă întrezărită de mult, cu făclia luminii și adevărului în mină... Dînd românilor de pretutindeni această publicație... desfășurăm cutele unui nou drapel sub care ne-am adunat cu toții, uniți într-un singur gînd și într-o singură simțire și intrăm dornici de luptă și rîvnitori de izbîndă în rîndurile acelor care nu cunosc astăzi un mai mindru scop al vieții decît lupta pentru dezrobirea fraților... Veniți cu gîndul și nădejdea de a ne întoarce cît de curînd la căminele noastre vremelnic părăsite, la părinții și frații noștri rămași în suferință dincolo de hotar, noi vom reprezenta și servi cauza lor, care ne este pe cît de scumpă, pe atît de bine cunoscută, înaintea marelui for al publicității, arătînd neajunsurile, semnalînd primejdiile și indicînd calea și mijloacele satisfacerii unor și combaterii și înlăturării de cu bună vreme a celorlalte promovînd astfel marea cauză națională, a tuturor... ne vom îndrepta cercetătoarele priviri spre viitorul care se desenează auriu pe orizontul nădejilor noastre, pregătînd terenul, în măsura puterilor, pentru punerea temeliiilor marei opere de reorganizare națională”²⁴.

Anul 1918.

82. *VIAȚA NOUĂ*. Organ național. Suceava. 1918. Apare săptămînal. Redactor responsabil : A. Popovici. Editor și proprietar : Clubul Național Român. Tiparul la Tipografia „Școala Română”, Suceava.

83. *GLASUL BUCOVINEI*. Organ de propagandă pentru unirea politică a românilor de pretutindeni. Cernăuți. 22 octombrie 1918 — continuă. Apare săptămînal pînă la 24 noiembrie 1918. De la această dată ziarul devine cotidian. Director : Sextil Pușcariu. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

În toamna anului 1918 la Viena se făceau mari eforturi pentru salvarea imperiului. În Austria „...toți și-au pierdut capul, nimeni nu mai crede într-o soluționare a situației încurcate și cei de la cîrmă încearcă să oprească sfîrșitul bolnavului, prescriindu-i apă distilată”²⁵⁵. La 16 octombrie 1918, împăratul Carol da publicității manifestul „Către popoarele mele credincioase”, încercînd să salveze monarhia, printr-o reorganizare a imperiului într-o federație de șase state, așa-zis independente (austriac, ungar, ceh, iugoslav, polonez, ucrainean). Prea tirziu. La 28 octombrie 1918 se proclamă republica cehoslovacă independentă, la 29 octombrie se desprind de Austro-Ungaria teritoriile slave de sud din care s-a format apoi statul sîrbilor, croaților și slovenilor.

În lunile octombrie și noiembrie mișcarea națională românească pentru unirea Bucovinei cu România ia o amploare tot mai mare. La 6 octombrie 1918, la Vatra Dornei ia ființă Garda Națională în fruntea căreia se afla Petru Forfotă. Autoritățile austriece sint înlăturate, conducerea orașului fiind preluată de Consiliul Național Român avînd ca președinte pe Arcadie Procopovici²⁵⁶. La Suceava și în unele localități din jur au fost înființate, sub conducerea profesorului Simion Ivanovici, mai multe detașamente ale Gărzii Naționale Române, care cel mai adesea prin lupte, au dezarmat jandarmii imperiali²⁵⁷. La Cîmpulung Moldovenesc intelectualii români reorganizează activitatea politică și culturală în sensul unirii cu România. Cei doi delegați ai Cîmpulungului, Mihai Iacoban, V. Alboi-Șandru, au primit mandat să voteze în Constituanta Bucovinei, „... unirea tuturor românilor într-un singur stat” și să se pronunțe : „...contra divizării Bucovinei”²⁵⁸. La 21 iunie 1918, Sextil Pușcariu se reîntoarce la Cernăuți, unde se preconiza redeschiderea universității. Sosește în capitala Bucovinei în plin avînt revoluționar pentru fărîmarea unității statale românești. La sfîrșitul lunii septembrie 1918, Sextil Pușcariu organizează la el acasă mai multe consfătuiri, la care iau parte Maximilian Hacman, Isidor Bodea și Alecu Procopovici. Scopul acestor consfătuiri era discutarea modalităților de a acționa în vederea apărării intereselor naționale românești : „Acum cînd toată lumea se mișcă, noi românii din Bucovina nu putem sta deoparte. Trebuie să pornim și noi pentru a pregăti unirea Bucovinei cu România”²⁵⁹. Pușcariu prezintă planul său de acțiune : crearea unui organ de publicitate al românilor bucovineni, alcătuirea unui nucleu de intelectuali care să acționeze, să conducă acțiunile naționale²⁶⁰. Sextil Pușcariu pregătește proiectul ziarului preconizat, care urma să se numească „Renașterea” — „Publicație periodică românească” și trebuia să apară la 15 octombrie 1918. În „Cuvînt

înainte“ se arăta, printre altele : „Vrem să rămănem români pe pământul strămoșilor noștri și să ne ocirmuim singuri precum o cer interesele noastre românești“ și „Pretindem să ne putem bucura netulburăți de roadele binefăcătoare ale dreptății obștești și împreună cu frații noștri români din Ungaria să ne plăsmuim viitorul care ne convine nouă“³¹. La 12 octombrie 1918, Sextil Pușcariu și Isidor Bodea hotărâse ca adunarea de constituire a ziarului să aibă loc a doua zi, acasă la dr. Isidor Bodea, la care să fie chemați Ștefan Saghin și Vasile Gheorghiu profesori la universitate, medicul Octavian Gheorghian, directorul maternității, juristul Vasile Marcu, Vasile Iacubovici-Boldur, președintele tribunalului, Cornel Homiuca, șeful avocaturii statului din Cernăuți, consilierul mitropolitan Gheorghe Șandru, profesorul Alexandru Vitencu, directorul liceului real din Cernăuți, Vasile Bodnărescu, jurist, Maximilian Haeman, profesor de drept comercial și internațional la universitate, Radu Sbiera, profesor de limba latină la universitate, Dionisie Bejan, consilier mitropolitan, profesorul universitar Alecu Procopovici³². În cadrul adunării se hotărâște înființarea ziarului, dar la propunerea lui Vasile Bodnărescu, acesta se va numi GLASUL BUCOVINEI. În cadrul discuțiilor, participanții au dat dovadă de un deosebit curaj, în condițiile cind jandarmii colonelului Fischer îi puteau aresta oricind și deferi curții marțiale, aducind o îmbunătățire fundamentală programului ziarului, adăugind la punctul „Pretindem ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plăsmuim viitorul care ne convine nouă“, cuvintele ÎN CADRUL ROMÂNISMULUI, în acest fel se exprima dorința tuturor românilor bucovineni, unirea cu România³³. Programul este semnat de toți cei prezenți. La 14 octombrie 1918, deci imediat a doua zi după ce s-a hotărât înființarea ziarului, autoritățile habsburgice au eliberat autorizația de funcționare a ziarului, fapt ce demonstrează dărută acestora în fața avântului revoluționar, panica care cuprinsese întregul aparat de stat, dar și patriotismul lui Tarangul, directorul poliției din Cernăuți, care n-a pregetat să se alăture acțiunii românești³⁴. La 22 octombrie apare primul număr al ziarului „Glasul Bucovinei“.

84. **MONITORUL BUCOVINEI**. Cernăuți. 14 noiembrie 1918—31 decembrie 1919. Apare după trebuință. Redacția : Biroul presei guvernului Bucovinei. Responsabil pentru redacție : Șeful biroului presei, Constantin Berariu. De la data de 5 martie 1919, Biroul presei și evidentă a ministrului delegat. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, apoi la Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei“, Cernăuți.

85. **ANUARUL** Liceului ort-or „Ștefan cel Mare“ în Suceava. Suceava. 1918/1919—1938/1939. Editat de Vasile Burduhos. Tiparul la tipografia Herman Beiner, Suceava.

Începînd cu anul 1928/1929 schimbă titlul în „Anuarul Liceului Ștefan cel Mare“ în Suceava. Începînd cu anul 1933/1934 tiparul la „Tipografia Română“ Suceava. Începînd cu anul 1934/1935 tiparul la Tipografia Herman Beiner, Suceava. Începînd cu anul 1938/1939, editat de Ștefan Pavelescu, tiparul la Tipografia Bucur Orendovici, Suceava.

Anuarul este structurat astfel : Prima parte cuprinde diferite articole și studii de istorie și istorie literară. Partea a doua cuprinde raportul directorului privind activitatea școlară din anul respectiv.

86. *GAZETA POPORULUI*. Suceava. 29 decembrie 1918—19 septembrie 1920 ? Săptăminal. Editor și proprietar : Comitetul redacțional. Redactor responsabil : V. Morariu. Tipografia „Școala Română”, Suceava.

Începînd cu nr. 15/13 aprilie 1919, redactor responsabil : I. Morariu. Anul 1919.

87. *PĂSTORUL*. Organ pentru interesele bisericești. Cernăuți. 3/16 februarie 1919. Apare duminica. Proprietar-editor și redactor : Ambrozie Gribovici. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Începînd cu nr. 5/3—16 martie 1919, proprietar-editor : Comitetul redacțional. Redactor responsabil : D. Sidoriuc.

88. *VOINȚA POPORULUI*. Organul Partidului Democrat-Național din Bucovina, Cernăuți, 1919—1920.

89. *GAZETA ȚĂRANULUI*. Organul Partidului Democrat-Național din Bucovina, Cernăuți. 18 ianuarie 1919 ? — 3 mai 1919 ? Apare în fiecare sîmbătă. Editor și redactor responsabil Modest Scalat. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Începînd cu nr. 12/29 martie 1919, director dr. Dori Popovici, președintele „Ligei țăranilor români din Bucovina”, redactor : Modest Scalat.

90. *VREMEA NOUĂ*, Organul Partidului Social-Democrat Român. Cernăuți. 8 iunie 1919 ? — 6 februarie 1921. Săptăminal. Editor și redactor șef : George Grigorovici. Tiparul la Societatea tipografică, Cernăuți.

91. *BUCOVINA*. Ziarul românilor bucovineni. Cernăuți. 18 martie 1919—27 ianuarie 1920. Apare în fiecare zi de lucru. Editura și proprietatea societății „Unirea”. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană (D. Bucevschi), Cernăuți.

Începînd cu numărul 232/18 ianuarie 1920, apare săptăminal. Începînd cu nr. 5/22 martie 1919, redactor responsabil : Dimitrie Bucevschi. Începînd cu nr. 42/10 mai 1919, director : Pamfil Șeicaru și Cezar Petrescu. Începînd cu nr. 46/15 mai 1919, redactori responsabili : Pamfil Șeicaru și Cezar Petrescu. Începînd cu nr. 109/3 august 1919, nu mai apare director și redactor responsabil Cezar Petrescu. Începînd cu nr. 204/3 decembrie 1919, nu mai apare director și redactor responsabil Pamfil Șeicaru. Prim redactor : Const. Cehan Racovița. Începînd cu nr. 232/18 ianuarie 1920, redactor responsabil D. Sidoriuc.

92. *TRIBUNA*. Organul învățătorimii române din Bucovina. Cernăuți. 1 iulie 1919—22 noiembrie 1919 ? Săptăminal. Editor și redactor responsabil : Ifrim Popescu. Tiparul la Tipografia „Orient”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 15/10 octombrie 1919, redactor responsabil : Dimitrie Sidoriuc.

93. *UNIREA*. Revistă săptăminală pentru consolidarea politică și culturală a tuturor cetățenilor bucovineni. Cernăuți. 6 noiembrie 1919—14 decembrie 1919. Săptăminal. Director : S. Glassmann și Achile Scîntee. Redactor responsabil : S. Glassmann. Tipografia H. Czopp, Cernăuți.

Paralel cu ediția română apare și ediția germană purtînd titlul de *DIE EINTRACHT*.

În programul intitulat „Cuvîntul nostru“ se scria : „După veacuri de sclavie și teroare sub dominația (...) habsburgilor, neamul românesc de pretutindeni poate însfirșit răsufila liber și de sine stătător... În toate locurile unde trăiesc români, unde se grăiește și se gîndește românește, fil-fii astăzi tricolorul românesc. Frații subjugăți pînă mai ieri, ținuți în cea mai neagră sclavie, persecutați în mod mizerabil, au ajuns să-și întindă mîinile frățește, realipind toate meleagurile românești la patria mamă, care astăzi înfățișează : România Mare. Poporul românesc din Transilvania, Ardeal, Maramureș, Banat, Bucovina și Basarabia a hotărît alipirea, și prin jurămint solemn, a lăsat să se știe în lumea întreagă că voința întregului neam românesc este să aibă o Românie mare, puternică, organizată pe baze democratice, întărită și respectată înăuntru și în afară de granițele ei.

Poporul românesc, blindul și bunul popor românesc, a lăsat să se mai știe că România Mare va fi pentru toți cetățenii ei, fără osebire de naționalitate și credință religioasă, o patrie bună, dreaptă și egală. Și nici că se putea altfel : Cine mai mult ca cea care a îndurat prigoane și jugul străin, poate prețui valoarea libertății individului ca și a neamurilor“ 35.

94. *CUGETĂRI*. Cernăuți. 18 noiembrie 1919—1 martie 1920. Apare cel puțin de două ori pe lună. Editor și redactor responsabil Traian Brăileanu. Tipografia Universității R. Eckhardt (Robert Brüll), Cernăuți.

95. *HIENA*. Cernăuți—București. 1919—1924.

96. *ANUARUL* Liceului de fete al Statului, Rădăuți. Cernăuți 1919—1927.

Anul 1920.

97. *DREPTATEA*. Organ al Partidului Poporului de sub președinția d-lui general Al. Averescu. Cernăuți. 12 mai 1920—9 septembrie 1928. De două ori pe săptămînă. Redactor responsabil D. Sidoriuc. Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Începînd cu nr. 6/26 mai 1920 apare de trei ori pe săptămînă. Începînd cu nr. 114/15 iunie 1921 apare săptămînal, schimbă subtitlul în Organ cotidian al Partidului Poporului, de sub președinția d-lui general Averescu. Începînd cu nr. 339/26 martie 1922 schimbă subtitlul în „Organ al Partidului Poporului“ de sub președinția d-lui general Alexandru Averescu. Începînd cu nr. 786/28 august 1927 schimbă subtitlul în „Organ politic al organizației Partidului Poporului“ din Bucovina. Începînd cu nr. 888/11 decembrie 1927, schimbă subtitlul în „Organ politic independent“. Începînd cu nr. 325/10 martie 1922, redactor responsabil Nistor Fetilă. Începînd cu nr. 626/15 noiembrie 1925, redactor responsabil dr. Pavel Haureliuc. Începînd cu nr. 786/28 august 1927, redactor responsabil Emil Cososki. Începînd cu nr. 280/12 ianuarie 1922, tipografia „Renașterea“, Cernăuți. Începînd cu nr. 304/11 februarie 1922, tiparul la Asociația tipografică în Cernăuți. Începînd cu nr. 314/24 februarie 1922, Tipografia „Luceafărul“, Cernăuți.

La 22 martie Congresul Partidului Național Român din Bucovina hotărăște colaborarea cu „Liga Poporului”, iar în ziua de 16 aprilie 1920 dr. Dorimedont Popovici, în numele P.N.R. din Bucovina face o declarație prin care proclamă fuziunea cu Partidul Poporului²⁴. În sesiunea din 8 mai 1920 au fost aleși președinții organizațiilor județene ale Partidului Poporului: județul Suceava — dr. Eusebie Popovici; județul Siret — Dimitrie Popovici; județul Gura Humorului — Ambros Gribovici; județul Cîmpulung Moldovenesc — Ioan Forgaci; județul Rădăuți — Aurel Voronca; județul Storojineț — George Filievici; județul Cernăuți — Constantin a Dragonesi; oraș Cernăuți — George Șandru²⁵.

98. *DEMOCRATUL*. Cernăuți. 21 iunie 1920 — 23 mai 1921. Săptăminal. Directori Constantin Cehan Racoviță, S. Criseanu. Redactor responsabil: S. Criseanu. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

Începînd cu nr. 21/7 noiembrie 1920 adaugă la redactori responsabili și pe Constantin Cehan Racoviță. Începînd cu nr. 28/2 ianuarie 1921 nu mai apare director S. Criseanu, tiparul la Tipografia „M. Ebner”, Cernăuți. În Bucovina existau două ziare independente avînd același program: *REFORMA* și *DEMOCRATUL* care începînd cu 1 noiembrie 1920 fuzionează sub titlul *DEMOCRATUL*. Avînd același titlu și conținut apare și în limba germană (*DER DEMOCRAT*). Începînd cu nr. 28/2 ianuarie 1921 apare cu titlul *DEMOCRATUL-DER DEMOCRAT*.

99. *AGRICULTORIUL*. Cernăuți. 15 martie 1920—15 martie 1923. De două ori pe lună. Editor: Secretariatul pentru Agricultură și Domenii. Comitetul de redacție: președinte Filaret Dobos; membri: ing. Eugen Motrescu, Silviu Zugrav, Longhin Nuțu. Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 11—2 10 mai 1922 poartă subtitlul „Foaie pentru sănătate”. Începînd cu nr. 2/1 aprilie 1920, dr. Ioan Ionașcu membru al comitetului de redacție. Începînd cu nr. 4/1 mai 1920, președintele comitetului de redacție Modest Scalat. Începînd cu nr. 14—15/15 decembrie 1920, președintele comitetului de redacție I. Cruceanu Popescu. Începînd cu nr. 18—19/1 februarie 1921, editor Secretariatul general pentru agricultură și domenii Bucovina.

100. *CURIERUL* Industrial și Comercial. Industrie — und handels-curier. Organ pentru consolidarea legăturilor dintre industrie și comerțul din teritoriile alipite și vechiul regat. Cernăuți. 1 mai 1920—25 mai 1921. Bilunar. Sub redacția unui comitet. Secretar și redactor responsabil Puiu Livianu Criticus. Tiparul la tipografia „Ebner”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 3/15 august 1920 nu mai poartă subtitlu. Începînd cu nr. 6—7/10—25 noiembrie 1920 poartă subtitlul „Organ pentru consolidarea și progresul industriei și comerțului din România Mare”. Începînd cu nr. 12/10 martie 1921, schimbă subtitlul în „Organ industrial, comercial și financiar”. Începînd cu nr. 3/15 august 1920, director-proprietar Puiu Livianu Criticus. Începînd cu nr. 13/25 martie 1921, editori-proprietari Puiu Livianu Criticus și Marcel Romanescu.

101. *SILVICULTORUL*. Organul „Societății forestierilor și pădurilor din Bucovina”. Vatra Dornei—Rădăuți. 1920 ? — iunie 1938 ? Revistă lunară profesională. Redactată de un comitet. Responsabil Vasile Grigorovici. Tipografia „Unirea” Vatra Dornei.

Începînd cu nr. 7—8/iulie—august 1936, organul „Asociației Personalului Inferior Silvic”, APIS Bucovina. Începînd cu nr. 3—5/februarie martie 1936, redactor Ilie Nosievici. Redacția și administrația se mută la Rădăuți. Tipografia „Arta”, Rădăuți.

102. *CALENDARUL GLASUL BUCOVINEI*. Cernăuți. 1920—1940. Tiparul la Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Publicația este structurată astfel : *Partea calendaristică* care cuprinde calendarul pe anul respectiv și sfaturi pentru agricultori referitoare la lucrările ce trebuie executate în fiecare lună a anului ; *Partea literară* care cuprinde studii, articole, poezii, amintiri.

103. *CALENDARUL FAMILIAR* pe anul... 1920—1936. Cernăuți. Întocmit de Orest Horia Pașcanu. Tiparul la I. Balan (1920 și 1921), tipografia Tannenbaun (1922), tipografia Guttman și Zukermann (1936, anul al șaptelea). Nu am văzut numerele 4, 5, 6 și anii în care au apărut.

104. *REFORMA* — socială, economică, politică. Cernăuți. 1920.

105. *FOAIA ORDINELOR*. Direcțiunea generală a PTT din Bucovina. Cernăuți. 1920—1923.

106. *CALENDARUL COPILOR*. Cernăuți. 1920. Editura librăriei „Ostașul Român”. Cernăuți. Tiparul la Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Anul 1921.

107. *DEȘTEPTAREA*. Gazetă pentru popor. Cernăuți. 1 februarie 1921—noiembrie—decembrie 1922. Lunar. Editor și proprietar : Societatea academică „Junimea”. Redactată de un comitet. Redactor responsabil Ioan Hreniuc. Tiparul la Societatea tipografică bucovineană, Cernăuți.

108. *CĂLĂUZA AGRICULTORILOR MOLDOVENI*. Revistă agricolă și economică. Cernăuți. 15 noiembrie 1921—aprilie/mai 1922. Bilunar. Organul societății în comandită „Călăuza agricultorilor moldoveni”. Director : ing. agronom Constantin I. Ciulei. Redactor : Constantin I. Ciulei. Tipografia „Hornik et Birnbaum”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 2—3/1 februarie 1922, schimbă subtitlul în „Revistă agricolă și viticolă”, călăuza agricultorilor și viticultorilor moldoveni. Schimbă subtitlul în „Revista agricolă și viticolă”, organul cercului de studii agricole și viticole cu același nume. Începînd cu nr. 4—5/martie 1922, redactorii : Vasile Sadoveanu, Constantin Oescu. Redacția și administrația la Iași. Tiparul la Institutul de arte grafice și editură „Viața Românească” S.A. Iași. Începînd cu nr. 6—7/aprilie—mai 1922, schimbă titlul în *MOLDOVA AGRICOLĂ* — revistă agricolă și viticolă, tiparul la tipografia „Lumina Moldovei” Iași.

109. *ARCHIVA GRAFICĂ*. Revistă pentru dezvoltarea artelor grafice moderne. Cernăuți, București, Craiova. 1 februarie 1921—martie/a-

prilie 1927. Apare lunar. Editor-proprietar Casa grafică de agentură și comision „Unirea”. Tiparul la Tipografia „M. Ebner”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 3—4—5 (martie, aprilie, mai) 1923 schimbă titlul în *GRAFICA ROMÂNĂ* — revistă pentru dezvoltarea artelor grafice române. Începînd cu nr. 8—9/septembrie—octombrie 1921, administrația și redacția se mută la București. Începînd cu nr. 3—4—5 (martie, aprilie, mai, redacția și administrația se mută la Craiova. Începînd cu nr. 3/1 aprilie 1921, editor, proprietar și redactor responsabil Marcel Romanescu. Începînd cu nr. 3—4—5 (martie, aprilie, mai) 1923, apare sub conducerea unui comitet de direcție : Em. Tătărescu, Gh. Vasilescu, L. Samitco, V. Molin. Prim redactor Virgil Molin. Tiparul la editura „Scrișul Românesc”, Craiova. Începînd cu nr. 5/1 iunie 1921, tipografia „Hornic & Birnbaum”, Cernăuți.

110. *ȘCOALA*. Organul „Asociației corpului didactic român din Bucovina”. Cernăuți. 1 aprilie 1921—1 și 15 decembrie 1922. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil Nicolae Simionovici. Tipografia Universității Robert (Brüll), Cernăuți.

Începînd cu nr. 11/1 iunie 1922, schimbă subtitlul în Organul „Asociației corpului didactic primar român din Bucovina”. Sub conducerea unui comitet de redacție.

Reapariția revistei noastre,

Una din multiplele preocupări ale comitetului central al „Asociației corpului didactic român din Bucovina” a fost și reînvierea revistei Școala... Fără să exagerăm, putem afirma că reapariția revistei a fost așteptată cu viu interes de către întreaga învățătorime română din Bucovina și de către intelectualii conștienți de însemnătatea învățămîntului primar în aceste timpuri de mari prefaceri în organismul societății omenești... Astfel a așteptat fiecare învățător și învățătoare reapariția acestei reviste, care pînă la cele dintîi bubuituri de tunuri din 1914, a tras o brazdă însemnată în ogorul culturii naționale. Conduasă de regretatul George Tofan, ea a ținut trează credința în idealul nostru național, a cărui realizare era atît de aproape... Astfel ne e dat să continuăm drumul început dar intrerupt de cursul războiului... Așteptăm ca în jurul stindardului nostru să se adune toată suflarea învățătoarească pentru a salva avutul cel mai scump al unui popor care năzuiește spre cultură : școala... Dînd informațiile necesare și orientare sigură în toate chestiunile profesionale, școlare și culturale, care i-a călăuzit și pe antecesorii noștri. Astfel ea va deveni o armă puternică cu ajutorul căreia vom apăra drepturile școlii și a învățătorimii” 22.

111. *ANUARUL* Liceului de stat Dragoș Vodă, Cimpulung Bucovina. 1921/1922 ; 1924/1925 ; 1927/1928 ; 1938/1939.

112. *ANUARUL* Liceului de fete ortodox din Cernăuți. Cernăuți. 1921/1922 ; 1941/1942 ; 1942/1943.

113. *ANUARUL* pe anul școlar... (Liceul statului nr. 2 în Cernăuți). Cernăuți. 1921 ; 1924—1930/1931.

114. *ANUARUL* Liceului clasic și modern particular de fete cu dreptul de publicitate Cernăuți. Cernăuți 1921—1929/1930 ; 1932—1938/1939.

115. *ANUARUL* Liceului statului nr. 1 „Aron Pumnul“, Cernăuți. Cernăuți. 1921—1930 ; 1941/1942.

116. *ANUARUL* Liceului „Dimitrie Cantemir“ din Cernăuți. Cernăuți 1921—1934.

117. *ANUARUL* Liceului de stat „Eudoxiu Hurmuzachi“ din Rădăuți. Cernăuți 1921/1922—1923.

118. *ANUARUL* Liceului de stat din Siret. Cernăuți 1921/1922—1933/1934 ; 1936/1937—1937/1938.

119. *ANUARUL* Școalei normale de învățători din Vășcăuți pe Ceremuș. Cernăuți 1921—1923.

120. *ANUARUL* Gimnaziului de stat din Vijnița. Cernăuți 1921/1922—1923.

Anul 1922.

121. *ADEVĂRURI*. Revistă politică independentă. Cernăuți. Noiembrie 1922—octombrie 1923. Apare după trebuință. Proprietar și editor Zaharie Voronca. Redactor responsabil Vasile Hupca. Tipografia „Luceafărul“, Cernăuți. Apare și în limba germană, avînd același conținut și titlu (WAHRHEITEN — Unabhängige politische Zeitschrift).

122. *POPORUL*. Organ al Partidului Naționalist Democrat de sub conducerea d-lui profesor Iorga. Cernăuți. 21 mai ? —8 iulie 1923(nr. 57) ; 21 septembrie 1924 (nr. 58) ; — 22 martie 1925 (nr. 80) ; 24 octombrie 1926 (nr. 80) ; — 24 aprilie 1927. Apare în fiecare duminică. Redactor responsabil Traian Brăileanu. Tipografia universitară R. Echardt, Cernăuți.

Începînd cu nr. 47/29 aprilie 1923, redactor responsabil Dumitru Crețu. Începînd cu nr. 56/1 iulie 1923 redactor responsabil Gheorghe Horoșovschi. Începînd cu nr. 80/22 martie 1925, redactor responsabil Anton Ionescu. Începînd cu nr. 58/21 septembrie 1924, tiparul la Tipografia universitară „R. Brüll“, Cernăuți. Începînd cu nr. 69/10 decembrie 1924, Tipografia universitară (Haniki), Cernăuți. Începînd cu nr. 80/22 martie 1925, Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

123. *ANUARUL* Institutului de orbi și surdo-muți „Regina Maria“ din Cernăuți. Cernăuți 1922/1923 ; 1931/1932 ; 1939/1940.

124. *ANUARUL* Liceului de fete nr. 2 Cernăuți. Cernăuți. 1922/1923—1934/1935.

125. *VOINȚA*. Organ politic al învățătorimii din Bucovina. Gura Humorului .6 octombrie 1922—6 august 1923 ? Săptămînal. Redactor girant Ioan Brădățan. Tipografia „Școala Română“, Cîmpulung.

Începînd cu nr. 8/14 decembrie 1922, schimbă subtitlul în „Organ politic“. Începînd cu nr. 1/28 ianuarie 1923, schimbă subtitlul în Organul societății „Frăția Românească“. Începînd cu nr. 3/22 octombrie 1922, redactor girant Alecu Sahleanu. Începînd cu nr. 11/15 iulie 1923, redactor girant Teodor I. Bujor, redacția și administrația la Cernăuți tipografia I. Balan, Cernăuți.

126. *CUVINTUL ȚĂRANIMII*. Cernăuți. 12 februarie 1922—23 decembrie 1928. Apare săptăminal. Editor dr. Aurel Iluțu. Redactor responsabil Dimitrie Sidoriuc. Tipografia „Eminescu“, Cernăuți.

Începînd cu nr. 2/19 februarie 1922, poartă subtitlul *Gazetă săptăminală a Partidului Țărănesc*. Nu mai apare ca editor Aurel Hutu. Începînd cu nr. 25/29 iunie 1924 schimbă subtitlul în *Gazetă săptăminală a Partidului Național Țărănesc*. Începînd cu nr. 26/6 iulie 1924, revine la subtitlul *Gazetă săptăminală a Partidului Țărănesc*. Începînd cu nr. 43/31 octombrie 1926, schimbă subtitlul în *Gazeta Partidului Național Țărănesc*. Începînd cu nr. 1/1 ianuarie 1927 schimbă subtitlul în *Organ al Partidului Național Țărănesc*. Începînd cu nr. 4/12 martie, 1922, redactor responsabil Nistor I. Fetilă. Începînd cu nr. 31—32 8 aprilie 1923 redactor responsabil Constantin Crauciuc. Începînd cu nr. 34/29 aprilie 1923, redactor responsabil Nistor I. Fetilă. Începînd cu nr. 13/30 martie 1924, redactor responsabil Dim. Rusu. Începînd cu nr. 39/18 aprilie 1926, redactor responsabil Ion Iacoban. Începînd cu nr. 40/16 mai 1926, redactor responsabil Nistor Fetilă. Începînd cu nr. 44/14 noiembrie 1926, redactor responsabil Ion Iacoban. Începînd cu nr. 7/20 februarie 1927, redactor responsabil Ion Dominte. Începînd cu nr. 31—32/8 aprilie 1923, tiparul la „Astra“, Institutul de arte grafice și editură, Cernăuți. Începînd cu nr. 26/6 iulie 1924, tipografia „Eminescu“, Cernăuți. Începînd cu nr. 39/18 aprilie 1926, tipografia „Hornik & Birnbaum“, Cernăuți. Începînd cu nr. 1/1 ianuarie 1927, tipografia Mitropolitul Silvestru, Cernăuți.

127. *ANUARUL* Liceului real particular cu dreptul de publicitate, Cernăuți. Cernăuți, 1922/1923.

128. *ANUARUL* Liceului statului nr. 3 Cernăuți. Cernăuți. 1922/1923—1926.

129. *CREDINTA*. Revistă de cultură religioasă și națională pe interesul tuturor. Cernăuți. 1922, 1927—1928; 1930—1947. Tiparul la tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Redacția și administrația profesor N. Cotos.

Anul 1923.

130. *SPERANȚE*. Revistă de fapte și indemnuri școlare scrise de elevi. Cernăuți. 15 noiembrie 1923 — nr. 5—6/1924. Lunar. Sub conducerea unui comitet de elevi și profesori. Redacția Dim. Sofroniuc — Liceul Aron Pumnul și Dragoș Vitencu — Școala Reală.

Revista este scrisă de mină și apoi litografiată.

131. *CURIERUL COMERCIAL ȘI INDUSTRIAL*. Revistă economică pentru orientarea consumatorului român asupra pieții polone. Cernăuți. 1 noiembrie 1923—1 februarie 1924. Trimestrial. Director proprietar Edward Fryderik Sotz. Prim redactor S. Griseanu Sigma. Redactor responsabil Teodor Bujor. Tipografia I. Balan, Cernăuți.

Nr. 1—2/1 februarie 1924, tiparul la Tipografia Hornik & Birnbaum, Cernăuți.

Apare în limbile română, germană și polonă.

132. *JUNIMEA LITERARĂ*. Revistă de literatură, artă, știință. Sub conducerea unui comitet de redacție. Director I. Nistor, secretar de redacție Leca Morariu. Cernăuți 1923—1937. Tiparul la Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei“, Cernăuți.

133. *JOCURI ARITMETICE*. Un album aritmetic pentru copii. Cernăuți. 1923—1932 ? Publicație periodică. Editor Carol Nappe. Tipografia J. Tonenbaum, Cernăuți.

Am văzut numai nr. 2/1923, 2 b/1927 cu titlul *ALBUM ARITMETIC* — pentru spiritul și inima copilului, nr. 4/1931, nr. 5/1932, nr. 6/1932, toate în editura autorului Carol Nappe, Cernăuți.

134. *VOINȚA ȘCOALEI*. 18 noiembrie 1923—1943 ? Cernăuți. Apare lunar în afară de lunile iulie și august. Director Nicolae Simionovici. Tiparul la Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

La Congresul al III-lea al învățătorilor care a avut loc la Rădăuți în noiembrie 1923 s-a hotărât ca în locul revistei profesionale „Școala“ și a ziarului politic „Voința“ să se înființeze un organ de presă învățătoresc unic care să trateze chestii de politică profesională și pedagogie care să se intituleze „Voința Școalei“³⁶⁹. Din ianuarie 1927 a fost transformată în revistă. În ultima perioadă revista avea ca subtitlu „Revistă cultural-pedagogică a învățătorilor din Provincia Bucovina“, apărind sub conducerea unui comitet de direcție, proprietar Asociația regională a învățătorilor Bucovina.

135. *ANUARUL* Liceului „Principele Carol“ din Gura Humorului. Gura Humorului 1923 ?

136. *ALMANAHUL* Arhiecezei Ortodoxe a Bucovinei pe anul... Cernăuți. 1923/1924 ; 1926/1931 ; 1933/1934 ; 1937.

137. *DEȘTEAPTĂ-TE ROMÂNE*. Cernăuți, Cîmpulung Moldovenesc. 1923—1926.

138. *CALENDARUL*... edat de Consistoriul arhiepiscopesc ortodox al Bucovinei. Cernăuți. 1923—1937.

139. *GAZETA ȘCOLII*. Botoșani, Cernăuți. 1923—1944.

140. *ANUARUL I și II* al Școlii normale din Vășcăuți, Cernăuți 1923. (Vezi *Junimea Literară* nr. 12/1923).

141. *ANUARUL I* al „Atencului român din Ciudeiu“ județul Storojineț Bucovina, publicat de Leonida Bodnărescu. Storojineț 1923—1933. Tipografia „Faust“ Storojineț.

142. *ANUARUL* Universității „Regele Ferdinand I“ din Cernăuți. Cernăuți. Cernăuți 1923—1928 ; 1933—1939.

Anul 1924.

143. *ANUARUL* Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din Cernăuți. Cernăuți 1924—1928.

144. *JUSTIȚIA*. Revistă științifică. Organ al notarilor publici. Cîmpulung Moldovenesc. 1924 ?—1929 ? Director Tigran Pruncu. Tiparul la Tipografia „Școala Română“ Cîmpulung Moldovenesc.

145. *CALENDARUL GAZETEI „CUVÎNTUL ȚĂRĂNIMII“*. Cernăuți. 1924—?. Anual. Tiparul la Tipografia „Astra” — Institutul de Arte Grafice și Editură. Cernăuți.

146. *FULGERUL*. Revistă independentă. Cernăuți. 19 ianuarie 1924—31 martie 1924 ?. Bilunar. Proprietar și editor Pavel Vacariuc. Redactor responsabil Nistor a lui Ion Fetilă. Tipografia „Luceafărul” Cernăuți.

Revista apare și în limba germană, cu titlul DER BLITZ — Unabh ngige zeitschrift.

147. *GAZETA BUCOVINEI*. Organ al Partidului Național Român. Cernăuți. 7 decembrie 1924 — 22 martie 1925 ?. Apare în fiecare duminică. Redactor responsabil Ioan Bezușcu. Tipografia I. Balan Cernăuți.

148. *ARCAȘUL*. Gazetă culturală ilustrată. Vatra Dornei. 13 aprilie 1924 — 29 martie 1925. Săptăminal. Proprietar : orfanul Aurel Dugan. Director și redactor : deocamdată d-l Valerian Dugan. Tipografia „Școala Română”, Cîmpulung.

Începînd cu nr. 10/18 ianuarie 1925, tipografia „Școala Română”, Vatra Dornei.

149. *HACU*. Cernăuți. 1924—1931. Apare cînd poate. Fondator : Sol. Redactor șef : Mombo. Prețul unui număr după invoială. Pentru idioți... gratis. Redacția și administrația „Junimea” Cernăuți.

Este o revistă satirică scrisă de mină și desenată, apoi multiplicată mecanic.

150. *FREAMĂTUL*. Revistă social-politică-literară. Cîmpulung. 1 septembrie 1924 — 1 octombrie 1924 ?. Apare lunar. Director Aurel Hutu. Tipografia „Școala Română”. Cîmpulung Moldovenesc.

151. *CODRUL COSMINULUI*. Buletinul Institutului de Istorie și Limbă, Cernăuți. 1924—1939. Apare anual. Director Ion I. Nistor, membru al Academiei Române, profesor universitar. Tiparul la Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Anul 1925.

152. *ANUARUL Universității din Cernăuți*. Cernăuți. 1925/1926—1927/1928 ?. Anual. Editura Universității. Tiparul la Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

153. *CALENDARUL* pe anul... 1925—1926. Cernăuți. Editat de Consistoriul arh. ort. orient. al Bucovinei. Tiparul la Tipografia „Mitropolitul Silvestru”.

154. *CALENDARUL POPORULUI CREȘTIN* pe anul 1925. Suceava. Editura autorului Orest Tarangul.

155. *SENTINELA ROMÂNĂ*. Gazetă ilustrată bilunară pentru luminarea poporului. Vatra Dornei. 19 aprilie 1925 — 28 martie 1926. Director : Valerian Dugan, Tipografia „Școala Română”, Vatra Dornei.

Începînd cu nr. 22/20 septembrie 1925, schimbă subtitlul în „Gazetă ilustrată populară”. Apare în locul gazetei „Arcașul”. Păstrează numerozația și anul de apariție al acestei reviste.

156. *ANUARUL* Liceului internat „Regele Ferdinand I” din Storojineț, Bucovina. Storojineț. 1925/1926—1927.

157. *ANUARUL* funcționarilor primăriei Cernăuți. Cernăuți. 1925.

158. *DREPTUL NOSTRU*. Craiova, Cernăuți, Chișinău, București. 1925—1932 ; 1937—1944.

159. *ANUARUL* Liceului real ortodox nr. 1, fosta școală reală Cernăuți. Cernăuți. 1925/1926 ; 1927/1938.

160. *GAZETA POPORULUI*. Organ al Partidului Național. Cernăuți. 29 martie 1925 — 12 iunie 1927. Apare în fiecare duminică. Redactor responsabil : Ion Bezuscu. Tipografia I. Balan, Cernăuți.

Începînd cu nr. 54/19 septembrie 1926, nu mai poartă subtitlu. Începînd cu nr. 65/30 ianuarie 1926, poartă subtitlul „Organ al Ligii Apărării Național Creștine“. Începînd cu nr. 34—35/1 ianuarie 1926, director Traian Brăileanu. Începînd cu nr. 40/31 ianuarie 1926, redactor responsabil Vasile Filipciuc. Începînd cu nr. 58/14 noiembrie 1926, redactor responsabil T. Tcaciuc. Începînd cu nr. 75/15 mai 1927, redactor responsabil Aureliu Șt. Morărescu. Începînd cu nr. 8/17 mai 1925. Tipografia Universitară (F. Hanicki), Cernăuți. Începînd cu nr. 28/1 noiembrie 1925, Tipografia „I. Balan“, Cernăuți. Începînd cu nr. 34/16 decembrie 1925, tiparul la tipografia „Mercur“ (Balan), Cernăuți. Începînd cu nr. 34—35/1 ianuarie 1926, Tipografia universitară (F. Hanicki), Cernăuți. Începînd cu nr. 55/10 octombrie 1926, Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

161. *SFATUL NOSTRU*. Gazetă săptămînală pentru popor. Cîmpulung (Bucovina). 27 decembrie 1925 — 28 februarie 1926. Săptămînal. Editor Aurel Hutu. Redactor responsabil Aurel Hutu. Tipografia „Eminescu“, Cernăuți.

Începînd cu nr. 2/3 ianuarie 1926, tipografia „Școala Română“ : Cîmpulung Moldovenesc.

Anul 1926.

162. *LIBERTATEA POPORULUI*. Organ politic săptămînal. București, Storojineț. 1—7 august 1926 — 9 decembrie 1937. Apare săptămînal. Director proprietar I. C. Dragomirescu. Prim redactor Teodor Ruptureanu.

Este organul de presă al Partidului Poporului. Începînd cu nr. 6/18 septembrie 1928, redacția și administrația se mută la Storojineț (Bucovina). Apare sub direcția d-lui I. C. Dragomirescu, vicepreședinte al organizației județului Storojineț. Nu indică tipografia. Începînd cu nr. 1—2/23 iunie 1929, tiparul la Întreprinderile de Arte Grafice „Îndreptarea“, București.

164. *MONITORIUL OFICIAL* al județului Rădăuți. Rădăuți. 1926. Apare bilunar. Tipografia „Unirea“ Rădăuți.

163. *CALENDARUL POPORULUI* pe anul 1926. Suceava. Tiparul la Tipografia „Modernă“.

165. *GAZETA AGRICULTORILOR*, organ al Sindicatului din Rădăuți — Bucovina. Rădăuți 1926 ; 1928.

166. *MONITORUL OFICIAL* al județului Cernăuți. Cernăuți. 1926.

167. *BULETINUL OFICIAL* al Camerei de Comerț și de Industrie Cernăuți. Cernăuți. 1926—1939.

168. *MONITORUL JUDEȚULUI CÎMPULUNG*. Cîmpulung 1926.

169. *MONITORUL* județului Suceava. Suceava. 1926—1932. Apare lunar. Tipografia „Bucur Orendovici“, Suceava. Din 1933 schimbă titlul în *BULETIN OFICIAL* al județului Suceava (Vezi „Crainicul Cetății“ nr. 1—2, anul I, 1933).

170. *FĂT-FRUMOS*. Revistă de literatură și folclor. Suceava, ianuarie 1926 — decembrie 1944. Odată la două luni. Redactor Leca Morariu. Editori Leca Morariu și Bucur Orendovici. Tipografia „Modernă“, Suceava.

Începînd cu nr. 1/1928 nu mai poartă subtitlu. Începînd cu nr. 1/1929, poartă subtitlul : Literatură-Artă-Știință-Viață Socială. Din ianuarie 1934, redacția și administrația la Cernăuți. Din iulie 1940, redacția și administrația la București. Din septembrie 1941, redacția și administrația la Cernăuți. Din martie 1944, redacția și administrația la Rîmnicu Vilcea. Începînd cu nr. 1/1928, editor O.L.M. Octavia Lupu Morariu. Începînd cu nr. 5/1928, nu mai apare O.L.M. ca editor. Începînd cu nr. 1/1929, director Leca Morariu. Începînd cu nr. 1/1940, secretar de redacție : Octavia Lupu Morariu. Începînd cu nr. 1/1929, tipografia H. Beiner, Suceava. Începînd cu nr. 3/1931, tiparul la tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Începînd cu nr. 5/1931, tiparul la tipografia H. Beiner, Suceava. Începînd cu nr. 1/1932, tipografia „Bucovina“, I. E. Torouțiu, București. Începînd cu nr. 1/1933, tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Începînd cu nr. 5-6/1933, tiparul la tipografia „Gutman și Zuckermann“, Cernăuți. Începînd cu nr. 1-2/1935, tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți, și „Bucovina“, I. E. Torouțiu, București. Începînd cu nr. 4-6/iulie-septembrie 1940, tipografia „Presa“, D. Andreescu, București. Începînd cu nr. 5/septembrie-octombrie 1941, tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Începînd cu nr. 2-3/martie-iunie 1944, tipografia „Unirea“ Rîmnicu Vilcea. Începînd cu nr. 4-6/iulie-decembrie 1944, tipografia „Gutenberg“, Rîmnicu Vilcea.

171. *VIATA ALBINELOR*. Foaie lunară pentru albinari. Cernăuți, ianuarie 1926 — octombrie-decembrie 1928. Apare lunar. Direcția : conducerea administrativă tehnică și proprietar Temistocle E. Prelici, președintele asociației. Conducerea redacțională pentru textul român Temistocle Prelici, pentru textul german și rutean Filip Fedorowicz. Secretar de redacție M. Dumanschi. Girant responsabil Temistocle Prelici. Tipografia „Mercur“, Cernăuți.

Începînd din martie 1927, nu mai apare secretar de redacție M. Dumanschi.

Anul 1927.

172. *BUCOVINA*. Revistă lunară de drept, sociologie și criminologie. Doctrină. Legislație și Jurisprudență. Sociologie generală. Știință, clinică și legislație penitenciară comparată. Antropologie și antropometrie. Psihiatrie și patologie criminală. Cernăuți, martie 1927 — ?. Apare lunar. Director : C. Rădulescu. Prim redactor G. Alexianu. Secretar de redacție și redactor responsabil I. Iacoban — stagiar avocat. Comitetul de redacție : C. I. Parhon, A. Ștefănescu-Galați, Tr. Brăileanu, Gălănescu Pyk. Tipografia H. Czopp, Cernăuți.

173. *CALENDARUL* pe anul... Cernăuți. 1927—1937. Edat de Consiliul eparhial ortodox al Bucovinei. Tiparul la „Tipografia Mitropolitul Silvestru”.

174. *CALENDARUL POPORULUI* pe anul 1927. Cernăuți. Redactat de prof. dr. Calistrat Șotropa. Editura „Eminescu”.

175. *CALENDARUL*. Organizației partidului poporului din Bucovina, pe anul 1927. Cernăuți. Tipografia „Luceafărul”.

176. *CALENDARUL POPORULUI*, pe anul ...1927—1932. Cernăuți. Redigat de Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina. Tiparul la tipografia „Mitropolitul Silvestru”. Cernăuți.

177. *REVISTA TINERIMII*, organ de cultură a societății „Tinerii”. Cernăuți, Mihăileni. 1927—1928, 1930—1931—1935. Redacția și administrația Sinăuții de Jos, județul Rădăuți. Director Filimon Rusu. Tiparul la Tipografia Carol Lențer, Siret, la Dorohoi, la tipografia „Mitropolitul Silvestru”. Cernăuți.

Din 1929 schimbă titlul în *MOLDOVA LITERARĂ* (1929—1933), apare tot la Mihăileni (jud. Dorohoi), redacția și administrația la Sinăuții de Jos, județul Rădăuți. Printre colaboratori îi găsim pe bucovinenii: Gheorghe Antonovici, Traian Chelariu, Eusebiu Camilar, George Drumur, Petre Iroaie, Teofil Lianu, Aspazia Munte, George Nimigean, Ion Roșca, Mircea Streinul, Iulian Vesper, etc.

178. *INDREPTAREA*. Organ al Partidului Poporului din Bucovina. Cernăuți. 25 decembrie 1927 — 24 decembrie 1928. Apare în fiecare duminică. Redactor responsabil Ilie Roșca. Tiparul la Tipografia H. Czopp. Cernăuți.

179. *LUCEAFĂRUL CARPAȚILOR*. Gazetă ilustrată pentru împrietenirea sufletească, curată, trainică și puternică a românilor de pretutindeni. Rădăuți. 14 august 1927 — ?. Apare lunar. Sub îngrijirea lui Valerian Dugan. Tiparul la tipografia Iosif Cassvan, Rădăuți.

Continuă revista *SENTINELA ROMÂNĂ*. Se pare că a apărut un singur număr.

180. *VOINȚA ȚĂRĂNIMII*. Organul Partidului Țărănesc. Organizația Bucovinei și Hotin. Cernăuți. 13 martie 1927 — 24 aprilie 1927. Săptăminal. Director Dr. R. Reuț. Redactor responsabil Vasile Miclescu. Tipografia „Eminescu”. Cernăuți.

181. *SPECTATORUL*. Revistă săptăminală pentru propagandă artistică și literară. Cernăuți. 29 octombrie 1927 — 21 aprilie 1928. Săptăminal. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”. Cernăuți.

182. *PROGRESUL*. Revistă economică, socială și statistică. Cernăuți. martie 1927 — martie/aprilie 1930. Lunar. Director administrativ: avocat Vasile Ungureanu. Editor și redactor: prof. Filaret Dobos. Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei”. Cernăuți.

183. *REVISTA FILOLOGICĂ*. Organ al Cercului de studii filologice de pe lângă Facultatea de Filozofie și Litere din Cernăuți. Februarie, iunie 1927 — octombrie 1928 ?. Apare de trei ori pe an (februarie, iunie, octombrie). Director Al. Procopovici. Tiparul la Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”. Cernăuți.

184. *CURIERUL SURDO-MUȚILOR*. Organul Surdo-Muților din Moldova de Sud. Cernăuți, aprilie, mai, iunie 1927 — octombrie 1927/martie 1928. Apare trimestrial. Editor, proprietar și redactor responsabil Teodot Cernăuțeanu. Tipografia „Mercur”, Cernăuți.

185. *CIRLIGAȘUL*. Cernăuți. 6 decembrie 1927 — ?. Cîrligașul se împarte gratuit la cei săraci ...cu Duhul. Ctitor Cijic. Redactor Gugu și Toniniuliucu. Conducător dr. Cravată.

Este o revistă satirică scrisă de mîna și desenată, apoi multiplicată mecanic. Se pare că redactor responsabil a fost un oarecare Petcu. Am văzut un singur număr.

186. *BULETINUL* Facultății de științe din Cernăuți. Cernăuți. 1927—1938. Directori G. Bădărău, M. Gușuleac, I. Prelipcean.

187. *BULETINUL* Camerei de agricultură a județului Cernăuți. Cernăuți 1927.

188. *URZICA*. Revistă umoristică, satirică și de... spirit. Cernăuți. 1927 — ?. (Vezi „Făt Frumos” nr. 2/1927).

189. *CUVINTUL RĂDAUȚILOR* [Politic]. Rădăuți. 1927 ?—1928 ?. Tiparul la Tipografia „Independența” București. Apare săptămînal.

Anul 1928.

190. *CALENDARUL ROMÂNESC* pe anul 1928. Cernăuți. Redactat de prof. Calistrat Șotropa. Editura „Eminescu”, Cernăuți.

191. *SATIRUL*. Revistă umoristică ilustrată. Cernăuți. 20 iunie 1928 — 4 ianuarie 1931. Apare lunar. Redactor responsabil Erast Carabăț. Tipografia H. Czopp. Cernăuți.

Începînd cu nr. 6/25 decembrie 1928, redactor responsabil Constantin Tarnoveschi. Începînd cu nr. 2/10 iulie 1928, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”. Cernăuți.

192. *ECOU DE CODRU*. Organ de publicitate al Societății inginerilor silvici din Administrația Fondului Bisericesc, Cernăuți. Cernăuți, iulie 1928 — aprilie/septembrie 1930. Apare lunar. Redacția și administrația ing. E. Holubaș. Redactor responsabil ing. E. Holubaș. Tipografia „Glasul Bucovinei”. Cernăuți.

193. *BULETINUL*. Asociației membrilor corpului didactic primar din județul Cîmpulung. Cîmpulung Bucovina. 1928. Apare bilunar.

194. *CEAS*. Cernăuți. 1928—1940.

195. *ALMANAHUL POPORULUI*. Cernăuți. 1928—1931.

196. *FOAIA OFICIALĂ* a Arhiepiscopiei și Mitropoliei Bucovinei. Cernăuți, Succava. 1928.

197. *LUCEAFĂRUL CARPAȚILOR*. Rădăuți. 1928 ?. (Vezi „Făt Frumos”, nr. 1/1928).

198. *ÎNDREPTAREA*. Organ al Partidului Poporului din Bucovina. Cernăuți. 1928 ?. Tiparul la tipografia Czopp, Cernăuți.

199. *POLITICA*. Cernăuți. 1928 ?. (Vezi „Crainicul Cetății” nr. 7—12/1934).

200. *ANUARUL* Liceului ortodox de băieți, fost Liceul Real Ortodox Nr. 1 Cernăuți. Cernăuți 1928—1931.

Anul 1929.

201. *TRIBUNA*. Cotidian independent. Cernăuți. 1 noiembrie 1929 — 28 februarie 1930 ?. Apare zilnic. Redactor responsabil Em. Cososchi. Tipografia „Eminescu“, Cernăuți.

202. *CLOPOTELUL*. Organ învățătoresc. Storojineț. 26 septembrie 1929 — 5 ianuarie 1930. Apare bimensual. Redactor responsabil T. Zegrea. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

Începînd cu nr. 3/30 octombrie 1929, tipografia „Văduva după Iosef Lipa“, Storojineț.

203. *MESERIAȘUL DER GEWERBETREIBENDE*. Organ pentru meseriași și micii industriași din Bucovina. Cernăuți. ianuarie 1929 — mai 1929 ; ianuarie 1932 — iulie 1933 ; ianuarie 1934 — martie 1934 ; octombrie 1936 — ?. Apare lunar. Girant responsabil Carl Mayerowicz. Editor Max Weissmann. Tipografia „Mercur“, Cernăuți.

Din ianuarie 1932 schimbă subtitlul în „Organ oficios al Uniunii Corporațiilor meseriașilor și micilor industriași din Bucovina“. Din noiembrie 1932 schimbă subtitlul în „Organ oficios al Uniunii Corporațiilor meseriașilor și micilor industriași din Bucovina și al Uniunii Generale a micilor industriași patroni din România“, filiala Cernăuți. Din octombrie 1936 schimbă subtitlul în „Organ oficios al Uniunii Gremiilor și Producătorilor din Bucovina — Gremiul Producătorilor din Bucovina, Uniunii Generale a micilor industriași și meseriași patroni de toate breslele din România Mare, Regiunea Bucovina și Cernăuți. Din mai 1932, girant responsabil Anton Zawada.

204. *EVENIMENTUL LITERAR*. Cernăuți. 1929.

205. *ANUARUL...* învățămîntului primar din Regiunea XIV Cernăuți. Cernăuți. 1929.

206. *AVINTUL ȚĂRANIST*, organ al tineretului național-țărănesc din Bucovina. Cernăuți. 1929.

207. *DESROBIREA*. Cîmpulung Moldovenesc. 1929—1930.

208. *ALMANAHUL SPECIAL DIN BUCOVINA ȘI BASARABIA* — pentru industrie și comerț. Satu Mare. 1929.

Anul 1930.

209. *ALMANAHUL POPORULUI ILUSTRAT*. Mică enciclopedie practică. Carte folositoare pentru toți. 1930 (III). Cernăuți. Editura proprie a autorului I. Nichita. Tiparul la Institutul de arte grafice „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Anul 1931 (IV), tiparul la Tipografia Universității.

210. *MUNCA INTELECTUALĂ*. Solia Moldovei de Sus. Ziar literar și artistic. Cernăuți. 2 februarie 1930 — 16 martie 1930 ?. Apare săptămînal. Director Eugen Liteanu. Redactor Valerian D. Cudla. Tipografia „M. Ebner“, Cernăuți. Începînd cu nr. 3/16 martie 1930 nu mai poartă subtitlu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți. Începînd cu nr. 2/16 fe-

bruarie 1930, secretar de redacție Julius Plumbeanu. Tipografia „Mercur“, Cernăuți. Nu am văzut decît trei numere.

211. *REVISTA BIRTAȘILOR*. Organ oficial al corporațiilor birtașilor bucovineni. Cernăuți. 25 februarie 1930 — 21 februarie 1931 ?. Apare neregulat. Director și redactor responsabil Hermann Ruff. Tipografia „A. Hornik“, Cernăuți. Apare în limbile română și germană. Nr. 1—2/12 februarie 1931, tipografia „Mercur“, Cernăuți.

212. *BULETINUL MIHAI EMINESCU*. Lămuriri pentru viața și opera lui Mihai Eminescu. redactate cu concursul lui Gh. Bogdan Duică și G. Ibrăileanu, dr. Leca Morariu. Cernăuți. 1930—1944. Trei pe an. Tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți.

Începînd cu fascicola 8/1932, redactat cu concursul lui Bogdan Duică. Începînd cu nr. 12/1934, director Leca Morariu. Începînd cu nr. 17/1939, secretar de redacție Octavia Lupu Morariu. Numerele 8 și 9/1932, tiparul la Institutul de arte grafice „Bucovina“ I. E. Torontîu, București. Începînd cu nr. 18/1940, tipografia „Mitropolitul Silvestru“ Cernăuți. Începînd cu nr. 19/1941 redacția și administrația la București, tipografia „Lumina“ Piatra Neamț. Începînd cu nr. 2/1942 redacția și administrația la Cernăuți, tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Începînd cu nr. 21/1943, redacția și administrația la Rîmnicu Vilcea, tipografia „Gutenberg“, Rîmnicu Vilcea. Au apărut în total 22 fascicule repartizate astfel pe ani : 1930(3), 1931 (4), 1932 (3), 1933—1944 (cite una pe an).

Din program : „Revista de față va încerca să adune material bun pentru evidențierea rîului-suflet Eminescu și pentru cunoașterea revărsării sale în rîul-suflet al națiunii românești“²⁷⁰.

213. *VREMEA NOUĂ*. Organ al Partidului național-liberal de sub conducerea d. George Brătianu. Suceava. 14 iulie 1930 — 1 noiembrie 1931 ?. Săptămînal. Redactor responsabil dr. Max Rosenstrauch. Editura „Vremea Nouă“. Tipografia „Herman Beiner“, Suceava.

Începînd cu nr. 2/11 iulie 1930, redactor responsabil Virgil Ionescu, avocat. Începînd cu nr. 12/26 septembrie 1930, tipografia „Modernă“ Suceava. Începînd cu nr. 1/18 ianuarie 1931, redacția și administrația la Cernăuți, redactor responsabil Balanciuc Vasile, tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

La 12 iunie 1930, o parte din membrii marcantî ai conducerii organizației județene Suceava a Partidului Național Liberal, printre care profesorul I. Bereznițchi, dr. Victor Morariu, prof. univ. Dimitrie Voevidca, dr. R. Gassauer, Ștefan Pavelescu, Virgil Ionescu adoptă o moțiune prin care aderă la noul Partid Național Liberal (George Brătianu).²⁷¹ Congresul de constituire a organizației județene Suceava a P.N.L. (Georgist) are loc la 26 octombrie 1930. Cu acest prilej au fost alese organele de conducere ale noului partid : C. Ifrim — președinte, Ilarion Bereznițchi — vicepreședinte, Virgil Ionescu — secretar, R. Gassauer — casier, A. Alischievici, M. Cărăușu, I. Chozdoear, V. Modreanu, Sp. Morariu, Șt. Pavelescu, dr. Max. Resenstrauch, A. Tilleman, N. Turtureanu, I. Viorescu membri²⁷².

214. *MONITORUL COMUNAL* al primăriei oraşului Vatra Dornei. Vatra Dornei. 1930—1931.

Anul 1931.

215. *BULETINUL OFICIAL ŞCOLAR* al judeţului Storojineţ. Storojineţ. 1931—1932.

216. *ALMANAHUL ARMONIEI*. Societatea „Armonia” Cernăuţi. Cernăuţi, Rîmnicu Vilcea. 1931/1932 ; 1942/1943.

217. *LUPTĂTORUL* — organ independent de nouă îndrumare politică. Cernăuţi. 1931—1932 ? Redactor şi girant responsabil Eugen Popovici. Tiparul la Tipografia „Mitropolitului Silvestru”. Cernăuţi.

218. *CRONICA ROMANEASCA LA CERNAUȚI*. Cernăuţi. 29 martie 1931—14 iunie 1931 ? Apare în fiecare duminică. Redactor responsabil Eusebiu Vicol. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”. Cernăuţi.

Începînd cu nr. 6/17 martie 1931, Eusebie Vicol apare şi ca director.

219. *MONITORUL COMUNAL*, Cernăuţi. 1931.

220. *BULETINUL* cercului fizicienilor din Cernăuţi. Cernăuţi. 1931.

221. *CODRII BUCOVINEI* — organ de publicitate a Societăţii inginerilor silvici din Administraţia Fondului Bisericesc Ortodox Român din Bucovina. Cernăuţi, 1931. Redacţia Şcoala silvică Rădăuţi.

222. *LUMEA NOASTRĂ*. Revistă editată de profesorii Institutului de orbi şi surdo-muţi „Regina Maria” din Cernăuţi şi Comitetul şcolar de pe lângă această şcoală. Cernăuţi. mai 1931/aprilie 1932. Apare lunar cu excepţia lunilor iulie şi august. Redactor responsabil Dimitrie Rusceac. Tiparul la Imprimeria Institutului de orbi şi surdo-muţi din Cernăuţi.

223. *INFORMATORUL BUCOVINEI*. Ziar politic independent. Cernăuţi. 30 august 1931 — 25 octombrie 1931 ? Apare săptămînal. Redactor responsabil George I. Vasiliu. Tipografia „Mercur” Cernăuţi.

224. *REVISTA ASOCIAȚIEI CORPULUI DIDACTIC MEDICO-PEDAGOGIC DIN ROMANIA*. Cernăuţi. Septembrie 1931 — septembrie/decembrie 1936. Apare lunar cu excepţia lunilor iulie şi august. Redactor responsabil Dimitrie Rusceac. Tiparul la Institutul de orbi şi surdo-muţi „Regina Maria”, Cernăuţi.

Începînd cu nr. 1-3/ianuarie—martie 1932, redactor responsabil Ion Guga. Începînd cu nr. 7-8/ septembrie—octombrie 1932, redactor responsabil Francisc Marcinovschi. Începînd cu nr. 5-6/mai—iunie 1933, redactor responsabil Napoleon Scalat. Începînd cu nr. 3-6/martie—iunie 1934, redactor responsabil D.D. Scorpan.

225. *INDRUMAREA*. Gazetă independentă. Rădăuţi. 2 octombrie 1931—15 aprilie 1933. Apare lunar. Redactor responsabil A. Cernovschi. Tiparul la Tipografia „Arta” Rădăuţi.

Începînd cu nr. 3/1 noiembrie 1931, girant responsabil I. Leontovici. Începînd cu nr. 4/4 decembrie 1931, director A. Cernovschi. Tipografia „Unirea” Rădăuţi. Începînd cu nr. 5/29 iulie 1932, poartă subtitlul Gazetă independentă Politico-Literară. Tipografia „Arta” Rădăuţi. Începînd

cu nr. 6/4 septembrie 1932, subtitlul *Gazetă independentă*. Începînd cu nr. 7/7 octombrie 1932, tipografia „Unirea”. Rădăuți. Începînd cu nr. 8/12 decembrie 1932 schimbă subtitlul în „ziar literar-politic”. Începînd cu nr. 10/6 martie 1933 poartă subtitlul „Gazetă literar-culturală”. Tipografia „Arta” Rădăuți.

226. *IZBÎNDA LUMINII*. Organ învățătoresc independent. Storojineț. 22 octombrie 1931—31 decembrie 1932. Apare săptămînal. Director T. Zegrea. Tipografia „Faust” Storojineț.

227. *CURIERUL PROVINCIAL BUCOVINEAN*. Foaie săptămînală independentă. Storojineț. 23 octombrie 1931—8 noiembrie 1931. Apare săptămînal. Redactor responsabil Radu T. Cancer. Tipografia „Zimmet” Storojineț.

Nr. 1 apare în limba română și germană. Începînd cu nr. 2 ediția în limba română este dublată în limba germană. Pentru ediția germană redactor responsabil Alfred Sperber.

228. *INDRUMAREA NOUĂ*. *Gazetă independentă*. Rădăuți. 23 decembrie 1931 — 16 septembrie 1932. Apare de două ori pe lună. Redactor responsabil P. Julinski. Tipografia „Arta” Rădăuți.

229. *REVISTA DE PEDAGOGIE*. Organ al Institutului și Seminarului Pedagogic Universitar Cernăuți. Cernăuți. 1931—1932 ?. Apare în patru caiete trimestriale. Director C. Narly, profesor universitar. Tiparul la Institutul de arte grafice „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București.

În anul 1931 a apărut un singur volum, iar în anul 1932 Caietul I—II și III—IV. Caietul I—II, tiparul la Institutul de arte grafice „Văcărești”, București. Caietul III—IV, la tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

230. *GAZETA GOSPODARIILOR*. Cernăuți. 1931—1932. Apare lunar. Responsabil Iakob Rosenstock. Tipografia „Eminescu” Cernăuți.

Începînd cu nr. 1/1 aprilie 1932 poartă subtitlul *Revistă lunară independentă*. Nu am văzut decît două numere. Primul din anul 1931, fără dată de apariție purtînd mențiunea *Ediție de propagandă*. Al doilea număr, aprilie 1932.

231. *ȚARA FAGHILOR*. *Revistă de literatură și folclor*. Soloneț—Suceava, Iunie 1931 — mai 1932. Apare lunar. Director Constantin Milici. Redactor Eusebiu Camilar. Tiparul la „Tipografia Română”, Suceava.

Începînd cu nr. 2/iulie 1932, nu mai figurează ca redactor Eusebiu Camilar. Revista este rodul dragostei și pasiunii pentru literatură a țărânului Constantin Milici, care și-a vîndut vitele din bătătură pentru a-și procura banii necesari tipăririi. „Ne-am aîntat de dragul inimii și al țării noastre de a scoate la lumină o revistă nouă pe plaiurile Moldovei de nord... Vrem să scoatem la lumina zilei pe lîngă producții culte, și acele minunate producții ale poporului, adevărate comori de simțire, de credință și de datini, în care se oglindește sufletul simplu și înflăcărat de poezie, căci oricine vrea să cunoască, să înțeleagă un popor — îl va cunoaște și-l va înțelege numai prin simțămintele lui cristalizate în poezia datinilor și a credințelor. Și-s atît de frumoase și atît de scumpe comorile sufletești ale poporului nostru... În aceste producții stă ascunsă

taina cea mare, comoara cea neprețuită, piatra cea mai scumpă a neamului“ 273.

232. *CRAINICUL BUCOVINEI*. Ziar politic independent. Cernăuți. 30 octombrie 1931 — 6 martie 1932. Apare săptăminal. Redactor responsabil I. Teodorescu. Tipografia „Mercur“ Cernăuți.

Începînd cu nr. 7/13 decembrie 1931, redactor responsabil Gh. A. Vasiliu.

233. *REVISTA PĂDURILOR*. Fondului Bisericesc Ort. Rom. al Bucovinei. Organ de publicitate al Societății Inginerilor Silvici din Ad-ția Fondului Bisericesc Ort. Rom. Cernăuți. Rădăuți. ianuarie, februarie 1931—1933, 1934. Apare lunar sub îngrijirea unui comitet de redacție. Redactor responsabil N. Pașcovici, inginer silvic. Tipografia „Arta“ Rădăuți.

Începînd cu nr. 3—6/martie — iunie 1931 își schimbă titlul în *CODRII BUCOVINEI*. Organ de publicitate al Societății Inginerilor Silvici din Ad-ția Fondului Bisericesc Ort. Rom., Cernăuți. Redacția Școala Silvică Rădăuți. Apare sub îngrijirea unui comitet. Redactor responsabil N. Pașcovici. În ianuarie 1932 apare un supliment cuprinzînd Darea de seamă asupra Adunării generale extraordinare a Societății Inginerilor Silvici din Ad-ția Fondului Bisericesc Ort. Rom. al Bucovinei, din 23 ianuarie 1932. Tiparul la Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei“, Cernăuți. Începînd cu anul III, 1932—1933 apare o dată pe an.

Anul 1932.

234. *LEGIUITORUL ROMÂN*. Revistă săptăminală conținînd toate legile, regulamentele, deciziunile ministeriale de interes general. Cernăuți. 19 martie 1932—26 martie 1932?. Apare săptăminal. Redactor A. Kupferschmidt. Tipografia „Arta“ (F. Weiner-Ernst), Cernăuți.

Am văzut numai două numere.

235. *CREDINȚA APOSTOLICĂ*. — În puterea Duhului Sfînt. Revistă religioasă. Burdujeni — Suceava. 1932—1934.

236. *ÎN PREAJMA GÎNDULUI*. Revistă de cultură generală. Cernăuți. noiembrie 1932 — mai/iunie 1933. Apare lunar sub conducerea unui comitet. Tiparul la Tipografia „Bernhard Leischer“, Siret.

Începînd cu nr. 13/decembrie 1932 — ianuarie 1933 schimbă subtitlul în *Revistă de cultură*. Tipografia „Carol Lențer“, Siret. Începînd cu nr. 2/februarie 1933, redactor, responsabil Aurel Fortuna. Începînd cu nr. 3-4/martie—aprilie 1933, schimbă subtitlul în „*Revistă de Studii, Știință și Literatură*“. Director Jean Pohonțu. Redactori C. V. Țicaliuc, G. Crep, V. Popovici-Spad. Redactor responsabil Aurel Fortuna. Începînd cu nr. 7-8/iulie—august 1933, schimbă titlul în *ORIZONT*. Literatură-Critică-Știință.

237. *FOAIA SĂTEANULUI*. Cernăuți. 2 octombrie 1932—12 noiembrie 1933. Apare în fiecare duminică. Redactor responsabil dr. C. Jeleriu. Tiparul la Tipografia Universității, Cernăuți.

238. *VOLUNTARUL BUCOVINEAN*. Organul Uniunii foștilor voluntari, Regionala Bucovina, Cernăuți. 8 martie 1932—17 decembrie 1933,

Redactor responsabil dr. Constantin Zoppa. Tiparul la Societatea tipografică, Cernăuți.

239. *BULETINUL OFICIAL* al județului Storojineț. Storojineț. 1932—1938 ; 1941—1942.

240. *RENAȘTEREA* — organul Federației salariaților și pensionarilor publici din Moldova de Sus. Cernăuți. 1932.

241. *GARDA BUCOVINEI*. Rădăuți. 1932—1933.

242. *CĂRVUNARUL*. — Săptăminal independent. Cimpulung Moldovenesc. 1932.

243. *CALENDARUL POPORULUI* — publicat de Societatea pentru cultură din Bucovina. Cernăuți. 1932/1933—1935.

244. *CHEMAREA VREMII*. — Revistă lunară economică și culturală. Cernăuți. 1932.

245. *BASARABIA DE AZI*. Ziar cotidian de informație. Cernăuți. 1932.

246. *GLASUL SUCEVEI*. Suceava. 1932. Au apărut numai câteva numere. (Vezi „Crainicul Cetății” nr. 2-3/1933).

Anul 1933.

247. *PAGINI JURIDICE*. Doctrină-Jurisprudență-Legislație. Cernăuți. 15 iunie 1933—15 mai 1940. Apare lunar. Comitetul de redacție : Camil Ionescu — Prim Președinte, Nicolae Pelin, Anton Iliese, dr. Nicu Popescu-Președinte de secție, Gheorghe Gh. Panu — Prim Procuror Tribunalul Cernăuți. Secretar D. Tușinschi. Cu concursul domnilor Ilie Țabrea, Al. Popîrlan, magistrați-asistenți cu gradul de prim-președinți de tribunal la Înalta Curte de Casație și Justiție. Tipografia „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 1/15 iulie 1936, nu mai apare Nicu Popescu în comitetul de redacție, iar Constantin. D. Tușinschi nu mai este menționat ca secretar, ci numai în comitetul de redacție. Începînd cu nr. 1/16 iulie 1937, nu mai apare în comitetul de redacție Nicolae Pelin. Începînd cu nr. 4/15 noiembrie 1937, Gheorghe Panu nu mai apare în comitetul de redacție. Redactori și proprietari responsabili, Anton Iliese și Constantin D. Tușinschi.

248. *CROITORUL*. Revista croitorilor din Bucovina. Cernăuți. 1933.

249. *TEMPO*. Cernăuți. 1933.

250. *GAZETA MATRIMONIALĂ*. Ziar popular independent. Cernăuți. 1933.

251. *ASOCIAȚIA* salariaților comerciali și industriali. Cernăuți. 1933.

252. *SFETNICUL PLUGARULUI*. Revistă lunară independentă. Cernăuți, iulie 1933—octombrie 1933 ?. Apare lunar. Director și redactor responsabil D. C. Petzi. Nu indică tipografia. Am văzut numerele pe lunile iulie, septembrie și octombrie 1933.

253. *GAZETA ILUSTRATĂ TRIICOLORUL*. Organul de publicitate al societății populare „Triicolorul” Rădăuți. 15 august 1933—septembrie 1935.

Apare neregulat. Redacția, administrația și direcția : Comitetul Central al Societății populare „Triicolorul” Rădăuți (Bucovina). Tipografia

Văd. Blondovschi, Rădăuți.

Începînd cu nr. 14/septembrie 1934, tiparul la Tipografia „Artă”, Rădăuți.

254. *CRAINICUL CETĂȚII*. Revistă culturală sub conducerea unui comitet. Literatură—Istorie—Artă—Știință—Viață socială și economică. Suceava—Burdajeni. 1933—1934. Apare lunar. Redactor : Gh. Maxim. Tipografia „Bucur Orendovici”, Suceava.

Începînd cu nr. 7—12/1934 schimbă subtitlul în Revistă de cultură.

255. *FREAMĂT*. Revistă de Literatură, Știință și Artă. Siret (Bucovina), octombrie 1933—1936. Apare lunar. Redactori A. Frunză și Ion Freamăt, Băncescu Octav. Tipografia „Carol Lențer”, Siret.

Din noiembrie 1933, schimbă titlul în *FREAMĂT LITERAR*. Păstrează același subtitlu. Începînd din noiembrie 1933, director Aurel Fortuna, secretar de redacție I. Șt. Băncescu. Din octombrie 1934, figurează ca redactor și Octav Băncescu.

Programul publicației apare abia în nr. 2—3 (noiembrie—decembrie 1933) sub titlul de „Indiferentism decadent” și face o veridică descriere a vechiului tirg al Siretului, a cărui condiție era a mai tuturor orașelor noastre în care nu se întimpla nimic : „Siretul, bătrîn oraș în nordul Moldovei, cu monumente istorice care vorbesc de vremuri apuse, e astăzi uitat parcă și de Dumnezeu și de oameni... Nici un fel de activitate sau mișcare pe orice teren, deși există și aici cîteva societăți, care societăți însă, figurează doar cu numele... Nici un fel de activitate, ei din contra, un indiferentism condamnat față de tot ce e frumos, înălțător și demn de atenția publicului. *Freamătul*, această mică înfiripare publicistică a apărut în condiții modeste deoarece, dintru început, nu avem nici mijloace și nici posibilitate să edităm o publicație mai reușită... *Freamătul* nostru literar apare ca o necesitate și e menit să umple un gol care se simte și a satisface unele puncte care pînă astăzi au rămas încă nesatisfăcute” 27).

Publicul cititor al revistei era format din intelectualii din zonă, elevii, micii funcționari și meșteșugari ai Siretului, țăranii.

Așa cum aflăm din titlu, revista era prin excelență, una literară, printre colaboratori numărîndu-se bucovinenii Leca Morariu, Traian Chelariu, George Nimigean, Neculai Roșca, Anca Țurcanu, Octavian Olinici, Nicolae Tăutul.

Un merit deosebit în editarea revistei revine profesorului Nicodim Ițcuș care, sub diferite pseudonime (Naty, D. Pinzaru) semnează interesante articole privind istoria acestor locuri, atît de încărcate de mărețe fapte de glorie românească : „Crimpele din trecutul Siretului” (nr. 7—9/1935), „Pe urmele unei cetăți medievale la Siret” (nr. 7—12/1936). Același neobosit cărturar, este preocupat pentru punerea în valoare, în cadrul muzeelor sătești, a valorilor materiale și spirituale românești de pe aceste meleaguri („Organizarea muzeelor sătești” nr. 4—6/1935).

256. *CRAI NOU*. Literatură—Critică—Informație. Cernăuți, 1 iunie 1933—?. Lunar. Redactori : Teofil Lianu și Leon Șandru. Redacția : Piața Cosminului (jud. Cernăuți). Tiparul la tipografia „Mercur”, Cernăuți.

Nu am văzut decât primele două numere. Printre colaboratori îi aflăm pe : Neculai Roșca, Tudor Ulmanu, Traian Chelariu, Aspazia Munte, N. Ropcean, Mircea Streinul, Gh. Antonovici, Ghedeon Coca, E. Ar. Zaharia, George Nimigeanu, Jean Pohonțu, Victor Măgură, Cristofor Vițencu.

257. *ORIENT*. Suceava. 15 iunie 1933 — ?. (Vezi „Crai Nou”, Cernăuți, nr. 1/iunie 1933).

258. *MUGURI*. Rădăuți. 1933 ? — ?. Redactor Mihai Horodnic. Era o revistă școlară literară.

259. *ADEVĂRUL BUCOVINEI*. Organ independent democrat. Cernăuți. 30 octombrie 1933 — ?. Săptăminal. Proprietar și redactor șef Simon Hacker. Redactor responsabil I. Landesberg. Tipografia A. Hornick, Cernăuți.

260. *VIATA BUCOVINEI*. Revistă de analiză și cronică economică, socială, culturală și politică. Cernăuți. 15 aprilie 1933 — mai/iunie 1935. Apare lunar. Redactor Erast Carabăț. Tipografia Universității, Cernăuți. Începînd cu nr. 4—5/1 octombrie 1933, redactor E. Cososchi. Tiparul la atelierele „Adevărul”, București.

Propagînd în scrisul ei idei dintre cele mai avansate la timpul respectiv, revista se situează la loc de cîste alături de publicațiile apărute în perioada interbelică care au îndeplinit un rol important în realizarea aspirațiilor democratice, progresiste, pentru rezolvarea celor mai acute probleme sociale și politice ale țării.

261. *ANUARUL* Universității „Regele Carol II” din Cernăuți. Cernăuți. 1933/1934—1937/1938 ?. Editat de profesorul Ion. I. Nistor, rectorul Universității. Tiparul la Institutul de arte grafice „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Anul 1934.

262. *GAZETA PROPRIETARILOR. FAUSBESITZER ZEITUNG*. Cernăuți. 1934.

263. *MUNȚII NOȘTRI*. Foaie de luptă și propagandă naționalistă-creștină. Cernăuți. 23 octombrie 1934 (anul II nr. 10) — 25 decembrie 1937 De două ori pe lună. Sub conducerea unui comitet. Redactor responsabil Ioan Salahor. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

264. *CALENDARUL...* Edat de Consiliul Eparhial ortodox al Bucovinei. Cernăuți. 1934, 1936.

265. *BULETINUL ASOCIAȚIUNII*. „Cercul de studii de drept public” din Cernăuți. Cernăuți. 1934.

266. *PLAI*. Cernăuți. 1934. (Vezi „Freamăt literar” nr. 3—5/1934).

267. *ORION*. Rădăuți. 1934.

268. *ANUARUL*. Gimnaziului de băieți „Lațcu Vodă”, Siret. Siret. 1934/1935.

269. *CALENDARUL DE SERVICIU AL FUNCȚIONARULUI COMUNAL* (notar, secretar, casier, etc.), pe anul 1934. Cernăuți. Redactat și editat de E. O. Cratchi. Tiparul la Tipografia Universității, Cernăuți.

270. *CUVÎNTUL PREOTESC*. Organ profesional. Rădăuți. ianuarie 1934 — nr. 1 31 decembrie 1939. Apare lunar. Redactor responsabil preot dr. I. Zugrav. Tipografia „Arta“ Rădăuți.

Începînd cu nr. 1/1 ianuarie 1936 apare bilunar. Începînd cu nr. 4/15 februarie 1936, redactor responsabil preot V. Cocinschi. Începînd cu nr. 10/15 mai 1936, redactor responsabil preot dr. I. Zugrav. Începînd cu nr. 17—10/1—15 septembrie 1937, redactor responsabil preot V. Cocinschi. Secretar de redacție preot Oreste Gherasim. Începînd cu nr. 1—2/1—30 ianuarie 1939, redactor responsabil Vasile Mironovici. Nu mai apare Oreste Gherasim ca secretar de redacție. Începînd cu nr. 21-24/1-31 decembrie 1939, tipografia Văd. Blondovschi, Rădăuți.

271. *SUCEAVA*. Gazetă de îndrumare cultural-națională, educație cetățenească și informații. Suceava. 6 decembrie 1934—25 decembrie 1937. Apare săptămînal. Fără redactor responsabil, fiecare articol fiind semnat. Tipografia „Școalelor“, Suceava.

Începînd cu nr. 2/13 decembrie 1934, redactori Ștefan Pavelescu, Gh. Maxim, Em. Ionescu. Începînd cu nr. 20/1 decembrie 1935, schimbă subtitlul în „Gazetă bilunară de informații și îndrumare națională“. Redactori administrativi: Sp. Morariu, Gh. Maxim. Nu mai figurează ca redactori Șt. Pavelescu și Em. Ionescu. Începînd cu nr. 22/1 ianuarie 1936, redactor Gheorghe Maxim. Tiparul la „Tipografia Română“, fostă „Școala Română“, Suceava. Începînd cu nr. 29/15 mai 1936, tipografia „Școalelor“ Suceava. Începînd cu nr. 36/9 aprilie 1937, schimbă subtitlul în „Gazetă de îndrumare economică, național-culturală și de informații“. Redactor Ștefan Pavelescu. Apare lunar. Redactor responsabil Spiridon Morariu. Tipografia „Română“, Suceava.

272. *CERNĂUȚI MEDICAL*. Revistă lunară de medicină generală. Cernăuți. noiembrie 1934 — martie, aprilie 1940. Fondator: medic general docent dr. Gheorghe Pîrvulescu. Tipografia și Litografia Emil Cărnărșchi.

Anul 1935.

273. *BULETINUL* Camerei de muncă Cernăuți. Cernăuți. 1935.

274. *SUFLET ROMÂNESC*. ziar de cultură națională și informații. Vatra Dornei. 1935. Apare lunar. Director V. I. Vasilii.

275. *ICONAR*. Cernăuți. septembrie 1935—1937. Apare odată pe lună. Director Liviu Rusu și Mircea Streinuț. Secretari de redacție Ion Negură și George Drumur. Tiparul la Tipografia „Mitropolitul Silvestru“ Cernăuți.

276. *INSEMNĂRI SOCIOLOGICE*. Cernăuți. 5 aprilie 1935—1940? Odată pe lună. Director Traian Brăileanu, profesor de sociologie la universitatea din Cernăuți. Tiparul la Tipografia Bucur Orendovici, Suceava. Începînd din ianuarie 1936, tiparul la Tipografia „Mitropolitul Silvestru“ Cernăuți. Din august 1940 tiparul la „Institutul de arte grafice al ziarului Universul“, București. Redacția și administrația în București.

277. *GÎNDIREA ECONOMICĂ*. Economie—Finanțe—Critică. Cernăuți. martie 1935 — mai/iunie 1935. Apare lunar. Director Leon Proca. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“ Cernăuți.

278. *ASOCIAREA*. Foaia profesioniștilor și pensionarilor creștini din județul Storojineț, martie 1935 — martie 1936. Director T. Zegrea. Tiparul la „Tipografia Muncitorilor“, Cernăuți.

Începînd cu nr. 2/aprilie 1935, tipografia „Litera“ Cernăuți. Începînd cu nr. 3/ianuarie 1936, schimbă subtitlul în Foaia județului Storojineț (Organ patriotic-național-profesional-economic-cooperatist). Tipografia „Lippa“, Storojineț. Începînd cu nr. 4/februarie 1936, Organ patriotic-național-economic-cooperatist.

279. *PREGĂTIREA PROFESIONALĂ*. a ofițerilor și agenților de poliție din Inspectoratul Regional (Cernăuți). Cernăuți, aprilie 1935 — ?. Apare lunar într-un număr limitat de exemplare numai pentru uzul funcționarilor Regiunii. Fascicola I. Sub direcțiunea Inspectoratului Regiunii. Tipografia Bucur Orendovici, Suceava.

280. *CUVINTE NOUĂ*. Revistă literară, științifică și folclorică a liceului „Dimitrie Cantemir“ Cozmeni, județul Cernăuți. noiembrie/deceembrie 1935 — septembrie/octombrie 1937. Apare o dată pe lună. Sub supravegherea profesorului Ioan, Gh. Niculescu. Tipografia Kramer & Selzman, Cozmeni.

Începînd cu nr. 2 septembrie — octombrie 1937 organul „Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina“, secția Cozmeni. Serie nouă.

Anul 1936.

281. *VRAJA CEREMUȘULUI*. Revistă culturală. Vijnîța-Storojineț. februarie 1936 — mai/iunie 1936. Apare lunar. Director Eugen Tiron. Tiparul la Tipografia și legătoria Școalei de arte și meserii gr. II, Roman.

282. *VOCEA DORNELOR*. Ziar săptămînal independent. Vatra Dornei. 10 mai 1936 — 1 decembrie 1936 ?. Apare duminica. Director Vasile Grigorovici. Responsabil Vasile Grigorovici. Tipografia „Unirea“, Vatra Dornei.

Nr. 9/1 decembrie 1936 are subtitlul schimbat în „Organ bilunar independent“.

283. *MONITORUL județului Cîmpulung*. Cîmpulung Moldovenesc 1936—1938 ; 1941 ; 1945—1949.

284. *BULETIN OFICIAL*. Serviciul de învățămînt local. Cernăuți. 1936—1940.

285. *ANUĂRUL GENERAL* al municipiului Cernăuți. Cernăuți. 1936.

286. *BULETIN*. Clubul Rotary Cernăuți. Cernăuți. 1936.

287. *OCOLUL SILVIC*. din Administrația Fondului bis. ort rom. Bucovina. Organ profesional. august/septembrie 1936 — ianuarie/iunie 1939. Apare lunar. Rădăuți. Redactor responsabil ing. N. Pașcovici. Tipografia „Arta“ Rădăuți.

288. *ȚARA ȘIPENIȚULUI*. Organ al Societății cultural-naționale „Țara Șipenițului“. Revistă de cultură și luptă națională. Cuciurul Mare-Iladilău. iulie 1936 — ? Odată la două luni. Apare sub conducerea domnilor Pompei Atanasiu, Constantin Iacob, Teofil Lianu și Cicerone Mucenic. Prim redactor Pompei Atanasiu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

289. *SILVICULTORUL*. Organul „Societății forestierilor și pădurilor din Bucovina”. Rădăuți — Vatra Dornei. 1936—1938.

290. *DOINA NISTRULUI*. Revistă de cultură generală și propagandă națională. Organ al societății „Doina Nistrului”, Cernăuți, 8 iunie 1936 — decembrie 1936 ? . Apare sub conducerea unui comitet. Nu indică periodicitatea apariției. Redactor responsabil I. I. Georgescu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți. Este revista societății „Doina Nistrului” înființată la Cernăuți în 25 martie 1934, al cărui scop era : „...de a răspindi cultura în masele populare”²⁷⁵. În vederea realizării scopului propus „...societatea va organiza șezători artistico-culturale, conferințe, serbări, concursuri pentru dansuri și costume naționale precum și pentru datini strămoșești, culegeri folclor”²⁷⁶. În contextul creșterii pericolului de război, a politicii revizioniste a Germaniei naziste și Ungariei hortyste, făcându-se ecoul hotărîrii poporului român de a-și apăra independența și integritatea teritorială, în nr. 2/decembrie 1936 se spunea : „Revista noastră... spune cu această ocazie, răspicat, că se încadrează hotărît, fără șovăire, în Liga Antirevizionistă, constituindu-se din acest moment în Comitet al croicei Ligi. Toți cei ce pulsează viața aici, comemorează în această zi, jubileul crezului nostru care este și crezul eroicei Ligi, bază ideologică a națiunii întregi — Indestructibilitatea fruntariilor noastre. Decît o brazdă, dăm veseli singele nostru, al tuturor. Declarația noastră constituie un jurămint solemn... Solemnitatea jurămintului nostru se întărește azi și prin comemorarea tuturor martirilor unității noastre naționale din toate vremile, în această măreață zi de unire a tuturor românilor sub un singur sceptru în hotarele istorice”²⁷⁷.

291. *DRUMUL DREPT*. Revistă politică, economică și socială. Cernăuți. 28 mai 1936 — 17 decembrie 1937. Apare bilunar. Șef redactor dr. Siegfried Rosenzweig. Redactor responsabil Martin Pașec. Tiparul la tipografia „Lynotype”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 10/31 ianuarie 1937 nu mai apare dr. Siegfried Rosenzweig redactor șef. Apare sub conducerea unui comitet de redacție. Începînd cu nr. 3/6 iulie 1936, tiparul la Tipografia „Arta”, Cernăuți.

Anul 1937.

292. *COMERT ȘI MESERIE*. Cernăuți. 1937.

293. *FRONTUL ROMÂNESC AL BUCOVINEI*. Cernăuți. 14 februarie 1937 — 10 aprilie 1938. Apare săptămînal. Director R. Cîndea. Redactor responsabil Dionisie Onciul. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

294. *GÎNDURI CREȘTINEȘTI PENTRU ZIDIREA SUFLETEASCĂ A POPORULUI*. editate de Consiliul eparhial Cernăuți. Cernăuți. [1937]—[1938].

295. *STRAJERUL*. Cîmpulung Moldovenesc. 1937 ? — ?. (Vezi „Însemnări Sociologice” nr. 2/1937).

296. *ANUARUL Mitropoliei Bucovinei*. Cernăuți. 1937.

297. *EȘIT-A SĂMĂNĂTORUL SĂ SEMENE SĂMINȚA SA...* Revistă religioasă-morală de îndrumare pentru popor. 1 ianuarie 1937 — decembrie 1937. Cîmpulung Moldovenesc. Apare lunar. Revista apare sub

conducerea unui comitet format din P.P.C.C. preoți A. Hutu — Cimpulung, Gh. Pașcanu-Botuș, O. Sabin — Fundu Moldovei de Sus, Diacon Țugui — Cimpulung. Redactor și administrator P.C. Pr. Arcadie Hutu. Tipografia „Școala Română”, Cimpulung Moldovenesc. Începînd cu nr. 2/februarie 1937, schimbă subtitlul în „Revistă religioasă-morală pentru propovăduirea cuvîntului dumnezeiesc în popor”. Începînd cu nr. 3/martie 1937, înlocuiește în subtitlu cuvintele „Revistă religioasă-morală” cu „Revistă creștin-ortodoxă”.

298. *BULETINUL*. Inspectoratului regional școlar Cernăuți. Cernăuți. 1937.

299. *CALENDARUL POPORULUI*, pe anul 1937. Asociația învățătorilor din Bucovina. Cernăuți. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

300. *CALENDARUL ȘI AGENDA PENTRU TOATE CATEGORIILE* de profesioniști intelectuali pe anul 1937. Cernăuți. Redactat de E. O. Cratchi. Tiparul la Tipografia Universității.

301. *ORIENTĂRI NOI*. Revistă culturală generală. Comănești—Suceava. ianuarie 1937—iunie 1937. Lănar. Comitetul de redacție al revistei: Aurelian Cimpan, Simion Ghiță, Petre Jugaru, Mihai Horodneciuc, Gavril Rusu, Grigore Băltățeanu, Tipografia „Școalelor”, Suceava.

Din februarie—martie 1937 schimbă subtitlul în „Revistă de educație și cultură”. Din aprilie/mai/iunie 1937, redactor responsabil Aurelian Cimpan, tipografia „Editura noastră” București.

Revista este editată de un grup de învățători din Comănești și din împrejurimi. „Paginile revistei vor fi larg deschise pentru chestiuni școlare, pedagogice, sociologice, de educație, literare, critice, etc.”²⁷⁸). Printre articolele mai interesante publicate în această revistă menționăm: „Pentru o literatură morală și națională”, „Educație și obligativitate”, „Valoarea științelor naturale în școala primară”, „Orientarea profesională” etc.

302. *TIMPUL EMINESCIAN*. Săptămînal pentru Bucovina, Basarabia, Moldova, Maramureș. Cernăuți. 1937.

303. *CAIETUL STRĂJERULUI* — OETR, Straja Țării. Rarancea, Cernăuți, 1937.

Anul 1938.

304. *ARTA*. București, Cernăuți. 1938.

305. *ANUARUL*. Reuniunii muzical-dramatice „Ciprian Porumbescu” Suceava. Alcătuit de Ștefan Pavelescu. Editura Reuniunii. Tipografia „Herman Beiner”, Suceava. 1938/1939 — 1939/1940.

306. *DEȘTEAPTĂ-TE CREȘTINE*. Organ al Partidului Național Creștin din Bucovina și Maramureș. Cernăuți. 1938.

307. *BULETINUL*. Spitalului de boli mintale și nervoase Cernăuți. Cernăuți. 1938—1939.

308. *MONITORUL ȚINUTULUI SUCEAVA*. Cernăuți. 15 septembrie 1938—15 septembrie 1940. Apare bilunar. Tiparul la Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului — Imprimeria Centrală.

Începînd cu nr. 17/15 septembrie 1939, tiparul la tipografiile „Glasul Bucovinei” și „Mitropolitul Silvestru” Cernăuți. Începînd cu nr. 13/1 septembrie 1940, redacția și administrația se mută la Vatra Dornei. Tipografia „Școala Română”, Cîmpulung Moldovenesc.

309. *GAZETA DIMINETII*. Cotidian independent de informație. Cernăuți. 1938. Apare în limba română și germană.

310. *FOND ȘI FORMĂ*. Critică generală și specială. Specificul și pitorescul limbii. Cernăuți. 1938—1944. Apare neregulat. Director Leca Morariu.

Începînd cu nr. 2/1944, secretar de redacție Octavia Lupu Morariu. Tipografia „Gutenberg”, Rîmnicu Vilcea.

311. *BRITANICA*. Revistă literară pentru răspîndirea culturii britanice. Cernăuți. martie 1938 / aprilie 1939. Apare lunar. Director fondator : Prof. Gh. Petrescu — Prim. Redactor șef : prof. Constantin A. Calafeteanu. Tipografia „Glasul Bucovinei” Cernăuți.

Începînd cu nr. 5/octombrie 1938, redacția și administrația la Craiova. Redactor Pamela Young. Tipografia „Ramuri” Craiova.

312. *LUMINA*. Organ profesional al cantorilor bisericești din eparhia Bucovinei, Cernăuți. 28 octombrie 1938 — aprilie 1939. Apare lunar. Director și redactor responsabil Onufrei Dobrea. Tipografia „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

313. *CALENDAR CREȘTIN*. pe anul 1938. Cernăuți. Tiparul la Mitropolia Bucovinei.

314. *REVISTA DOMNIȚA ILEANA*. Revistă culturală a societății „Domnița Ileana” de la liceul ortodox, clasa a 8-a, apărută cu ocazia serbării de fine de an. Cernăuți. 15 iunie 1938. Ocazional. Tiparul la Institutul de arte grafice „Mercur” Cernăuți.

Anul 1939.

315. *SUCEAVA*. Organ zilnic al Ținutului Suceava, răspînditor de graiu, simțire, faptă și gînd românesc. Cernăuți. 1 ianuarie 1939 — 30 decembrie 1939 ?. Apare zilnic. Director Romulus Cîndea. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 95/28 aprilie 1939, redactor responsabil Ion Humencu.

316. *ORIZONT*. Cernăuți. martie 1939 — martie 1940. Apare lunar. Director și proprietar Octav Rusu. Tipografia „Steiner”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 2/iulie 1939, tipografia „Credința Ortodoxă”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 3/octombrie 1939, secretar de redacție Virgiliu Ioan Ionescu. Începînd cu nr. 4/1939, Virgiliu Ioan Ionescu nu mai figurează ca secretar de redacție. Tipografia „Mitropolitul Silvestru” Cernăuți.

317. *CALENDARUL*. pe anul 1939. Cernăuți. Editat de Mitropolia Bucovinei. Tiparul la tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

318. *CALENDAR CREȘTIN* pe anul 1939, 1940, 1943. Cernăuți. Editura Mitropoliei Bucovinei. Tiparul la tipografia „Mitropolitul Silvestru” (1939 și 1940). Tiparul la Tipografia „Glasul Bucovinei” Cernăuți (1943).

319. *MIORITA*. Revistă literară a străjerilor din Cernăuți. Cernăuți. 15 septembrie 1939 — 15 noiembrie 1939 ?. Apare bilunar. Sub condu-

cerea unui comitet compus din Bănăţeanu T, Deculescu F, Tăutu N. Tipografia „Viaţa străjerescă”, Cernăuţi.

Anul 1940.

320. *CALENDARUL OSTAŞULUI*, pe anul 1940. Societatea pentru cultura şi literatura română, Cernăuţi. Alcătuit de Ion Negură. Tiparul la Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuţi.

321. *MUGURI*, Revista Societăţii literare-ştiinţifice „Bogdan-Drăgoş”, Rădăuţi. Rădăuţi februarie 1940 — aprilie 1940. Apare lunar. Redactori D. Vicol şi A. Cucu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuţi.

322. *GRAIU BUCOVINEAN*. Revistă literar ştiinţifică a străjerilor din Storojineţ, mai 1940 — ?. Apare lunar. Director responsabil profesor Manoil Haivas. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuţi.

A apărut un singur număr.

Anul 1941.

323. *CALENDARUL EPARHIAL* pe anul 1941. Suceava.

324. *BULETINUL ADMINISTRAŢIEI PROVINCIALE A BUCOVINEI*. Cernăuţi. 1 septembrie 1941—15 iunie 1942?. Apare de două ori pe lună, sub îngrijirea serviciului de Presă şi Propagandă. Tipografia „Bucovina”, Cernăuţi.

Începînd cu nr. 2/1 octombrie 1941, schimbă titlul în *MONITORUL OFICIAL AL BUCOVINEI*. Începînd cu nr. 7-8 ianuarie 1942, tipografia „Glasul Bucovinei”, Cernăuţi. Începînd cu nr. 12/15 martie 1942, apare cu un supliment (Supliment la Monitorul Oficial al Bucovinei).

325. *BUCOVINA*, ziar de afirmare românească, 1941—1944, Cernăuţi.

326. *ANUARUL* Liceului Ort de fete „Elena Doamna”, Cernăuţi. Întocmit de E. Tarangul. Tipografia „Glasul Bucovinei”, Cernăuţi. 1941—1942; 1942—1943.

Anul 1942.

327. *SĂNĂTATEA SATELOR*. Revistă pentru răspindirea cunoştinţelor folositoare. Cernăuţi. 25 iunie 1942—25 decembrie 1943. Apare lunar. Publicată de către Directoratul Departamentului Sănătăţii din Guvernământul Bucovinei. Tipografia şi editura „Bucovina”, Cernăuţi.

Începînd cu nr. 2/25 iulie 1942, Tipografia Societăţii Naţionale de Editură şi Arte Grafice „Dacia Traiană”, sucursala Cernăuţi. Începînd cu nr. 5/25 octombrie 1942, director dr. Octavian Lupu.

328. *BULETINUL INDUSTRIEI ŞI COMERŢULUI*. Săptămînal de luptă şi informaţie economică. Cernăuţi. 16 august 1942—21 octombrie 1942? Apare săptămînal. Director C. Bivolaru. Prim-redactor V. Porumbiţă. Tipografia Societăţii Naţionale de Editură şi Arte Grafice „Dacia Traiană”, sucursala Cernăuţi.

Începînd cu nr. 6/13 septembrie 1942, apare sub conducerea unui comitet de redacţie.

329. *CĂMINUL NOSTRU*. Artă, ştiinţă, economie în cămin. Cernăuţi, decembrie 1942—aprilie 1943? Apare trimestrial. Revistă de îndrumări artistice, ştiinţifice şi economice în cămin, editat de Şcoala de gospodă-

rie urbană, Cernăuți, de sub conducerea d-rei directoare Cornelia Vintu. Redactoare responsabilă d-na prof. Areta Băcu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

330. *BUCOVINA LITERARĂ*. Supliment săptăminal. Cernăuți. Apare cu concursul Societății Scriitorilor Bucovineni. An. II, nr. 31/26 octombrie 1942—27 februarie 1944.

Începînd cu nr. 38/21 februarie 1943, supliment al ziarului „Bucovina“. Tipografia Societății Naționale de Editură și Arte Grafice „Dacia Traiană“, Cernăuți. Începînd cu nr. 42/21 martie 1943, supliment duminical al ziarului „Bucovina“. Începînd cu nr. 52/30 mai 1943, supliment literar al ziarului „Bucovina“. Începînd cu nr. 57/4 iulie 1943, prim redactor George Drumur.

331. *PRIMAVERI*. Revista elevelor Școlii normale de fete Cernăuți. 1942—1943? Nu menționează periodicitatea. Președintă de onoare d-na Stela Popescu profesoară. Comitetul de eleve: Președintă Lucreția Clocotici. Membri: Aglaia Lateș, Alex. Cuciureanu, Aurora Cuciureanu, Cornelia Tegzeșiu, Elena Manoliu, Aurelia Sireteanu, Natalia Cojocar. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

332. *ARTA*. Cernăuți. 1942. Redactor C. Bivolaru. (Vezi „Făt Frumos“ nr. 2/1943).

333. *BULETINUL OFICIAL AL BUCOVINEI* cu supliment, Cernăuți 1942.

334. *BULETINUL...* Directoratului Sănătății din Guvernământul Bucovinei. Editat de Directoratul Sănătății și Ocrotirilor Sociale. Cernăuți. 1942—1943.

335. *REVISTA ARON PUMNUL* a elevilor liceului teoretic de băieți „Aron Pumnul“ din Cernăuți. Cernăuți. 1942—1943. Apare trimestrial. Tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți.

Începînd cu nr. 2/1942, apare trimestrial.

336. *REVISTA ELENA DOAMNA*, publicată de elevele Liceului Ortodox de Fete „Elena Doamna“, Cernăuți. Cernăuți. 1942—1943/1944. Apare trimestrial. Tipografia „Glasul Bucovinei“, Cernăuți.

337. *REVISTA BUCOVINEI*. Cernăuți, ianuarie 1942—noiembrie/deceembrie 1944. Apare lunar. Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina. Secretari de redacție: Traian Cantemir, Dragoș Vitencu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

Din aprilie 1944 redactori: Constantin Loghin și Dragoș Vitencu. Din noiembrie/deceembrie 1944, redactor Constantin Loghin, tiparul la Institutul de arte grafice G. Mathieu, Timișoara.

Revista este înființată de un grup de tineri și talentați condeieri grupați în Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina și Societatea scriitorilor bucovineni. Din program: „Editînd această revistă, Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina este în tradiție. Sintem în plin război mondial. Universitatea cernăuțeană nu mai există, cel puțin temporar. Chiar și în aceste împrejurări vitrege oricărei

acțiuni literare, setea de cultură de la noi, izvorită dintr-o îndelungată tradiție culturală și alimentată generații de vizionari, se cere satisfăcută. Sufletul Bucovinei este mereu avid de cultură, de mai multă lumină" 279.

Anul 1943.

338. CRONICAR. Îndreptar pentru cultură, literatură și artă. Cernăuți, decembrie 1943—ianuarie 1944. Apare lunar. Prim redactor George Noveanu. Secretar de redacție G. Z. Antonescu. Comitetul de redacție : George Z. Antonescu, Constantin Bivolaru, George Drumur, Dumitru Isac, Artur Noveanu, Dan Smintinescu, Isidor Todoran, George Todoran, Aurel Vasiliu, E. Ar. Zaharia, Tipografia Mitropoliei Bucovinei, Cernăuți.

339. POPASURI. Organ de informații și educație național-cetățenească. Cimpulung Bucovina, 15 august 1943—20 martie 1944. Săptăminal. Apare sub îngrijirea unui comitet. Proprietar și redactor responsabil Constantin Dascălu-Dănilă. Tipografia Leon Ungureanu, Cimpulung Moldovenesc.

Începînd cu nr. 2/22 august 1943, fondator și director Constantin Dascălu-Dănilă. Începînd cu nr. 5/12 septembrie 1943, secretar de redacție I. E. Dănilă.

Începînd cu nr. 18—19/20 ianuarie 1944, I. E. Dănilă nu mai apare secretar de redacție. Începînd cu nr. 11/1 noiembrie 1943, tiparul la tipografia „Dragoș Grădinaru“, Cimpulung Moldovenesc.

340. BUCOVINA MEDICALĂ. Cernăuți, ianuarie 1943—august/deceembrie 1943 ? Apare lunar. Director dr. I. Nandriș. Secretar de redacție dr. I. Găină. Comitetul de redacție : dr. I. Bruja, dr. I. Bulbuca, dr. Cardaș, dr. M. Cilievici, dr. Gh. Constantinescu, dr. Ștefan Drăgușan, dr. V. Georgescu, dr. T. Hnidei, dr. Gh. Ioaneți, dr. C. Iubaș, dr. Josan, dr. E. Isopescu, dr. O. Lupu, dr. M. Maxim, dr. C. Mihaescu, dr. I. Morăreanu, dr. Astra Nandriș, dr. D. Petrovan, dr. I. Petrescu, dr. E. Petreanu, dr. A. Patricianu, dr. T. Răileanu, dr. O. Sicorschi-Ionescu, dr. D. Stoleru, dr. Gr. Ursache, dr. Alex. Vrinceanu, dr. Gr. Tabacaru, dr. I. Teleman, dr. L. Turcan. Tipografia „Mitropolitul Silvestru“, Cernăuți.

341. BUCOVINA FORESTIERĂ. Pădure. Vinat. Pescuit. Revistă pentru studierea bogățiilor naturale ale Bucovinei. Cernăuți, ianuarie/martie 1943—aprilie/iunie 1943 ? Apare trimestrial. Comitetul de redacție : director ing. Ilie Dan, redactor ing. Ștefan Garbu, membri : ing. Aurel Voloseciuc, ing. Ioan Ratan. Secretar de redacție ing. Teodosie Botezat. Nu indică tipografiile.

342. DEȘTEPTAREA. Fundația culturală regală „Regele Mihai I“, regională Bucovina. Cernăuți. 1—15 februarie 1943—15 martie 1944. Apare bilunar. Tipografia Societății Naționale de Editură și Arte Grafice „Dacia Traiană“, sucursala Cernăuți.

343. GAZETA INDUSTRIEI ȘI COMERȚULUI DIN BUCOVINA. Publicație oficială a Asociației Generale a Industriașilor și Comercianților din Bucovina. Cernăuți. 1 mai 1943—25 decembrie 1943. Apare de trei

ori pe lună sub îngrijirea unui comitet de direcție. Tipografia Societății de Editură și Arte Grafice „Dacia Traiană”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 3/30 mai 1943, director V. Noveanu, secretar de redacție ing. D. Popescu.

344. *FOAIA PLUGARILOR STOROJINETENI*. Organ oficial al Camerei Agricole a județului Storojineț. Storojineț, octombrie 1943—februarie/martie 1944. Apare lunar. Comitetul de redacție: ing. Șerban Flondor, ing. agr. insp. Dumitru Ralea, dr. Teodor Sîntu, ing. silvic. Gh. Protopopescu. Secretar de redacție ing. I. Resmeriță. Tipografia „Glasul Bucovinei”, Cernăuți.

Începînd cu nr. 3—4/decembrie 1943—ianuarie 1944, apare ca secretar de redacție și Vasile I. Bota. La titlul se adaugă — în colaborare cu secția locală „Iancu Flondor” a Societății pentru cultură din Bucovina.

345. *ANUARUL*. Muzeului Bucovinei — istorie, arheologie, etnografie. Cernăuți 1943—1944.

Anul 1944.

346. *REVISTA MAZILILOR ȘI RAZEȘILOR*. Organ de luptă pentru afirmarea românească. Cernăuți, ianuarie 1944. Apare lunar. Proprietar Societatea Mazililor și Razeșilor. Secretar de redacție Vasile Vitencu. Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți.

Se pare că a apărut un singur număr.

347. *MUNCA INTELECTUALĂ*. Solia Moldovei de Sus. Cernăuți. 1944.

348. *CALENDARUL CREȘTIN* pe anul 1944. Cernăuți. Tipografia Mitropoliei Bucovinei.

349. *ALMANAHUL ZIARULUI BUCOVINA* pe anul 1944. Cernăuți. Editura Societății naționale de arte grafice „Dacia Traiană”, sucursala Cernăuți.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. * * * *Răpirea Bucovinei după documente autentice*, București, 1875, p. IX.
2. Raimund Friederich Kaindl — *Geschichte der Bukowina. Dritter Abschnitt Die Bukowina unter der Herrschaft des österreichischen Kaiserhauses (seit 1774)*. Czernowitz, 1898, p. 6.
3. Dr. Aurel Morariu — *Bucovina 1774—1918*, București, Editura I. E. Torou-
liu, 1915, p. 13.
4. * * * *Răpirea Bucovinei după documente autentice*, București, 1875, p. IX.
5. Dr. Aurel Morariu, *Op. cit.*, p. 22.
6. Ibidem.
7. P. S. Aurelian — *Bucovina — descriere economică însoțită de o hartă*,
București, 1876, p. 15.
8. Dr. Aurel Morariu — *Op. cit.*, p. 26.
9. Ion I. Nistor — *Românii și rutenii în Bucovina*, București, 1915, p. 19.
10. Mihai Cărăușu, Ștefan Lemny, *Un episod din trecutul bisericii Mirăuți —
Suceava*, în Revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, nr. 9, p. 773—775.
11. Erich Prokopowitsch, *Die Rumanische national bewegung in der Bukowina
und der Dako-Romanismus*, Köln, 1965, p. 28.
12. Ion Nistor, *Istoria bisericii din Bucovina și a rostului ei național-cultural
în viața românilor bucovineni*, București, 1916, p. 7—17.
13. Teodor Balan, *Răscoala țăranilor din Ocolul Cimpulungului Moldovenesc
din anul 1805*, Cernăuți, 1923.
14. Mihai Iacobescu, *Revoluția de la 1848 în Bucovina*, în „Suceava” — Anua-
rul Muzeului județean, V. 1973, p. 23.
15. Erich Prokopowitsch, *Op. cit.*, p. 40.
16. Ion Nistor, *Un capitol din viața culturală a românilor din Bucovina (1774—
1857)*, București, 1916, p. 46.
17. I. Gh. Sbiera, *O pagină din istoria Bucovinei din 1848—1849, dimpreună
cu niște notițe despre familia Hurmuzachi*, Cernăuți, 1899, p. 12—13.
18. Mihai Iacobescu, *Op. cit.*, p. 24.
19. Teodor Balan, *Improprietărirea țăranilor din Bucovina în anul 1848 în
„Convorbiri literare”*, nr. 2/1944, p. 206—213.
20. „Bucovina”, Cernăuți, nr. 10/1849.
21. Ion I. Nistor, *Un capitol...*, p. 54.
22. „Bucovina”, nr. 10/1849.
23. Arhiva Muzeului județean Suceava, fond 1848, documentul „Fraților țărani
din Bucovina”, Voitincl. 6/17 noiembrie 1848.
24. I. Gh. Sbiera, *Op. cit.*, p. 13.
25. Arhiva Muzeului județean Suceava, fond 1848, documentul „Fraților țărani
din Bucovina”, Voitincl. 6/17 noiembrie 1848.
26. Al. Vasilescu, *Anii 1848—1849 în Bucovina*, în „Suceava”, supliment al
ziarului „Zori Noi”, iunie 1968.
27. Ibidem.

28. „Bucovina”, Cernăuți, nr. 1 și 11/1849.
29. Teodor Balan, *Colonelul Urban în Bucovina*, Cernăuți, 1926, p. 1—7.
30. „Bucovina”, Cernăuți, nr. 3, 5, 6/1849.
31. Ibidem, nr. 5/1849.
32. Petru Rezuș, *Contribuții la istoria orașului Rădăuți*, București, 1975, Editura Litera, p. 71—72.
33. „Bucovina”, nr. 9/1849.
34. Ibidem.
35. Ibidem, nr. 29/1849.
36. Fondul documentar Muzeul județean Suceava, Fond Ion Nistor, Istoria Bucovinei, manuscris dactilografiat, p. 117—118.
37. Teodor Balan, *Serbarea de la Putna*, Tipografia Mitropolitul Silvestru, Cernăuți, 1932, p. 13.
38. Ibidem.
39. Ion I. Nistor, *Consecințele războiului pentru neatîrnare asupra românilor din Bucovina și Basarabia*, în „Universitatea liberă”, Războiul neatîrnării 1877—1878; Conferințe ținute la Ateneul Român, 1927, p. 167—168.
40. Ion I. Nistor, *Op. cit.*, p. 168.
41. Ibidem, p. 171.
42. Teodor Balan, *Procesul Arboroasei*, Cernăuți, 1937.
43. Ibidem.
44. Ion I. Nistor, *Op. cit.*, p. 172.
45. „Familia”, nr. 25/1877.
46. Dr. I. Gh. Sbiera, *Familia Sbiera și Amintiri din viața autorului*, Cernăuți, 1899, p. 251.
47. Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina*, Cernăuți, 1926, p. 155.
48. Dr. I. Gh. Sbiera, *Op. cit.*, p. 336—339.
49. „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, nr. 36/8—20 mai 1894.
50. Arhivele Statului București, fond Casa regală, dosar nr. 56/1918, fila 7—12.
51. Erich Prokopovitsch, *Op. cit.*, p. 89.
52. Arhiva Muzeului județean Suceava, inv. 4 329, Ion I. Nistor, manuscris f. 7.
53. Nicolae Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, 1922.
54. Dimitrie Popovici, Studii literare, I, *Literatura română în epoca luminilor*, Cluj (Napoca), Editura Dacia, 1972, p. 279.
55. Nicolae Cărlan, *Semnificații ale proiectului de înființare a unui ziar: Novele sau Gazete românești, 1817*, lucrare prezentată la Sesiunea științifică din 1981 la Tg. Mureș.
56. Teodor Balan, *Teodor Racoc și „Chrestomaticul românesc”*, în „Codrul Cosminului”, Cernăuți, II—III, 1925—1926, p. 369.
57. Ibidem.
58. Ibidem, p. 351—352.
59. I. Lupaș, *Din trecutul ziaristicii românești*, editura Librăriei diecezane din Arad, 1916, p. 69—70.
60. Teodor Balan, *Op. cit.*, p. 37.
61. I. Lupaș, *Op. cit.*, p. 32.
62. Ibidem, p. 62.
63. Ibidem.
64. Ibidem.
65. Nicolae Cărlan, *Coordonate ale activității tipografice din nordul Moldovei până la 1830*, în *Pagini literare*, Suceava, 1983, p. 176.
66. I. Lupaș, *Op. cit.*, p. 64.
67. *Bibliografia românească veche*, București, 1944: Teodor Balan, *Istoricul artei grafice din Bucovina*, Cernăuți, 1937; Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina*, Cernăuți, 1926; Ion Nistor, *Istoria bisericii din Bucovina*, București, 1916; Mircea Tomescu, *Calendare românești, 1773—1830*, București,

ESDP, 1957; Georgeta Răduică și Constantin Răduică, *Calendare și almanahuri românești, 1711—1918*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981; Teodor Balan, Teodor Racoc și *Chrestomaticul Românesc*, în *Codrul Cosminului*, II—III, 1925—1926, Cernăuți, 1927; Nerva Hodoș și Al. Sadl Ionescu, *Publicațiile periodice românești*, București, Librăriile Sococ et comp și C. Sfetea, 1913; Erich Prokopowitsch, *Die Rumanische national bewegung in der Bukowina und der daco-romanismus*, Koln, 1965; Erich Beck, *Bibliographie zur Landeskunde der Bukowina*, Munchen, 1966; Rudolf Mosse, S. A., *Catalogul presei pe 1932* C. Caliga, *Almanahul dicționar al presei din România și a celei românești de pretutindeni*, București 1926; *Almanahul general al presei române*, București, Constanța, 1907—1909; 1912; 1925—1926; 1926—1927; I. G. Sbiera, *Familia Sbiera și amintiri din viața autorului*, Cernăuți, 1889; Nicolae Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, 1922; I. I. Nistor, *Din istoria calendarului nostru*, în *Calendarul Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, Cernăuți, 1914; Pop Alexandru, *Bibliografia publicațiilor periodice românești și a celor publicate în limbi străine în România sau de români în străinătate 1817—1887*, București, 1888; D. Marmeliuc, *Viața politică și presa românilor bucovineni după Unire*, în Ion I. Nistor, *Zece ani de la Unirea Bucovinei*, Cernăuți, 1928; Gavril Rotică, *Bucovina care s-a dus... Articole despre oameni, locuri, fapte*, București, Alcalay et Co., 1919; I. Lupaș, *Din trecutul ziaristicii românești*, editura Librăriei diecezane din Arad, 1916; I. Lupaș, *Contribuții la istoria presei românești ardelenice*, Sibiu, 1926; Ion I. Nistor, manuscris, *Istoria Bucovinei*, Fondul documentar al Muzeului Județean Suceava, inv. 4329; Nicolae Cărlan, *Contribuție la bibliografia românească veche (O lucrare de legislație militară — 1829)*, în „*Valori bibliofile din patrimoniul cultural național*”, I. Rîmnicu Vilcea, 1980, p. 131-138.

68. *Bibliografia românească veche*, IV, București, Sococ, 1944, p. 142—143.

69. *Calendarul pentru Bucovina*, Cernăuți. 1863.

70. Ibidem.

71. „*Bucovina*”, nr. 1/4 octombrie 1848.

72. Ibidem.

73. Ibidem.

74. Ibidem.

75. Ibidem, nr. 42/1848.

76. Ibidem, anul II, nr. 4, 6, 14, 15, 16/1849.

77. Ibidem, nr. 40, 41, 43/1849.

78. Ibidem, nr. 35 și 37/1849.

79. Ibidem, Suplimentul nr. 3/1848.

80. Ibidem.

81. Ibidem.

82. Ibidem, nr. 2/1848.

83. Ibidem, nr. 3/1848.

84. Ibidem, Suplimentul nr. 3/1848.

85. Ibidem, nr. 1/1848.

86. Ibidem.

87. Ibidem, nr. 3/1848.

88. Ibidem.

89. Ibidem.

90. Ibidem.

91. Ibidem, Supliment nr. 1/1848.

92. Ibidem, nr. 2/1848.

93. Ibidem, Supliment nr. 3/1848.

94. Ibidem.

95. Ibidem.

96. Ibidem, nr. 4/1848.

97. N. Bănescu, Gh. Barițiu, *Legăturile sale cu românii din celelalte părți*, în *Convorbiri literare*, XLII, 1908, vol. II, nr. 7, p. 18.

98. „*Bucovina*”, Cernăuți, nr. 16/1850.

99. T. Balan, *Refugiații moldoveni în Bucovina*, 1929, p. 31.

100. T. Balan, *Op. cit.*
101. Nicolae Iorga, *Istoria presei românești*, București, 1922, p. 95.
102. „Bucovina”, Cernăuți, nr. 6/1850.
103. *Ibidem*, nr. 5/1848.
104. *Ibidem*.
105. *Ibidem*.
106. *Ibidem*, nr. 3/1850.
107. Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române*, vol. III, p. 20.
108. *Ibidem*.
109. Ion I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, p. 183.
110. „Foaia Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina”, nr. 1/1 martie 1865.
111. Dr. I. G. Sbiera, *Familia Sbiera și Amintiri din viața autorului*, Cernăuți, Tipografia universitară i.r. a lui R. Eckhardt, 1899, p. 251.
112. Ion Grămadă, *Ciprian Porumbescu la România Jună*, în „Junimea Literară”, anul IX, 1912, nr. 2—3, p. 35.
113. „Aurora Română”, Cernăuți, nr. 4/1881.
114. Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina*, Cernăuți, 1926, p. 155.
115. *Ibidem*.
116. „Revista Politică”, Cernăuți, nr. 1/15 mai 1886.
117. *Ibidem*.
118. „Revista Politică”, Suceava, anul II, nr. 16, 17 și 19/1887, anul I, nr. 3/1886, anul III, nr. 22/1888.
119. *Ibidem*.
120. *Ibidem*, anul II, nr. 22/1886, anul II, nr. 5/1887, anul IV, nr. 13/1889.
121. *Ibidem*, anul IV, nr. 6/1889, anul V, nr. 18 și 19/1890.
122. *Ibidem*, anul III, nr. 10/1888.
123. I. G. Sbiera, *Op. cit.*, p. 336—339.
124. *Ibidem*.
125. „Deșteptarea”, Cernăuți, nr. 9/13 mai 1894.
126. „Încercări literare”, Cernăuți, nr. 1/13 februarie 1892.
127. „Deșteptarea”, Cernăuți, nr. 27/2 septembrie 1900.
128. *Ibidem*, nr. 28/6 septembrie 1900.
129. *Ibidem*, nr. 40/18 octombrie 1900.
130. *Ibidem*, nr. 38/11 octombrie 1900.
131. *Ibidem*, nr. 48/15 noiembrie 1900.
132. *Ibidem*, nr. 56/13 decembrie 1900.
133. *Ibidem*, nr. 61/9—22 august 1901.
134. *Ibidem*, nr. 3/10—23 ianuarie 1902.
135. *Ibidem*.
136. *Ibidem*, nr. 44/9—22 iunie 1902.
137. „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți, anul VII, nr. 17/14 iunie 1906.
138. „Deșteptarea”, Cernăuți, din 20 noiembrie 1904.
139. Leonida Podnărescu, *Op. cit.*, p. 82.
140. Valeriu Braniște, *Amintiri din închisoare*. Editura Minerva, București, 1972, p. XXXVI.
141. *Ibidem*, p. 349.
142. *Ibidem*, p. XXXVI.
143. Valeriu Braniște, *De la Blaj la Alba Iulia, articole politice*, ediție îngrijită de Valeria Căliman și Maria Elena Simionescu. Editura Facla, Timișoara, 1980, p. 23.
144. „Patria”, Cernăuți, anul IV, nr. 406/21 aprilie—4 mai 1900.
145. *Ibidem*.
146. *Ibidem*, anul II, nr. 104/8—20 martie 1898.
147. „Patria”, Cernăuți, anul IV, nr. 406/21 aprilie—4 mai 1900.
148. „Vom tinde pe teren curat... să asigurăm dezvoltarea individualității noastre naționale... și să ne apărăm față de orice intervenție nechemată, față

de orice influență străină sau piedică artificială ce ni s-ar pune în cale. Deplina și libera dezvoltare a limbii noastre materne, egala ei îndreptățire pe toate terrenele vieții publice a teritoriilor locuite de români și la toate forurile care au de-a face cu români... Tindem într-acolo ca învățămîntul în școlile populare, primare și secundare să se așeze... pe baza principiului național... Organizarea politică a întregului popor român din Bucovina, încheierea într-un partid național puternic, fără nici o deosebire de clasă socială, este deci cea mai apropiată țintă și primul pas ce trebuie să-l facem ca să putem continua cu succes calea pe care am pornit. În jurul acestui punct ne vom grupa deocamdată puterile" (Ibidem, nr. 1/5—17 iulie 1897).

149. Ibidem, anul II, nr. 149/5—17 iulie 1898.
150. Ibidem.
151. Ibidem, anul II, nr. 155/19—31 iulie 1898.
152. Valeriu Braniște, *Op. cit.*, p. 374.
153. „Patria”, Cernăuți, anul II, nr. 155/19—31 iulie 1898.
154. Ibidem, anul II, nr. 160/31 iulie—12 august 1898.
155. Valeriu Braniște, *Op. cit.*, p. 377.
156. „Patria”, anul II, nr. 160/31 iulie—12 august 1898.
157. Ibidem, nr. 162/5—17 august 1898.
158. Ibidem.
159. Valeriu Braniște, *Amintiri din închisoare...* p. 364.
160. „Patria”, anul II, nr. 164/12—24 august 1898.
161. Ibidem.
162. Ibidem.
163. Ibidem, nr. 161/2—14 august 1898.
164. Ibidem.
165. Ibidem, nr. 166/19—31 august 1898.
166. Ibidem, nr. 168/23 august—4 septembrie 1898.
167. „Patria”, anul II, nr. 168/23 august—4 septembrie 1898.
168. Ibidem, nr. 167/21 august—2 septembrie 1898.
169. Ibidem, nr. 168/23 august—4 septembrie 1898.
170. Ibidem, nr. 171/30 august—11 septembrie 1898.
171. Ibidem, nr. 177/13—23 septembrie 1898.
172. Ibidem, nr. 178/16—28 septembrie 1898.
173. Ibidem.
174. Ibidem, nr. 176/11—23 septembrie 1898.
175. Ibidem, nr. 180/20 septembrie—2 octombrie 1898.
176. Ibidem.
177. Ibidem, nr. 182/25 septembrie—7 octombrie 1898.
178. Ibidem.
179. Ibidem, anul III, nr. 270/5—17 mai 1899.
180. Ibidem, nr. 276/19—31 mai 1899.
181. Ibidem, nr. 284/10—22 iunie 1899.
182. Ibidem.
183. „Deșteptarea”, Cernăuți, nr. 78/7—20 octombrie 1901.
184. „Familia”, din 10/22 ianuarie 1899.
185. Leonida Bodnărescu, *Op. cit.*, p. 80.
186. „Timpul”, Cernăuți, nr. 2/4 iulie 1900.
187. „Deșteptarea”, nr. 80/14—27 octombrie 1900.
188. „Timpul”, nr. 1/1 iulie 1900.
189. Ibidem, nr. 2/4 iulie 1900.
190. „Privitorul” nr. 1/1 mai 1902, nr. 2/19 mai 1902, nr. 3/1 iunie 1903, nr. 4/15 iunie 1903, nr. 5/1 iulie 1902, nr. 6/15 iulie 1902, nr. 7/1 august 1902, nr. 8/1 septembrie 1902, nr. 10/15 septembrie 1902, nr. 11/1 octombrie 1902.
191. Ibidem, nr. 19/1 octombrie 1903.
192. Ibidem, nr. 4/15 februarie 1903.
193. „Deșteptarea”, nr. 53/6—19 iulie 1903, nr. 60/31 iulie—13 august 1903.
194. „Voința Poporului”, Cernăuți, nr. 1/1—11 octombrie 1902.

195. Ibidem, nr. 3/21 ianuarie 1906.
196. Ibidem.
197. Ion I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, manuscris dactilografiat, Muzeul județean Suceava, inv. nr. 4 329, p. 368.
198. „Voința Poporului”, nr. 10/5 martie 1906.
199. Ibidem, nr. 21/21 mai 1905.
200. Ibidem, nr. 23/4 iunie 1905.
201. Ibidem, nr. 14/24 martie 1907.
202. Ibidem, din 31 martie 1907.
203. Ibidem, nr. 16/7 aprilie 1907.
204. Ibidem, nr. 14/28 martie 1907.
205. Ibidem, nr. 16/7 aprilie 1907.
206. Ibidem.
207. Ibidem.
208. „Junimea Literară”, Cernăuți, nr. 1, ianuarie 1904.
209. Ion I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, manuscris dactilografiat, Muzeul județean Suceava, inv. nr. 4 329, p. 311.
210. Ion Nistor, *Din istoria Calendarului nostru, Calendarul Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina*, Cernăuți, 1914.
211. „Școala”, Cernăuți, nr. 1/4 octombrie 1905.
212. „Voința Poporului”, Cernăuți, nr. 30/23 iulie 1905.
213. Ibidem, nr. 23/4 iunie 1905.
214. Referitor la această problemă vezi I. Iacoș, *Lupta*, Cernăuți, 1906, în *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II, 1900—1921, partea a doua, 1907—1916, Editura politică, București, 1968, p. 694—718.
215. „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți, nr. 63/8—20 iulie 1893.
216. „Lumea Nouă”, nr. 708/27 noiembrie 1896.
217. „Socialismul”, nr. 60/30 martie 1919.
218. Ibidem, nr. 97/30 mai 1919.
219. Ibidem, nr. 60/30 martie 1919.
220. Ibidem, nr. 78/11 aprilie 1920.
221. „Lupta”, Cernăuți, nr. 4/5 august—23 iulie 1906.
222. *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II (1900—1921), partea a doua (1907—1916), Editura politică, București, 1968, p. 698.
223. Ibidem, p. 699.
224. „Lupta”, Cernăuți, nr. 6—7/decembrie 1909.
225. „Apărarea Națională”, Cernăuți, nr. 1/ octombrie 1906.
226. „Glasul Bucovinei”, nr. 17/14 mai — 1 iunie 1906.
227. „Voința Poporului”, Cernăuți, nr. 46/12 noiembrie 1905.
228. „Autonomia bisericească, instituirea congresului bisericesc, controlul asupra averii fondului bisericesc, conservarea caracterului național și istoric al bisericii și toleranță religioasă; învățămîntul național în cadrele legii fundamentale de stat și crearea unei catedre de istorie națională la universitatea din Cernăuți; dregători imparțiali, cunoscători ai limbii române și considerarea acestei limbi în toate serviciile publice; reglementarea creditului țărănesc, combaterea cămătoritului și a emigrărilor la America; constituirea unui partid național unitar care sa chezășuiască autonomia țării” (Ion, I. Nistor, *Op. cit.*, p. 374).
229. Ibidem.
230. „Gazeta Bucovinei”, Cernăuți, nr. 1/14 octombrie 1906.
231. Ion, I. Nistor, *Op. cit.*, 375.
232. „Voința Poporului”, Cernăuți, nr. 16/7 aprilie 1907.
233. „Deșteptarea”, Cernăuți, nr. 1/15 noiembrie 1907.
234. „Ambele partide primesc programul creștin-social. Statutul organic al partidului român creștin-social se va hotărî de viitoarele organe comune în cadrul proiectelor făcute de d-nii Onesim Zurecan și Aurel Onciul; pentru conducerea partidului se va constitui sub președinția d-lui Iancu cav de Flondor o dirigentă comună compusă deocamdată pînă la alegerea pe baza statutului viitor, din șase membri delegați de fostul partid „apărărit” și șase delegați de fostul partid

democratic. În momentul constituirii dirigenței amintite vor apune atât „Apărarea Națională” și „Apărarea Neamului” cât și „Voința Poporului” și se vor înlocui prin un singur ziar oficial, scos sub controlul dirigenței comune; în caz că pînă la alegerile viitoare nu va urma o fuziune totală a ambelor fracțiuni, respectivele mandate se vor împărți egal între ele, rămînînd rezervat dreptul fiecărei fracțiuni de a nomina candidații pentru mandatele rezervate ei. Cercul electoral se vor împărți în bună înțelegere, respectîndu-se în prima linie posesiunea actuală, Lipsind momentul acesta, în caz de neînțelegere vor decide sorții; Este oprit cumulusul următoarelor mandate: al unui mandat în cameră cu un mandat în comitetul țării în Consiliul școlar al țării sau în Consiliul comunal din Cernăuți și sub condiția stabilizării presidentului băncii țării, mandatul acesta cu orice alt mandat în corpurile legiuitoare; Ambele fracțiuni se obligă să apere integritatea bisericii ortodox-orientale precum și cea a fondului religios; Ambele fracțiuni vor stăruia la organele competente, ca Centrala și băncile raiffaisiane să se reorganizeze conform principiilor și sistemului raiffaisian, după ce se vor fi constatat prin o comisie specială emisa de dirigența comună, eventualele defecte; în genere, ambele fracțiuni vor combate orice separatism și orice politică română afară de partid, menținînd principiul, ca toate diferențele politice între românii bucovineni să se tranșeze în sinul partidului; Așîderea se vor combate orice fel de politică din afară ce contravine intereselor poporului român, precum și persoanele care conduc o atare politică” („Românul”, Cernăuți, nr. 1/16 octombrie 1908.

235. Ibidem.

236. „Iubite Iancule! În vreme de grea cumpănă, noi solii tuturor vîrstelor tuturor păturilor și tuturor năzuințelor românești din țară, venim la tine ca să te rugăm dintr-o gură să părăsești singurătatea-ți de pînă acum și să reîntri iarăși în rîzboiul politic. Știm că războiul acesta la timpul său ți-a făcut mult amar, dară soarta îți dă satisfacția cea mai splendidă, pentru că azi întregul neam românesc te cheamă să i te pui în frunte ca să-l mîntuiești. În ferma nădejde că vei urma chemării acesteia, noi, noi care pînă ieri ne sfîșiam între olaltă, ne-am dat frățește mina și am uitat cele trecute. Uită-le și tu și în dragostea-ți nemărginită pentru neamul tău calcă-ți pe inimă și întărește legătura noastră care numai tu poți să o faci trainică. Din inimă curată și sinceră, întregul nostru popor te roagă; fii căpitanul nostru și ne du la izbîndă” („Românul”, Cernăuți, nr. 1/16 octombrie 1908).

237. Ibidem.

238. Ibidem, nr. 2/22 octombrie 1908.

239. Ibidem.

240. Ibidem, nr. 1/16 octombrie 1908.

241. Ibidem.

242. „Patria”, Cernăuți, nr. 71/11 septembrie 1910.

243. „Românul”, Cernăuți, nr. 9/4 februarie 1909.

244. „Buciumul”, Cîmpulung Moldovenesc, nr. 1/27 noiembrie 1910.

245. „Patria”, Cernăuți, din 27 noiembrie 1910.

246. Ion, I. Nistor, *Op. cit.*, p. 382.

247. „Patria”, Cernăuți, nr. 18/7aprilie 1909.

248. Constantin Loghin, „Istoria literaturii române din Bucovina”, Cernăuți, 1926, p. 208.

249. Ion I. Nistor, *Op. cit.*, p. 324.

250. „Viața Nouă”, Suceava, nr. 1/6 ianuarie 1912.

251. Ibidem, nr. 3/20 ianuarie 1912.

252. Ibidem, nr. 2/13 ianuarie 1912.

253. Gavril Rotică, *Bucovina care s-a dus.. articole despre oameni, locuri, fapte*, București, Alcalay et Co, 1919, p. 75—76.

254. „Revista Bucovinei”, București, nr. 1/1 aprilie 1916.

255. Sextil Pușcariu, *Memorii*, Editura Minerva, București, 1978, p. 317.

256. Petru Forfotă, *Doroleni și Unirea*, în Ion, I. Nistor, *Amintiri răzlețe din timpul Unirii*, Cernăuți, 1938, p. 128—141.

257. „Gazeta Bucovenenilor“, București, anul IV, nr. 58—59/1 august 1937.
258. Dr. Ioan Bilețchi, *Cîmpulungul în zorile Unirii*, în Ion, I. Nistor, *Op. cit.*, p. 53—54.
259. M. Hacman, *Primul sfat pentru unire la doctorul I. Bodea*, în Ion, I. Nistor, *Op. cit.*, p. 154.
260. Ibidem.
261. Muzeul Județean Suceava, Fondul documentar Sextil Pușcariu, nr. inv. 4735 și 4743.
262. Ibidem.
264. Ibidem.
265. „Unirea“, Cernăuți, nr. 1/1 iulie 1919.
266. „Dreptatea“, Cernăuți, nr. 2/12 mai 1920.
267. Ibidem.
268. „Școala“, Cernăuți, nr. 1 1 aprilie 1921.
269. „30 de ani de organizație românească a învățătorilor din Bucovina, Asociația regională a învățătorilor din Moldova de Sus, Cernăuți, 1935, p. 54.
270. „Buletinul Mihai Eminescu“, Cernăuți, nr. 1/1930.
271. „Vremea Nouă“, Suceava, nr. 2/11 iulie 1930.
272. Ibidem, nr. 15/26 octombrie 1930.
273. „Țara Fagilor“, Soloneț, Suceava, nr. 1/iunie 1931.
274. „Freamăt“, Siret, nr. 2—3/noiembrie—decembrie 1933.
275. „Doina Niștrului“, Cernăuți, nr. 1/5 iunie 1936.
276. Ibidem.
277. Ibidem, nr. 3/ decembrie 1936.
278. „Orientări Noi“, Comănești — Suceava, nr. 1/1 ianuarie 1937.
279. „Revista Bucovinei“, Cernăuți, nr. 1/ianuarie 1942.

A N E X A

1. CALENDARIUL (V. Țintilă)	Cernăuți	1809—1824 cu intermitență.
2. CALENDARUL PENTRU BUCOVINA	Cernăuți	1841—1873
3. BUCOVINA	Cernăuți	1848—1850
4. FOAEA LEGILOR ȘI A GUVERNULUI ȚĂRII	Cernăuți	1850 continuă.
5. GENERALA FOAEA A LEGILOR ȘI A GUVERNULUI ȚĂRII	Cernăuți	1850 continuă.
6. FOAEA GUVERNULUI ȚĂRII PENTRU DUCATUL BUCOVINA	Cernăuți	1853—1860
7. FOAIA LEGILOR IMPERIULUI	Cernăuți	1861 continuă.
8. ORDENACIUNILE CESARO-REGEȘTILOR OFICIOATE DE ȚARĂ PENTRU DUCATUL BUCOVINEI	Cernăuți	1861—1862
9. FOAE DE LEGI ȘI ORDINACIUNI	Cernăuți	1863—1869
10. FOAIA SOCIETĂȚII PENTRU LITERATURĂ ȘI CULTURA ROMÂNĂ ÎN BUCOVINA	Cernăuți	1865—1869
11. FOAIA ORDINACIUNILOR Consistoriului episcopal în treburile bisericești ale Diecesei Bucovinei	Cernăuți	1868—1927
12. FOAIA LEGILOR ȘI ORDINĂCIUNILOR pentru ducatul Bucovinei	Cernăuți	1870 continuă.
13. PATRIOT	Cernăuți	1872
14. CALENDARIU (Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina)	Cernăuți	1874—1885
15. AMICUL POPORULUI	Cernăuți	1878—1896
16. PIPERUȘA	Viena	1878—1879
17. AURORA ROMÂNĂ	Cernăuți	1881—1884
18. CANDELA	Cernăuți	1882—1946
19. STELUTA	Cernăuți	1883—1884
20. CALENDARIU (Academia Ortodoxă)	Cernăuți	1886—1895
21. REVISTA POLITICĂ	Suceava	1886—1891
22. CĂLINDARIUL POPORULUI BUCOVINEAN	Cernăuți	1888—1913
23. GAZETA BUCOVINEI	Cernăuți	1891—1897
24. FOAIA SĂTEANULUI	Cernăuți	1891
25. TINERIMEA ROMÂNĂ	Cernăuți	1892
26. ÎNCERCĂRI LITERARE	Cernăuți	1892
27. DEȘTEPTAREA	Cernăuți	1893—1904
28. CALENDARIUL (Consistoriul episcopal ortodocșii al Bucovinei)	Cernăuți	1896—1924

29. PATRIA	Cernăuți	1897—1900
30. TERANUL	Cernăuți	1897—1903
31. SENTINELA	Cernăuți	1898
32. GAZETA POPORULUI	Cernăuți	1898—1899
33. CĂLINDARIUL FAMILIAR	Cernăuți	1899
34. TIMPUL	Cernăuți	1900—1901
35. DEȘTEPTAREA POPORULUI	Cernăuți	1902—1904
36. PRIVITORUL	Viena, Brünn	
	Cernăuți	1902—1903
37. VOINTA POPORULUI	Cernăuți	1902—1908
38. ALMANAH LITERAR	Cernăuți	1903 și 1905
39. AGRICULTORIUL	Cernăuți	1904—1912 și 1914
40. JUNIMEA LITERARA	Suceava	1904—1914
41. VITTORIUL	Cernăuți	1904—?
42. ȚARANUL	Cernăuți	1904—1910
43. CALENDARUL ȘCOALEI ROMÂNE	Suceava	1905—1906
44. ȘCOALA	Cernăuți	1905—?
45. GAZETA BUCOVINEI	Cernăuți	1906
46. LUPȚA	Cernăuți	1906—1910
47. APĂRAREA NAȚIONALĂ	Cernăuți	1906—1908
48. DREPTATEA	Gura Humorului	1907—?
49. ȘCOALA	Cernăuți	1907—1908
50. CINSTEA MUNTEANULUI	Cîmpulung Moldovenesc	1907
51. DEȘTEPTAREA	Cernăuți	1907—1908
52. APĂRAREA NEAMULUI	Cernăuți	1908—?
53. BUCIUMUL	Cîmpulung Moldovenesc	1908
54. ROMÂNUL	Cernăuți	1908—1909
55. FOAIA SOCIETĂȚII LIGA ROMÂNILOR	Suceava	1908—1910
56. CALENDARUL COPIILOR	Cernăuți	1908—1921
57. REVISTA ECONOMICĂ BUCOVINEANĂ	Cernăuți	1909—?
58. PATRIA	Cernăuți	1909—1910
59. GAZETA ȚĂRANULUI	Cernăuți	1909—?
60. ALBINA	Cernăuți	1909—?
61. FOAIA POPORULUI	Cernăuți	1909—1914
62. FOITA CENTRALEI	Cernăuți	1909 continuă.
63. ALMANAHUL JUBILAR „Academia Ortodoxă“	Cernăuți	1909
64. GAZETA POPORULUI	Cernăuți	1909
65. REVISTA POLITICĂ	Cernăuți	1910—1911
66. GAZETA MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR BUCOVINENI	Cernăuți	1910—1914
67. BUCIUMUL	Cîmpulung Moldovenesc	1910
68. ANUARUL I al Gimnaziului...	Rădăuți	1910—1911
69. ȘCOALA	Cernăuți	1911—1914
70. GLASUL POPORULUI	Cernăuți	1911—?
71. UNIREA NAȚIONALĂ	Cernăuți	1911—?
72. VIAȚA NOUĂ	Cernăuți	1912—1914
73. VREMEA NOUĂ	Cernăuți	1912
74. LUMINA	Cîmpulung Moldovenesc	1912
75. FOAIA INSTITUTULUI BIBLIC ROMÂNESC	Suceava	1912—1914

76. CALENDARUL SOCIETĂȚII PENTRU CULTURA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ DIN BUCOVINA	Cernăuți	1914
77. TRIBUNA ÎNVĂȚĂTORILOR	Cimpulung Moldovenesc	1914
78. GAZETA ROMÂNĂ	Gura Humorului	1914— ?
79. CALENDARUL POPORULUI	Suceava	1915—1921
80. CALENDARUL CÎMPULUNGULUI	Cimpulung Moldovenesc	1915
81. REVISTA BUCOVINEI	București	1916
82. VIAȚA NOUĂ	Suceava	1918
83. GLASUL BUCOVINEI	Cernăuți	1918 continuă.
84. MONITORUL BUCOVINEI	Cernăuți	1918—1919
85. ANUARUL Liceului ort.or. Ștefan cel Mare	Suceava	1918—1939
86. GAZETA POPORULUI	Suceava	1918—1920 ?
87. PASTORUL	Cernăuți	1919
88. VOINȚA POPORULUI	Cernăuți	1919—1920
89. GAZETA ȚĂRANULUI	Cernăuți	1919
90. VREMEA NOUĂ	Cernăuți	1919—1921
91. BUCOVINA	Cernăuți	1919—1920
92. TRIBUNA	Cernăuți	1919
93. UNIREA	Cernăuți	1919
94. CUGETĂRI	Cernăuți	1919—1920
95. HIENA	Cernăuți-București	1919—1924
96. ANUARUL Liceului de fete al statului Rădăuți	Cernăuți	1919—1927
97. DREPTATEA	Cernăuți	1919—1928
98. DEMOCRATUL	Cernăuți	1920—1921
99. AGRICULTORIUL	Cernăuți	1920—1923
100. CURIERUL	Cernăuți	1920—1921
101. SILVICULTORUL	Vatra-Dornei	
102. CALENDARUL GLASUL BUCOVINEI	Rădăuți	1920—1938
103. CALENDARUL FAMILIAR	Cernăuți	1920—1940
104. REFORMA	Cernăuți	1920—1936
105. FOAIA ORDINEILOR	Cernăuți	1920
106. CALENDARUL COPIILOR	Cernăuți	1920—1923
107. DEȘTEPTAREA	Cernăuți	1920
108. CĂLAUZA AGRICULTORILOR MOLDOVENI	Cernăuți	1921—1922
109. ARHIVA GRAFICA	Cernăuți, București,	
110. ȘCOALA	Craiova	1921—1927
111. ANUARUL Liceului de stat Dragoș Vodă	Cernăuți	1921—1922
112. ANUARUL Liceului de fete...	Cimpulung Moldovenesc	1921—1939
113. ANUARUL Liceului statului nr. 2	Cernăuți	1921—1943
114. ANUARUL Liceului clasic...	Cernăuți	1921—1931
115. ANUARUL Liceului statului nr. 1...	Cernăuți	1921—1939
116. ANUARUL Liceului Dimitrie Cantemir Cotmani	Cernăuți	1921—1942
117. ANUARUL Liceului Eudoxiu Hurmuzachi Rădăuți	Cernăuți	1921—1934
118. ANUARUL Liceului de stat din Siret	Cernăuți	1921—1923
119. ANUARUL Școlii normale... Vășcăuți	Cernăuți	1921—1938
120. ANUARUL Gimnaziului de stat Vijnîța	Cernăuți	1921—1923

121. ADEVARURI	Cernăuți	1922—1923
122. POPORUL	Cernăuți	1922—1927
123. ANUARUL Institutului de orbi...	Cernăuți	1922—1940
124. ANUARUL Liceului de fete nr. 2 Cernăuți	Cernăuți	1922—1935
125. VOINTA	Gura Humorului	1922—1923
126. CUVÎNTUL ȚĂRĂNIMII	Cernăuți	1922—1928
127. ANUARUL Liceului real particular	Cernăuți	1922—1923
128. ANUARUL Liceului nr. 3 Cernăuți	Cernăuți	1922—1926
129. CREDINȚA	Cernăuți	1922—1949
130. SPERANȚE	Cernăuți	1923—1924
131. CURIERUL COMERCIAL ȘI INDUSTRIAL	Cernăuți	1923—1924
132. JUNIMEA LITERARĂ	Cernăuți	1923—1937
133. JOCURI ARITMETICE	Cernăuți	1923—1932 ?
134. VOINȚA ȘCOALEI	Cernăuți	1923—1943 ?
135. ANUARUL liceului...	Gura Humorului	1923
136. ALMANAHUL Arhiepiscopiei Ortodoxe a Bucovinei	Cernăuți	1923—1937
137. DEȘTEAPTA-TE ROMÂNE	Cernăuți Cîmpulung Moldovenesc	1923—1926 1923—1937
138. CALENDARUL	Cernăuți	1923—1937
139. GAZETA ȘCOLII	Botoșani Cernăuți	1923—1944
140. ANUARUL I și II Școala normală Vășcăuți	Cernăuți	1923
141. ANUARUL I al Ateneului român din Ciudeiu	Storoginets Cernăuți	1923—1933 1923—1939
142. ANUARUL Universității...	Cernăuți	1924—1928
143. ANUARUL Conservatorului...	Cernăuți	1924—1931
144. JUSTIȚIA	Cîmpulung Moldovenesc	1924—1929
145. CALENDARUL GAZETEI CUVÎNTUL ȚĂRĂNIMII	Cernăuți	1924— ?
146. FULGERUL	Cernăuți	1924
147. GAZETA BUCOVINEI	Cernăuți	1924—1925
148. ARCAȘUL	Vatra-Dornei	1924—1925
149. HACU	Cernăuți	1924—1931
150. FREAMĂTUL	Cîmpulung Moldovenesc	1924
151. CODRUL COSMINULUI	Cernăuți	1924—1939
152. ANUARUL Universității din Cernăuți	Cernăuți	1925—1928
153. CALENDARUL	Cernăuți	1925—1926
154. CALENDARUL POPORULUI CREȘTIN	Suceava	1925
155. SENTINELA ROMÂNĂ	Vatra Dornei	1925—1926
156. ANUARUL	Storoginets	1925—1927
157. ANUARUL	Cernăuți	1925
158. DREPTUL NOSTRU	Craiova Cernăuți Chișinău	1924—1944 1925—1938 1925—1927
159. ANUARUL liceului real ortodox...	Cernăuți	1925—1927
160. GAZETA POPORULUI	Cernăuți	1925—1927
161. SFATUL NOSTRU	Cîmpulung Moldovenesc	1925—1926
162. LIBERTATEA POPORULUI	București Storoginets	1926—1937
163. CALENDARUL POPORULUI	Suceava	1926
164. MONITORUL OFICIAL. Jud. Rădăuți	Rădăuți	1926

165. GAZETA AGRICULTORILOR	Rădăuți	1926 : 1928
166. MONITORUL OFICIAL al jud. Cernăuți	Cernăuți	1926
167. BULETINUL OFICIAL al Camerei de comerț	Cernăuți	1926—1939
168. MONITORUL JUDEȚULUI CIMPULUNG	Cimpulung Moldovenesc	1926
169. MONITORUL județului Suceava	Suceava	1926—1932
170. FĂT FRUMOS	Suceava	1926—1944
171. VIAȚA ALBINELOR	Cernăuți	1926—1928
172. BUCOVINA	Cernăuți	1927— ?
173. CALENDARUL	Cernăuți	1927—1937
174. CALENDARUL POPORULUI	Cernăuți	1927
175. CALENDARUL	Cernăuți	1927
176. CALENDARUL POPORULUI	Cernăuți	1927—1932
177. REVISTA TINERIMII	Cernăuți Mihaileni	1927—1935
178. ÎNDREPTAREA	Cernăuți	1927—1928
179. LUCEAFĂRUL CARPATILOR	Rădăuți	1927— ?
180. VOINTA TĂRĂNIMII	Cernăuți	1927
181. SPECTATORUL	Cernăuți	1927—1928
182. PROGRESUL	Cernăuți	1927—1930
183. REVISTA FILOLOGICA	Cernăuți	1927—1928 ?
184. CURIERUL SURDOMUTILOR	Cernăuți	1927—1928
185. CIRIĞAȘUL	Cernăuți	1927
186. BULETINUL	Cernăuți	1927—1938
187. BULETINUL	Cernăuți	1927
188. URZICA	Cernăuți	1927
189. CUVINTUL RĂDAUȚILOR	Rădăuți	1927—1928
190. CALENDARUL ROMĂNESC	Cernăuți	1928
191. SATIRUL	Cernăuți	1928—1931
192. ECOU DE CODRU	Cernăuți	1928—1930
193. BULETINUL	Cimpulung Moldovenesc	1928
194. CEAS	Cernăuți	1928—1940
195. ALMANAHUL POPORULUI	Cernăuți	1928—1931
196. FOAIA OFICIALĂ	Cernăuți	1928
197. LUCEAFĂRUL CARPATILOR	Rădăuți	1928
198. ÎNDREPTAREA	Cernăuți	1928— ?
199. POLITICA	Cernăuți	1928
200. ANUARUL liceului ortodox...	Cernăuți	1928—1931
201. TRIBUNA	Cernăuți	1928—1930 ?
202. CLOPOTELUL	Storjineț	1929—1930
203. MESERIAȘUL DER GEWERBETREIBENDE	Cernăuți	1929—1936
204. EVENIMENTUL LITERAR	Cernăuți	1929
205. ANUARUL... învățămîntului primar	Cernăuți	1929
206. AVINTUL TĂRĂNIST	Cernăuți	1929
207. DESROBIREA	Cimpulung Moldovenesc	1929—1930
208. ALMANAHUL SPECIAL DIN BUCOVINA ȘI BASARABIA	Satu Mare	1929
209. ALMANAHUL POPORULUI ILUSTRAT	Cernăuți	1930—1931
210. MUNCA INTELECTUALĂ	Cernăuți	1930
211. REVISTA BIRTĂȘILOR	Cernăuți	1930—1931 ?
212. BULETINUL MIHAI EMINESCU	Cernăuți	1930—1944
213. VREMEA NOUĂ	Suceava	1930—1931 ?
214. MONITORUL COMUNAL	Vatra Dornei	1930—1931
215. BULETINUL OFICIAL ȘCOLAR	Storjineț	1931—1932

216. ALMANAHUL ARMONIEI	Cernăuți	
217. LUPTĂTORUL	Rm. Vilcea	1931—1943
	Cernăuți	1931—1932 ?
218. CRONICA ROMÂNEASCĂ LA CERNĂUȚI	Cernăuți	1931
219. MONITORUL COMUNAL	Cernăuți	1931
220. BULETINUL	Cernăuți	1931
221. CODRII BUCOVINEI	Cernăuți	1931
222. LUMEA NOASTRĂ	Cernăuți	1931—1932
223. INFORMATORUL BUCOVINEI	Cernăuți	1931
224. REVISTA ASOCIAȚIEI CORPULUI DIDACTIC MEDICO-PEDAGOGIC DIN ROMÂNIA	Cernăuți	1931—1936
225. INDRUMAREA	Rădăuți	1931—1933
226. IZBÎNDA LUMINII	Storujineț	1931—1932
227. CURIERUL PROVINCIAL BUCOVINEAN	Storujineț	1931
228. INDRUMAREA NOUĂ	Rădăuți	1931—1932
229. REVISTA DE PEDAGOGIE	Cernăuți	1931—1932 ?
230. GAZETA GOSPODĂRIILOR	Cernăuți	1931—1932
231. ȚARA FAGILOR	Soloneț- Suceava	1931—1932
232. CRAINICUL BUCOVINEI	Cernăuți	1931—1932
233. REVISTA PADURILOR	Rădăuți	1931—1934
234. LEGIUITORUL ROMÂN	Cernăuți	1932
235. CREDINȚA APOSTOLICĂ	Burdujeni- Suceava	1932—1934
236. ÎN PREAJMA GÎNDULUI	Cernăuți	1932—1933
237. FOAIA SĂTEANULUI	Cernăuți	1932—1933
238. VOLUNTARUL BUCOVINEAN	Cernăuți	1932—1933
239. BULETINUL OFICIAL	Storujineț	1932—1942
240. RENĂȘTEREA	Cernăuți	1932
241. GARDA BUCOVINEI	Rădăuți	1932—1933
242. CARVUNARUL	Cimpulung Moldovenesc	1932
243. CALENDARUL POPORULUI	Cernăuți	1932—1935
244. CHEMAREA VREMII	Cernăuți	1932
245. BASARABIA DE AZI	Cernăuți	1932
246. GLASUL SUCEVEI	Suceava	1932
247. PAGINI JURIDICE	Cernăuți	1933—1940
248. CROITORUL	Cernăuți	1933
249. TEMPO	Cernăuți	1933
250. GAZETA MATRIMONIALĂ	Cernăuți	1933
251. ASOCIAȚIA	Cernăuți	1933
252. SFETNICUL PLUGARULUI	Cernăuți	1933
253. GAZETA ILUSTRATĂ TRICOLORUL	Rădăuți	1933—1935
254. CRAINICUL CETĂȚII	Suceava- Burdujeni	1933—1934
255. FREAMĂT	Siret	1933—1936
256. CRAI NOU	Cernăuți	1933
257. ORIENT	Suceava	1933
258. MUGURI	Rădăuți	1933
259. ADEVĂRUL BUCOVINEI	Cernăuți	1933— ?
260. VIAȚA BUCOVINEI	Cernăuți	1933—1935
261. ANUARUL	Cernăuți	1933—1938 ?
262. GAZETA PROPRIETĂRIILOR	Cernăuți	1934
263. MUNTII NOSTRI	Cernăuți	1934—1937
264. CALENDARUL	Cernăuți	1934, 1936
265. BULETINUL ASOCIAȚIUNII	Cernăuți	1934
266. PLAI	Cernăuți	1934
267. ORION	Rădăuți	1934

268. ANUARUL Gimnaziului de băieți Lațcu Vodă	Siret	1934/1935
269. CALENDARUL DE SERVICIU AL FUNCȚIONARULUI COMUNAL	Cernăuți	1934
270. CUVINTUL PREȚESC	Rădăuți	1934—1939
271. SUCEAVA	Suceava	1934—1937
272. CERNĂUȚI MEDICAL	Cernăuți	1934—1940
273. BULETINUL Camerei de muncă Cernăuți	Cernăuți	1935
274. SUFLET ROMÂNESC	Vatra-Dornei	1935
275. ICONAR	Cernăuți	1935—1937
276. INSEMNĂRI SOCIOLOGICE	Cernăuți	1935—1940
277. GÎNDIREA ECONOMICĂ	Cernăuți	1935—1936
278. ASOCIAREA	Cernăuți	1935—1936
279. PREGĂTIREA PROFESIONALĂ	Cernăuți	1935—?
280. CUVINTE NOUA	Cozmeni	1935—1937
281. VRAJA CEREMUȘULUI	Vijnița-Storjineț	1936
282. VOCEA DORNELOR	Vatra-Dornei	1936
283. MONITORUL Județului Cimpulung	Cimpulung Moldovenesc	1936—1949
284. BULETIN OFICIAL	Cernăuți	1936—1940
285. ANUARUL GENERAL	Cernăuți	1936
286. BULETIN	Cernăuți	1936
287. OCOLUL SILVIC	Rădăuți	1936—1939
288. ȚARA ȘIPENITULUI	Cuciurul Mare-Hadilău	1936
289. SILVICULTORUL	Rădăuți-Vatra Dornei	1936—1938
290. DOINA NISTRULUI	Cernăuți	1936
291. DRUMUL DREPT	Cernăuți	1936
292. COMERT ȘI MESERIE	Cernăuți	1937
293. FRONTUL ROMÂNESC AL BUCOVINEI	Cernăuți	1937—1938
294. GÎNDURI CREȘTINEȘTI PENTRU ZIDIREA SUFLETEASCĂ A POPORULUI	Cernăuți	1937—1938
295. STRAJERUL	Cimpulung Moldovenesc	1937—?
296. ANUARUL Mitropoliei Bucovinei	Cernăuți	1937
297. EȘIT-A SĂMANĂTORUL SĂ SEMENE SĂMINȚA SA	Cimpulung Moldovenesc	1937
298. BULETINUL	Cernăuți	1937
299. CALENDARUL POPORULUI	Cernăuți	1937
300. CALENDARUL ȘI AGENDA PENTRU TOATE CATEGORIILE	Cernăuți	1937
301. ORIENTĂRI NOI	Comănești-Suceava	1937
302. TIMPUL EMINESCIAN	Cernăuți	1937
303. CAIETUL STRAJERULUI — OETR, Straja Tării Rarancea	Cernăuți	1937
304. ARTA	București-Cernăuți	1938
305. ANUARUL Reuniunii muzical dramatice...	Suceava	1938—1940
306. DEȘTEAPTĂ-TE CREȘTINE	Cernăuți	1938
307. BULETINUL	Cernăuți	1938—1939
308. MONITORUL ȚINUTULUI SUCEAVA	Cernăuți	1938—1940
309. GAZETA DIMINETII	Cernăuți	1938
310. FOND ȘI FORMA	Cernăuți	1938—1944
311. BRITANICA	Cernăuți	1938—1939
312. LUMINA	Cernăuți	1938—1939

313. CALENDAR CREȘTIN	Cernăuți	1938
314. REVISTA DOMNIȚA ILEANA	Cernăuți	1938
315. SUCEAVA	Cernăuți	1939
316. ORIZONT	Cernăuți	1939—1940
317. CALENDARUL	Cernăuți	1939
318. CALENDAR CREȘTIN	Cernăuți	1939 1940 ; 1941
319. MIORITA	Cernăuți	1939
320. CALENDARUL OSTAȘULUI	Cernăuți	1940
321. MUGURI	Rădăuți	1940
322. GRAIU BUCOVINEAN	Storjinet	1940
323. CALENDARUL EPARHIAL	Suceava	1941
324. BULETINUL ADMINISTRAȚIEI PROVINCIALE A BUCOVINEI	Cernăuți	1941—1942
325. BUCOVINA	Cernăuți	1941—1944
326. ANUARUL Liceului ort de fete..	Cernăuți	1941—1943
327. SANATATEA SATELOR	Cernăuți	1942—1943
328. BULETINUL INDUSTRIEI ȘI COMERTULUI	Cernăuți	1942
329. CAMINUL NOSTRU	Cernăuți	1942—1943
330. BUCOVINA LITERARA	Cernăuți	1942—1944
331. PRIMĂVERI	Cernăuți	1942—1943 ?
332. ARTA	Cernăuți	1942
333. BULETINUL OFICIAL AL BUCOVINEI	Cernăuți	1942
334. BULETINUL...	Cernăuți	1942—1943
335. REVISTA ARON PUMNUL	Cernăuți	1942—1943
336. REVISTA ELENA DOAMNA	Cernăuți	1942—1944
337. REVISTA BUCOVINEI	Cernăuți	1942—1944
338. CRONICAR	Cernăuți	1943—1944
339. POPASURI	Cimpulung	
340. BUCOVINA MEDICALA	Moldovenesc	1943—1944
341. BUCOVINA FORESTIERA	Cernăuți	1943
342. DEȘTEPTAREA	Cernăuți	1943
343. GAZETA INDUSTRIEI ȘI COMERTULUI DIN BUCOVINA	Cernăuți	1943—1944
344. FOAIA PLUGARIILOR STOROJINETENI	Cernăuți	1943
345. ANUARUL	Cernăuți	1943—1944
346. REVISTA MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR	Cernăuți	1944
347. MUNCA INTELECTUALĂ	Cernăuți	1944
348. CALENDARUL CREȘTIN	Cernăuți	1944
349. ALMANAHUL ZIARULUI BUCOVINA	Cernăuți	1944

R é s u m é

L'auteur présente les publications périodiques roumaines de Bukovine, à partir de 1809, date de la parution du premier „CALENDRIER“ roumain, jusqu'en 1944.

On présente les données bibliographiques des périodiques roumains de Bukovine et de l'étranger, mais édites par des gens de Bukovine, sous la forme d'un catalogue analytique; là où cela s'imposait, tout en faisant des considérations détaillées sur les conditions socio-économiques et politique de leur parution, mettant l'accent sur la contribution de la presse roumaine de Bukovine à la lutte pour l'indépendance, afin de réaliser l'unité nationale statale.

.

Tipărit la I. P. Bacău
sub comanda nr.
5026/991

